

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

VLIV REPUBLIKÁNSKÉ STRANY NA ČESKOU KRAJANSKOU
KOMUNITU V USA V DRUHÉ POLOVINĚ 19. STOLETÍ

Magisterská diplomová práce

Bc. Václav Podlešák

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Perutka Ph.D.

Olomouc

2022

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci s názvem *Vliv republikánské strany na českou krajskou komunitu v USA v druhé polovině 19. století* vypracoval samostatně, pod odborným vedením vedoucího práce a na základě uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 12. prosince 2022

.....

Podpis

Na tomto místě chci poděkovat vedoucímu mé práce Mgr. Lukáši Perutkovi, Ph.D. za užitečné rady a kritické připomínky k textu práce i za klidný a rozvážný přístup během konzultací. Poděkovat chci i svým rodičům za podporu během mého studia.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Cesta do Ameriky a vznik české krajanské komunity	16
3	Vliv Republikánské strany na české krajany před občanskou válkou	34
4	Volba Abrahama Lincolna a americká občanská válka	54
4.1	Prezidentské volby 1860.....	54
4.2	Dopad americké občanské války	63
4.3	Radikál Dignowity a Lincoln	73
5	Rekonstrukce a odklon Čechů od republikánů	81
5.1	Souboj prezidenta a Kongresu o povahu rekonstrukce	83
5.2	Grantovo prezidentství a Jonášův odchod od republikánů.....	96
5.3	Dignowity v ústraní	108
5.4	Ekonomická krize a konec rekonstrukce	110
6	Závěr	124
7	Seznam pramenů a literatury.....	127
8	Resumé.....	132

1 Úvod

Podpora Republikánské strany představuje významnou kapitolu v dějinách české Ameriky. Češi, kteří v druhé polovině 19. století přicházeli do Spojených států amerických, se věnovali především zemědělské činnosti. Ovšem pod vlivem českojazyčných periodik a několika intelektuálů pomalu docházelo k jejich zapojování do politického života v nové zemi. Jejich první směřování vedlo k tomuto uskupení. Jedná se o poměrně široké téma, jenž vyzývá badatele svou hloubkou a různými úhly pohledu, z nichž k němu lze přistupovat. Jednou z možností, jak ho uchopit, je vnímat narůstající vliv republikánů mezi českými krajany jako jejich postupné začleňování do amerického politického života. Proces inkorporace imigrantů do politického systému Spojených států popsal historik Gary Gerstle a rozděluje ho do tří dimenzí: formální, politicko-kulturní a politicko-institucionální.

Formální rovina znamená, že imigranti získají občanství a s ním i aktivní a pasivní volební právo, stejně jako právo zasedat v soudních porotách. Nově příchozí z Evropy tohoto právního postavení mohli dosáhnout poměrně snadno. Pro první část sledovaného období stačilo, aby na území pobývali pět let a byli bělošské rasy. Od roku 1868, kdy Kongres v rámci rekonstrukce Jihu přijal čtrnáctý dodatek ústavy, občanství získali všichni, kdo se narodili na území Spojených států amerických, což bylo důležité především pro druhou generaci emigrantů.

Politicko-kulturní dimenze se vztahuje ke stavu, kdy se jedinec cítí součástí nové země natolik, že se dobrovolně podílí na demokratickém procesu. Pocit sounáležitosti se může rozvinout na základě formální naturalizace, přijetím občanství případně vstupem do armády.

Mnohem častěji k němu ovšem dojde výchovou v americkém prostředí, osvojením si anglického jazyka, seznámení se s americkými zvyky v útlém věku. Imigranti druhé generace se do společnosti a následně i do politického života zapojují mnohem rychleji než jejich rodiče. Dochází k tomu na základě dobrovolného sdílení amerických a krajanských hodnot, ale i tlakem ze strany státu, který usiluje o amerikanizaci imigrantů.

Politicko-institucionální rovina politické inkorporace se vztahuje ke spolkům a organizacím, jež imigranti založili, aby posílili svůj politický význam na lokální, případně celostátní úrovni. Jedná se o politické strany a politické stroje¹, mnohdy se imigranti organizovali v odborech, profesních asociacích. Farnosti a další církevní organizace v některých případech obhajovala a lobbovala za lidská práva svých členů.²

Sám Gerstle si uvědomuje, že se nelze zaměřit pouze na jednu z těchto dimenzí. Jako příklad uvádí, že imigranti sice mohli obdržet občanství, ale nic to nevypovídalo o jejich inkorporaci v dalších dvou rovinách. Proto považují za vhodné vnímat obraz českých emigrantů ve všech třech dimenzích a zaměřit se především na jejich vznikající a probíhající vazby s Republikánskou stranou. Všimnout si budu například, jak Češi nakládali se svým občanským statutem, jestli promítali republikánské ideály do svého kulturního života a zda vstupovali do republikánských politických organizací.

Historická věda se v českém prostředí zajímá o osudy vystěhovalců spíš okrajově, i když v posledních letech roste zájem historiků a dalších badatelů o toto téma. V této oblasti dochází k

¹ Termín označuje politickou organizaci ovládanou oligarchickou skupinou, nebo jediným bossem, která spolupracuje s místní podnikatelskou vrstvou a využívá konkrétní etnickou skupinu, díky níž disponuje dostatkem hlasů, aby si v dané obci nebo volebním obvodu podržela moc. Politické stroje byly běžnou součástí americké politické kultury v druhé polovině 19. století.

² Gerstle, Gary. "The political incorporation of immigrant groups: An historical perspective on the American Experience." *American Arabs and political participation* (2006): 27-40.

prolínání s etnologií a migračními studii, které se zaměřují na impulsy vystěhovalců k odchodu ze země. Ty velmi zevrubně popisuje především Leoš Šatava, jenž v knize *Migrační procesy a české vystěhovalectví do USA* vypracoval periodizaci českého vystěhovalectví do Ameriky od poloviny 19. století do začátku první světové války.

1. Období od roku 1848 až do konce sedmdesátých let 19. století, autor monografie popisuje jako jakési moratorium, kdy mezi vystěhovalci, jež jsou reprezentováni především zemědělským obyvatelstvem, dochází ke vzniku svobodomyšlného, katolického a protestanského tábora, zatímco českoamerická kultura se teprve krystalizuje.
2. Období od konce sedmdesátých let do poloviny devadesátých let 19. století je v knize označeno za vrchol české krajanské komunity, která se stabilizuje a získává vlastní tradice. Dochází k rozvoji kultury a vyrovnání městského a venkovského obyvatelstva. Čechoameričané jsou již zakořeněni v Spojených státech, ale stále mají silné vazby na svou vlast.
3. Obdobím od poloviny 90. let do roku 1914 uzavírá Šatava periodizaci dějin krajanské komunity, kdy dochází k rozpadu jejích dosavadních forem. Založení Českoamerické tiskové kanceláře v roce 1909 a české Bank of Europe pak vnímá pouze jako projev setrvačnosti předchozích úspěšných let. Krajanská společnost se stále více amerikanizuje a její periodizaci Šatava ukončuje roku 1914.³

I když s touto periodizací pracuje řada badatelů, tak mnohdy poukazují na její nedostatky, jako jsou nerelevantní milníky, jenž oddělují jednotlivá období. Lze z ní vycházet, ale pro účely předkládané práce není zcela vyhovující, a proto považuji za vhodné konkretizovat její první

³ Šatava, Leoš. *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. (Praha: Univerzita Karlova, 1989) 82-85.

období, na které se předkládaná práce zaměřuje. Cílem je, aby reflektovalo realitu amerických politických dějiny, jež ovlivňovaly krajanskou komunitu.

V období od roku 1848 můžeme sledovat pozvolný příchod Čechů a Moravanů v padesátých letech. Jejich centra jsou poměrně nepočetná a roztroušená po Spojených státech a neexistují zastřešující instituce. Tento prvek částečně nahrazují čechoamerická periodika vycházející na začátku šedesátých let. Příznivě vyvíjející se počty imigrantů přerušila americká občanská válka v roce 1861 a proud z Evropy se prakticky zastavil. S o to větší razancí se však vrátil po konci občanské války v roce 1865, kdy lze sledovat dramatický nárůst nově příchozích vystěhovalců. Společenské a ekonomické změny, jež válka spustila ovšem mají dopad na krajanskou komunitu a mají svou setrvačnost. A proto považuji za konec prvního období české Ameriky rok 1877, kdy byla ukončena rekonstrukce Jihu. Tyto historické milníky a kontext lépe odráží cíle této diplomové práce a lze s nimi pracovat pro vymezení badatelských otázek.

Z výše uvedených myšlenek a konceptů vychází otázka, jakým způsobem probíhala česká politická inkorporace do Republikánské strany během prvního období krajanské komunity ve Spojených státech amerických? Tato poměrně široká otázka zastřešuje hlavní směr předkládané práce, ale považuji za vhodné ji doplnit několika podotázkami. Jakým způsobem vnímali čechoameričané problematiku otroctví? Jednalo se o pouhé přejímání severského narativu, nebo se s jeho negativními dopady setkávali v každodenním životě? Lišila se podpora pro tuto stranu mezi městským a venkovským prostředím? Jaké faktory vedly k tranzici od republikánů k demokratům v závěru prvního období krajanské komunity?

Budu se snažit dosáhnout odpovědi na tyto otázky pomocí studia dostupných pramenů a periodik, jež budou hlavním zdrojem mé práce. Jejich nejobsáhlejší sbírka v České republice se nachází v Knihovně Náprstkova muzea. Vzhledem k chybějící nebo nedostatečné knižní kultuře

v české Americe jsou periodika nejpřínosnějším zdrojem politického a kulturního života rodáků v daném období. Obzvlášť kulturní složka byla ovlivněna existencí svobodomyšlného, katolického a protestantského tábora, mezi něž se česká krajanská komunita rozdělila. Vedle periodik do určité míry inklinující k jedné z politických stran, existovala i periodika, která vytvářela pro obsah pro příslušníky konkrétních táborů. Ovšem můžeme předpokládat, že jejich čtenáři nemuseli nutně sdílet všechny myšlenky v nich prezentované.

Pro vytyčené cíle předkládané práce nepovažujeme za možné obsáhnout všechny tituly, jenž v šedesátých a sedmdesátých letech vycházely, a je potřeba jejich výběr zúžit. Vybírali jsme je na základě jejich dosahu a významu v rámci české Ameriky a důležité bylo i kritérium jejich politické afiliace. Týdeníky *Slowan Amerikánský* a *Národní noviny* začaly vycházet v roce 1860 jako první krajanské noviny vůbec. Po ukončení jejich činnosti, k němuž došlo na základě finančních problémů, se jejich redakce spojily a založily týdeník *Slávie*, jež se stal předním českým periodikem po celou dobu svého fungování. Redakcí *Slávie* prošli přední krajanští novináři, jejichž názory do značné míry ovlivňovaly veřejné mínění jejich komunity. Jmenovat lze například Karla Jonáše, Václava Šnajdra, Karla Alise, Jan Rosického a další.

Katolíci vydávali *Katolické noviny* a *Hlas*, jež od sedmdesátých let 19. století vycházel v St. Louis. Jeho dochované výtisky však pocházejí až z osmdesátých let. Nelze sice zmapovat reakce jeho redakce na konkrétní události, ale můžeme je zpětně odhadnout podle jejich postojů v následujících letech. *Pokrok západu* vycházel v Nebrasce z peněz republikána Edwarda Rosewatera. Politická orientace majitele se propisovala na jeho stránky a odtud směřovala k významné české komunitě, která v Nebrasce vznikla. Právě proto je pro účely této práce velmi přínosný a může přiblížit, jakým směrem se ubíralo politické myšlení Čechů. Výběr periodik

doplním články z republikánského periodika *Pozor* vydávaný Karlem Alisem v St. Louis v druhé polovině šedesátých let.

Noviny mají v historické práci specifickou hodnotu, protože do nich výrazně zasahoval jejich editor a jednotlivé události v nich popsané prošly hodnotovým rámcem autora článku. Přesto můžeme tvrdit, že obsah novin zrcadlí aktuální problémy Čechoameričanů. Noviny přibližují historické události prizmatem jednotlivých autorů a předkládaná práce se to pokouší reflektovat. Pro její účely je příhodné vyzdvihnout, že pokud čtenáři noviny kupovali, tak s nimi museli alespoň v základní míře souhlasit, případně se zajímali o veřejné dění. I když můžeme tyto závěry jen těžko vztáhnout na každého jednotlivého Čechoameričana, protože si jednotlivé tituly nekupoval každý, tak vybrané noviny stále měly dostatečný dosah, abychom z něho mohli vyvodit závěry této práce.

Ovšem noviny nepřinášejí dokonalý odraz reality. Práce proto zohledňuje limitovaný vliv čechoamerických periodik na jejich čtenáře. Z toho důvodu jsou v ní popsány i další faktory vedoucí Čechy v Americe k afilaci s konkrétním politickým subjektem.

Z dalších zdrojů použijeme pozůstalost Vojty Náprstka, která je uložena je dostupná v Archivu Náprstkova muzea ve fondu *Vojta Náprstek*. Pro tuto práci jsou důležité jeho protitrokářské projevy, vystoupení na podporu republikánů nebo osobní zápisky, jež pořídil během svého pobytu v Americe.⁴

Součástí archivních sbírek je i fond *Krajanství I – USA*, v němž můžeme najít několik zajímavých materiálů ze života krajanů, jako jsou scrapbooky čechoamerického novináře Jana

⁴ Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur (dále jen NM), fond Vojta Náprstek, karton Vojta a Josefa Náprstkovi. Osobní korespondence I., Korespondence amerických krajanů s Náprstkovým domem I., Vojta Náprstek, Josefa Náprstková, přijatá korespondence.

Boreckého.⁵ Tyto prameny slouží pro doplnění hlavního tématu práce o zajímavé postřehy jednotlivých osob.

Řada pramenů se z pochopitelných důvodů nachází ve Spojených státech amerických, ovšem bez získání studijního stipendia je pro českého badatele možné je využít, pouze pokud jsou dostupné v digitalizované podobě.⁶ Antonín Michael Dignowity je svéráznou postavou dějin české krajanské komunity a zanechal nám své biografické dílo *Bohemia under Austrian Despotism*, v němž propojuje historické události, soudobou společenskou situaci ve Spojených státech a své mládí v habsburské monarchii.⁷ Dále se zachovaly dva politické pamflety *Reconstruction!!* a *Reconstructin of Texas a Failure!* napsané krátce po konci občanské války, jež vyzývají k tvrdému postupu proti jižanským státům.⁸ Všechny tři zmíněné dokumenty jsou dostupné na stránkách Archive.org. Během občanské války se Dignowity dostal do kontaktu s prezidentem Abrahamem Lincolnem a vyměnili si spolu několik dopisů. Jejich korespondence je součástí fondu *Abraham Lincoln Papers* uloženého v Knihovně Kongresu, digitalizovaná forma je přístupná i na webových stránkách instituce.⁹

Republikánská strana vznikla v padesátých letech 19. století. Jejím počátku se blíže věnuje kniha od Erica Fonera *Free Soil, Free Labor, Free Men: The Ideology of the Republican*

⁵ NM, Krajanství I, karton 34, *Jan Borecký. Americký scrapbook 1871-1889.*

⁶ *Dignowity Family Papers* uložené v Daughters of the Republic of Texas Library, která má sídlo v San Antoniu. Tyto materiály se netýkají pouze Antonína Michaela Dignowitého ale i jeho příbuzných Mattie Bell Dignowity, Henry Randolph Bell a Sarah Elizabeth Bell. Jedná se především o biografický materiál, rodinné záznamy a fotografie. Prameny týkající se Edwarda Rosewatera se nacházejí v American Jewish Archives v Cincinnati ve státě Ohio. Fond *Rosewater Family Papers* obsahuje kromě dokumentů osobní povahy také texty související s fungováním česky psaného týdeníku *Pokrok západu*.

⁷ Dignowity, Anthony, Michael. *Bohemia under Austrian Despotism*. New York, 1857, (dostupné online: <https://archive.org/details/BohemiaUnderAustrianDepotism>).

⁸ Dignowity, Anthony, Michael. *Reconstruction*. Washington, 1865, (dostupné online: <https://archive.org/details/reconstructionap00dign/mode/2up>); Týž, *Reconstruction of Texas a Failure*. Washington, 1868, (dostupné online: <https://archive.org/details/reconstructionof00unit>).

⁹ Library of Congress, fond Abraham Lincoln Papers, Series 1. General Correspondence. 1833-1916; Tamtéž, fond Abraham Lincoln Papers, Series 2. General Correspondence. 1858-1864, (dostupné online: <https://www.loc.gov/collections/abraham-lincoln-papers/?all=true&q=dignowity>).

Party Before the Civil War,¹⁰ jež se v roce 1995 dočkala druhého vydání. Foner díky pečlivé analýze jednotlivých hnutí, jež stála u vzniku Republikánské strany, ať už to byli severští whigové, bývalí demokraté nebo abolicionisté, prezentuje, jak každé z nich přispělo k formování její ideologie. Literaturu o jejím vzniku a vývoji doplňují studie *The Vital Element of the Republican Party* a *Nativism and the Creation of a Republican Majority in the North before the Civil War*.¹¹

Politické vazby rodáků lze vzhledem ke kulturní blízkosti přirovnat k těm, co si vytvořili Němci. Ti sice byli početnější než Češi a jejich periodika měla silné postavení ještě před vznikem výše zmíněné strany, ale i tak je možné najít řadu souvislostí, jako je především odpor k otroctví. Další podobnosti přibližuje studie *A Passion for Liberty: German Immigrants in the Creation of the Republican Party and the Election of Lincoln*, která přibližuje společenskou stratifikaci německé krajanské komunity a vliv německojazyčného tisku, jímž disponovali revolucionáři z roku 1848 tzv. osmačtyřicátníci.¹² Uvést lze i studii *Abraham Lincoln, German-Born Republicans, and American Citizenship*.¹³

O Republikánské straně, ale i tisku a dalších fenoménech napsali řadu knih i samotní rodáci a byla by chyba opomenout jejich tvorbu. Úroveň jejich prací je kolísavá, konkrétní tituly svědčí o značné míře nadšení, ale z odborného hlediska nemají velkou váhu. Vytknout lze

¹⁰ Foner, Eric. *Free Soil, Free Labor, Free Men: The Ideology of the Republican Party Before the Civil War*. 2nd edition (Oxford: Oxford University Press, 1995).

¹¹ Levine, Bruce. „The Vital Element of the Republican Party“ *Journal of the Civil War Era*, no. 4 (2011): 481-505; Gienapp, William. „Nativism and the Creation of a Republican Majority in the North before the Civil War“ *Journal of American History*, no. 3 (1985): 529-559.

¹² Fischer, Molly. „A Passion for Liberty: German Immigrants in the Creation of the Republican Party and the Election of Lincoln“ *The Saber and Scroll Journal*, no. 2 (2017): 31-50.

¹³ Clark Efford, Alison. „Abraham Lincoln, German-Born Republicans, and American Citizenship“ *Marquette Law Review*, no. 4 (2010): 1375-1381.

například častou nekritičnost a uvádění neověřených informací. Nelze ovšem tvrdit, že se tento popis vztahuje na všechny práce a řada z nich má jisté kvality.

Například Jan Habenicht sepsal práci *Dějiny Čechův Amerických*, která sice přináší velmi podrobný přehled Čechoameričanů, kteří žili v jednotlivých státech Unie, ale k některým z nich Habenicht přistupuje nekriticky, jejich působení v Novém světě si příliš idealizuje a klade důraz na jejich vlastenecké cítění. Například výše zmíněného Antonína Michaela Dignowitého popisuje jako příkladného Čecha, avšak už nereflexuje jeho rasismus a jistou nabubřelost. Je tedy potřeba jeho práci konfrontovat s aktuálním poznáním. Rudolf Bubeníček připravil publikaci *Dějiny Čechů v Chicagu*, z nichž dodnes čerpá řada autorů.¹⁴ Zmínit lze i Tomáše Čapka, jenž je známý díky pracím *Padesát let českého tisku v Americe* a *The Čechs in America A Study of Their National, Cultural, Political, Social, Economical and Religious Life*.¹⁵ První z jmenovaných publikací však vyžaduje aspoň krátké pozastavení nad jejím obsahem. Čapek na několika místech jen kompiluje, nebo pouze přepisuje dřív vydané články čechoamerických novinářů, které doplňuje pateticky zabarveným a nekritickým komentářem. Přesto má jeho práce určité kvality, protože se mu podařilo hovořit s pamětníky zakladatelského období krajanské komunity a zaznamenat jejich vzpomínky. I přes zmíněné nedostatky jsou dodnes výše uvedené tituly považovány za základní literaturu studia vystěhovalectví do Spojených států amerických.

Při extenzivní práci s novinami, jež jsou zatíženy vlastními názory autora a editora, mám v úmyslu použít v první řadě obsahovou analýzu,¹⁶ abych z množství textu vyčlenil zmínky o

¹⁴ Habenicht, Jan. *Dějiny Čechův Amerických*. (St. Louis: Hlas, 1904-1910); Bubeníček, Rudolf. *Dějiny Čechů v Chicagu*, (Chicago, 1939).

¹⁵ Čapek, Tomáš. *Padesát let českého tisku v Americe*. (New York: František Brodský, 1911). *The Čechs in America A Study of Their National, Cultural, Political, Social, Economical and Religious Life*. (New York: Houghton Mifflin Company, 1920).

¹⁶ Krippendorff, Klaus. *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. 2nd edition (London: SAGE Publications, 2004).

vlivu republikánské strany. Za tímto účelem je potřeba do množiny vyhledávaných jmen zahrnout všechny relevantní postavy uskupení, ale i klíčové kauzy a problémy, kterými jeho členové zabývali a které se dotýkaly české krajanské komunity. Příkladem toho může být republikánský kandidát na prezidenta John Charles Frémont, omezení otroctví nebo podpora snadného přístupu migrantů k občanství. K vybraným textům budu nadále přistupovat pomocí kritické analýzy diskurzu.¹⁷ Zaměřím se na volbu slov, argumenty a persvazivní vzorce komunikace, jež čeští redaktoři používali, aby dosáhli aktivizace rodáků případně, aby je přesvědčili o konkrétním stanovisku. Jak jsem již naznačil výše. V potaz chceme vzít i kontext, ve němž noviny vycházely. Zohledním, kdo byl jejich vydavatel, jaká byla jeho politická orientace a kdo byl pisatel jednotlivých textů.

Uvedenou metodologii uplatníme v předkládané práci a ta je rozdělena následovně. Druhá kapitola poskytne čtenáři kontext české Ameriky. Bude v ní popsáno, jak a z jakých důvodů krajané do země přicházeli, jaké měli sociální postavení a ve kterých státech Unie se usazovali. Díky tomu bude možné lépe pochopit jejich politické rozhodování. Třetí kapitola se bude věnovat vzniku Republikánské strany v padesátých letech a prvním Čechoameričanům mezi republikány, kteří v jejich zájmu agitovali ještě před založením výše zmíněných periodik.

Čtvrtá kapitola se věnuje prezidentským volbám v roce 1860, zvolení Abrahama Lincolna prezidentem a následní občanské válce. Ukazuje se, že klíčová otázka otroctví vedla k aktivizaci přistěhovalců různých etnik. Jednalo se o bouřlivé období amerických dějin, ve kterém došlo k řadě zásadních změn.

¹⁷ Fairclough, Isabela and Fairclough, Norman. *Political Discourse Analysis. A Method for Advanced Students*. (London: Routledge, 2012).

Pátá kapitola popisuje období rekonstrukce Jihu po konci občanské války. Můžeme sledovat, jak se vyvíjí politické preference po smrti charismatického vůdce a jakou podobu získala rekonstrukce. V sedmdesátých letech snahy o vybudování nového Jihu narazily na odpor severního městského obyvatelstva.

2 Cesta do Ameriky a vznik české krajanské komunity

V této kapitole se pokusím popsat cestu českých vystěhovalců z Evropy do Ameriky v jejím širším kontextu. Rád bych popsal, jakým způsobem se šířily informace o možnosti vycestovat ze země a jakou roli v tom sehráli agenti dopravních společností. Dějiny druhé poloviny 19. století představovaly velmi dynamické období na obou kontinentech. Přistěhovalec do USA v padesátých letech zažil ve srovnání se situací jen o několik dekad později velmi rozdílné prostředí. Během sta let do tohoto státu přišlo přes 15 milionů lidí a tento výrazný počet nově příchozích spoluutvářel charakter Spojených států a jejich národního mýtu. Nicméně rozsáhlé přesuny obyvatelstva by nebyly možné bez rozšiřující se železniční sítě a paroplavby, která postupně nahrazovala dopravu plachetnicemi.¹⁸

V první polovině 19. století přišlo do Nového světa několik jednotlivců, avšak po revoluci 1848 můžeme pozorovat silící proud vystěhovalců mířící za oceán. Nestalo se tak sice hned během tohoto dynamického roku, ale podle zpráv rakouských úředníků už následující květen výrazně stoupl počet vystěhovalců z českých zemích, kteří odcházeli přes severoněmecké přístavy z Evropy.¹⁹ Začátek masového vystěhovalectví tedy můžeme pozorovat na přelomu čtyřicátých a padesátých let.²⁰

Vystěhovalecký proud 19. století sekundární literatura nepopisuje jako jednu masivní vlnu. Příchod emigrantů kolísal na základě ekonomické situace v zemích, kde jejich cesta začala.

¹⁸ Vlha, Marek. *Mezi starou vlastí a Amerikou: počátky české krajanské komunity v USA 19. století*. (Brno: Maticе moravská, 2015) 62-63.

¹⁹ Kutnar, František. *Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v době Bachova absolutismu*. (Praha: ČSAV, 1964) 8.

²⁰ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 61.

Jejich počet klesal během hospodářských krizí v Evropě v padesátých, sedmdesátých a devadesátých letech. Po jejich pominutí se ovšem počty přistěhovalců vrátily na původní úroveň. Stejným způsobem se projevovaly i vojenské konflikty, jako byla americká občanská válka, která představovala výrazné utlumení příchodu emigrantů do Spojených států amerických.²¹

Pokud se podíváme na místo, kde cesta budoucích krajanů začínala, tak jedním z nejčastějších důvodů k odchodu z českých zemí byly neutěšené ekonomické a materiální podmínky. Jednalo se o souhrn několika faktorů, jenž vyplývaly ze sociálních procesů spojených s rozvíjející se industrializací. Narůstající rozdíly mezi populačně rostoucími a stagnujícími regiony byly ovlivněné i rostoucí mobilitou obyvatelstva, která se projevovala pohybem ze agrárně ustrnulých neprůmyslových oblastí a z regionů s technicky zastaralou, rukodělnou textilní výrobou. V prvním případě byl hlavní problém nedostatek úrodné půdy, jenž byl dán existencí velkostatků i přírodními podmínkami.²² V tradičních plátenických oblastech²³ byl problém v zastarávajícím manufakturním systému. Navíc v českém a moravském zemědělství druhé poloviny 19. století je možné hovořit o strukturálních problémech, jako byl paralelní růst počtu velkostatků i malých farem do dvou hektarů půdy.²⁴ Z těchto regionů odcházelo především rolnické obyvatelstvo, pro které byla lákavá vidina volné půdy a té měly Spojené státy dostatek.

Zároveň si předkládaná práce uvědomuje, že neutěšená hospodářská situace nebyla jediným důvodem k odchodu do zámoří. Mezi měšťanskou vrstvou bylo mnohem častější příčinou omezování politických a občanských svobod po roce 1848. USA byly řadou předních

²¹ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 62-63.

²² Jednalo se především o oblasti severozápadního Pošumaví, jihovýchodní Šumavy, Posázaví, Povoltaví, Budějovicka, Třeboňska, jihozápadu Moravy, moravské karpatské oblasti.

²³ Valašsko, Laško, Jeseníky, Podorlicko, sever Českomoravské vrchoviny a část Podkrkonoší.

²⁴ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 72-74.

českých intelektuálů vnímány jako země svobody, kde nedochází k útisku na základě národnosti a jazyka, což se jim ve srovnání se společnostmi habsburské monarchie jevílo jako velmi lákavé.²⁵ Tento pocit po roce 1848 ještě nabral na intenzitě, a navíc po potlačení revoluce řadě z nich začalo hrozilo vyšetřování, případně i zatčení a uvěznění.²⁶

V neposlední řadě k odchodu Čechy a Moravany motivovalo potlačování náboženských svobod. Tento problém se dotýkal především protestantů, kteří neměli v Habsburské monarchii stejné postavení jako římskokatolická církev, a proto hledali pod vedením svých duchovních nový domov za oceánem, kde očekávali, že budou schopni naplnit svůj náboženský život bez útlaku autorit státu.

V přechodu od vnitřních úvah k rozhodnutí vydat se na cestu směrem do Nového světa sehráli významnou roli agenti cestovních společností. Jejich cílem bylo prodat lodní lístky, z nichž jim byly vypláceny provize. Lze tedy předpokládat, že jejich hlavní motivací byl zisk, ale mnohdy to byli právě oni, kdo fungoval jako první zdroj informací o Spojených státech amerických, podmínkách vystěhování se a průběhu cesty. Většinou se jimi stávali hostinští, obchodníci nebo studenti, zkrátka profese a typy lidí, kteří měli možnost cestovat po kraji, případně se setkávat s velkým počtem lidí. Jejich zaměstnavateli byly německé dopravní agentury, které v námořní dopravě dokázaly rychle vytlačit anglickou konkurenci a které už ve čtyřicátých letech 19. století inzerovaly v českých periodikách.²⁷

Významnou postavou mezi agenty byl Alois Kareš, jenž působil v Hamburku a následně u Boedeckerovy společnosti v Brémách. Díky svým komunikačním schopnostem se vypracoval a

²⁵ Pflanzer Náprstek a ještě Frič

²⁶ Šolle, Zdeněk. *Vojta Náprstek a jeho doba*. (Praha: Felis, 1994) 83.

²⁷ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 69.

pod patronací této firmy založil vlastní dopravní kancelář se zaměřením na české vystěhovalce. Jednalo se pro něj o jedinečnou příležitost, protože většina Čechů, i přes svojí jazykovou vybavenost, měla problém porozumět dolnoněmeckému dialektu. Původně působil v oblasti rodného Vamberska, ale postupem času rozšířil svou síť agentů na celou oblast Čech a Moravy.

Kareš se stal významnou osobou nejen v oblasti zprostředkování obchodních služeb, ale výrazně se angažoval v českoamerické komunitě ve Spojených státech, kde například finančně podporoval českoamerického novináře Karla Jonáše. O jeho charakteru vypovídá, že řadu nemajetných krajanů vypravil za oceán na dluh.²⁸

Od roku 1871 se jeho konkurentem stal Josef Pastor, který pracoval pro společnost Hamburg-Amerikanische Packetfahrt Actien-Gesellschaft. Jejich vzájemné soutěžení přineslo osočování ze špatné péče o cestující a upozorňování na různé chyby a nedostatky druhé strany. To vše vedlo až k osobnímu nepřátelství obou podnikatelů.²⁹

Činnost agentů mohla v krátkém období po roce 1848 probíhat svobodně, ovšem začátkem padesátých let se úřady habsburské monarchie začaly zajímat o zvýšené počty lidí odcházející ze země. Nešlo pouze o odliv potenciálních vojáků, ale i levné pracovní síly.³⁰ Tato agenda spadala v poslední instanci pod ministerstvo vnitra vedené Alexandrem Bachem a Nejvyšší úřad policie (později policejní ministerstvo), jenž vedl Johan Franz Kempen. Jednotná politika v této věci ovšem neexistovala, zatímco policie prosazovala represivní přístup, tak

²⁸ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 70

²⁹ Tamtéž, 71.

³⁰ Kutnar, *c. d.*, 10.

Bachova opatření se víc podobala liberálním přístupům západních zemí, což působilo značné komplikace.³¹

I když nebylo možné zakázat vystěhování ze země, tak Kempenův úřad využíval různých prostředků, aby občanům monarchie jejich záměr rozmluvil. Například nabádal ke skryté propagandě v novinách, ve nichž vycházela svědectví o nezdařených pokusech o vystěhování.³²

Dalším prostředkem byly z podnětů úřadů vydávané brožury, které měly za cíl, podobně jako novinové články, odradit od odchodu z českých zemí. Za tímto účelem nechal třeboňský okresní hejtman vydat brožuru *Máme-liž se stěhovat do Ameriky*. Ta v úvodu popisuje vystěhovalectví jako „nešťastnou závrat“, jež způsobila řadu nepříjemností. Jako příklad uvádí případ Němce vyznávajícího se ze svého omylu. Bezprostředně vyličený příběh jeho cesty a zkušenosti s životem v Americe má na čtenáře působit odstrašujícím příkladem.³³ Jedná se tedy o určitý protipól brožur agentů, jejichž cílem bylo prezentovat výhody života v Americe. Podobnou roli mohla sehrát i krásná literatura, jako byla například povídka *Vystěhovalci anebo Nechodte do Ameriky a poctivě se žijte* od Josefa Zimmermanna. Její děj popisuje osudy rodiny holandských vystěhovalců, již se v Novém světě dočkají pouze s neúspěchem, střetů s indiány, a nakonec se chudí vrací do vlasti.³⁴

Zatímco tento narativ byl pro rakouské úřady v pořádku, tak během roku 1852 začalo pronásledování agentů lodních společností, které se ještě zostřilo, když bylo v roce 1855 vybití k vystěhovalectví postaveno mimo zákon. Hlavním argumentem bylo, že touto cestou vznikala

³¹ Polišínský, Josef. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky*. I. díl (Praha: Karolinum, 1992) 9-17.

³² Vlha, Mezi starou vlastí, 72.

³³ Kutnar, c. d., 29-30.

³⁴ Vlha, Marek. "Zůstaňte doma a poctivě se žijte". Počátky masového vystěhovalectví z českých zemí do Ameriky v zrcadle soudobé beletrie. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, č. 55, (2008), 78-82.

státu škoda. V důsledku toho docházelo k nelegálním odchodům ze země, jež často vyšly najevo, až když se branec nedostavil k odvodu na vojnu.³⁵ Největší vlna pronásledování agentů odezněla koncem padesátých let, ale i tak raději zachovávali při své práci anonymitu.

Agenti jistě sehrávali důležitou roli při zprostředkování odchodu do Nového světa, ale je otázka, zda rakouské úřady jejich dopad na společnost nepřeceňovali. Marek Vlha to ve své vydané disertační práci dokládá na případu východočeského města Polná. Mezi lety 1850 a 1869 klesl počet obyvatel z 5 902 na 5 195, přičemž do roku 1880 odešlo 81 lidí do Ameriky. Tyto pohyby obyvatelstva upoutaly pozornost místní samosprávy, která přikázala vyšetřování domnělé činnosti agentů přepravních společností. Jejich přítomnost se ovšem neprokázala. Místo toho byla příčinou k odchodům nevyhovující ekonomická situace.³⁶

Ať už byla motivace k odchodu ze země jakákoliv, tak se vystěhovalci museli přizpůsobit platné legislativě. Důležitým zlomem bylo zrušení roboty a poddanství během revolučního období v letech 1848-1849, reálné odebrání pravomocí vrchnostenské správě bylo sice pozvolné, ale přenesení vystěhovalecké agendy v lednu 1850 na krajská a podkrajská zastupitelství přineslo zefektivnění celého procesu. Kroměřížská ústava kladla jako podmínku k odchodu ze země pouze splnění vojenské služby. Stejně nároky měla i tzv. oktrojovaná ústava, ale vzhledem k tomu, že ani jeden z návrhů nevešel v platnost, tak úřady postupovaly podle dřívější praxe.³⁷ Pokud chtěl občan odejít ze země, musela jeho žádost projít od vedení obce přes krajské hejtmanství až na zemské gubernium.³⁸

³⁵ Polišínský, *Úvod*, 11.

³⁶ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 72-75.

³⁷ Rychlík, Jan. *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a Československu*. (Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007) 5-6.

³⁸ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 78-80.

V průběhu padesátých let ovšem postupně došlo k několika liberalizačním krokům. Na základě nařízení z 9. února 1857 bylo možné zažádat o pas do ciziny u zeměpanského úřadu první instance, kterým zpravidla bylo okresní hejtmanství nebo policejní ředitelství. Roku 1859 habsburská monarchie přistoupila k drážďanské konvenci o volném pohybu občanů mezi německými státy. K cestám do severoněmeckých přístavů už nebyl potřebný cestovní pas, ale jen jednoduchý pasový list, jenž ověřoval totožnost držitele. Dohoda platila i po rakousko-pruské válce roku 1866 i po sjednocení Německa roku 1871, takže pohyb obyvatelstva byl volný. Císařským nařízením z 6. listopadu 1865 č. 116 ř. z. došlo ke zrušení pasových kontrol na říšských hranicích, tudíž občanům odcházejícím ze země zůstala pouze povinnost prokazovat, že mají dostatek prostředků na cestu a obživu během ní.³⁹

V praxi to pro Čechy odcházející ze země znamenalo, že museli prokázat splnění vojenské služby a že po nich nezůstávají dluhy. Před odchodem si museli vyřídit vystěhovalecký pas, cestovní pas případně legitimační kartu. Při vyřízení vystěhovaleckého pasu daná osoba ztrácela občanství habsburské monarchie a nové měla získat až v zemi, kam směřovala. Ovšem cestovní pas, který se vydával na tři roky, poskytoval možnost návratu do země. Zvláště na přelomu čtyřicátých a padesátých let se stávalo, že vystěhovanci úspory utratili za cestu do přístavu. Poté zůstávali na místě žít v nedůstojných podmínkách, nebo se zchudlí vraceli pěšky do vlasti, aby se pokusili obnovit své živobytí v obci, odkud přišli. V obou případech působili jako nežádoucí zátěž pro místní správu, a proto habsburské úřady vyžadovaly po vystěhovalcích složení určité částky na přepravné, aby se předešlo jejich zruinování.⁴⁰

³⁹ Rychlík, *c. d.*, 5-7.

⁴⁰ Polišínský, *Úvod*, 9-17.

Pokud se emigrantům splnili všechny podmínky nutné k odchodu z habsburské monarchie, následoval odchod do jednoho ze severoevropských přístavů a plavba za oceán. Cestu jim výrazně usnadnil rozvoj železnice, která spojovala významná česká města. V druhé polovině 19. století se do Ameriky vyráželo především z Brém a Hamburku. Do nich se z Čech odjíždělo po Severní státní dráze, jež spojovala Prahu a Drážďany. Případně se mohli dopravovat i dostavníky a na železnici se připojit později.⁴¹ Emigranti na cestě čelili řadě podvodníků, kteří se je snažili připravit o uspořené peníze. Obtíže ovšem po příjezdu do přístavu nekončily, protože na odjezd lodi se mohlo čekat i několik týdnů, což znamenalo další výdaje.⁴² V mnohem příznivější situaci byli ti, kteří si lodní lístek zakoupili již doma a mohli využít síť spolupracovníků dopravní společnosti, jež se o ně po cestě starala. Pokud šlo všechno hladce, tak se vystěhovalci i se svou rodinou mohli za pouhých pět dní dostat z pražského nádraží na palubu odjíždějící lodi, jak to dokládá dopis Petra Šafaříka svému bratranci.⁴³

Stejně tak i cesta samotná vyžadovala kromě palubního lístku i nákup zásob a vybavení na cestu za oceán, která představovala nejdramatičtější část odchodu do Nového světa. I tak se ovšem mohla dramaticky lišit podle toho, jakým typem lodi pluli. Plachetnice byly odkázané na povětrnostní podmínky a cesta jim mohla zabrat dva až tři měsíce.⁴⁴ Navíc podmínky na palubě byly otřesné. Emigranti na sebe byli v podpalubí namačkaní, a pokud neměli dostatek vlastních zásob, tak byli odkázaní na minimální přídělky potravin a pitné vody od posádky. Navíc jim hrozilo ztroskotání, nebezpečí požáru a epidemie, ke nimž docházelo kvůli nevyhovujícím hygienickým podmínkám a závadným potravinám.⁴⁵ Smrt na moři byla poměrně častá a

⁴¹ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 86-87.

⁴² Kutnar, *c. d.*, 41.

⁴³ Kašpar, Oldřich (ed.). *Tam za mořem je Amerika*. (Praha: Kora, 1992) 50-52.

⁴⁴ Kutnar, *c. d.*, 43.

⁴⁵ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 84-86.

v některých případech se stávalo, že zemřela až polovina celé výpravy.⁴⁶ Určité zlepšení přinesly parníky, jež dokázaly cestu z jednoho kontinentu na druhý absolvovat během čtrnácti až třiceti dní, což výrazně zvýšilo šanci emigrantů na přežití.⁴⁷ Ovšem nebezpečí požáru stále hrozilo a nemoci se nevyhýbaly ani parníkům. Palubní listky na tento druh lodí sice byly poměrně laciné, ale kvalita i cena kajut se mezi třídami dramaticky lišily. První třída si užívala pohodlný způsob přepravy, zatímco se v mezpalubí tísnili nemajetní emigranti.⁴⁸ V obou případech byl ovšem cíl jejich cesty stejný.

Čeští emigranti do dlouhé a nepohodlné plavbě přistáli na východním pobřeží Spojených států amerických. Jejich destinací byl nejčastěji New York, do toho směřovala drtivá většina nově příchozích, ale lodě s evropskými vystěhovalci směřovaly i do Bostonu, New Orleans nebo Baltimoru v Marylandu a Galvestonu v Texasu.⁴⁹ Přístavy ovšem nabízely pouze omezené možnosti uplatnění, pracovních sil byl dostatek a půda již byla obsazená.⁵⁰ Žili v nich především potomci Angličanů, Skotů nebo Francouzů a vyznačovaly vysokým stupněm kriminality. Mnohdy se v nich nacházela řad podvodníků, kteří se snažili poměrů neznalé emigranty připravit o jejich úspory, nebo různé gangy zaměřující se na krádeže zavazadel. Mezi podvodníky byly zaběhnutí živnostníci i čeští krajané. Před jejich nekalými úmysly bylo možné se uchránit pomocí rad od zkušenějších příbuzných, kteří už v Americe nějakou dobu pobývali, a stejně tak agenti cestovních společností se snažili své klienty nasměrovat do důvěryhodných hostinců. Například Alois Kareš spolupracoval s příležitostným novinářem Janem Boreckým, který měl v polovině

⁴⁶ Perutka, Lukáš. "Čeští Texasané a Americká občanská válka" *Historický obzor* no. 9-10, 27, (2016), 202.

⁴⁷ Kašpar, c. d., 52.

⁴⁸ Polišínský, *Úvod 1*, 23

⁴⁹ Tamtéž, 30

⁵⁰ Kutnar, c. d., 42.

šedesátých let hostinec v Chicagu.⁵¹ Podobným způsobem fungovaly i dobročinné společnosti, jež se zaměřovaly na konkrétní etnikum, ovšem většinou neměly dlouhého trvání. Například čeští emigranti z konce 40. let se museli spolehnout na German Society of New York.⁵² I přes tyto nepříznivé podmínky se v New Yorku vytvořila poměrně rozsáhlá kolonie českých imigrantů, kteří se živili především jako doutníkáři, nebo pracovali v jiných dělnických profesích. Ovšem valná většina emigrantů směřovala dál na západ, kam je lákala vidina volné půdy a založení vlastní rodinné farmy.

Jejich cílem byl americký středozápad a oblast Velkých jezer, kde vznikly největší a nejvlivnější české komunity ve Spojených státech. Z New Yorku se nejprve vydávali po železnici nebo po řece Hudson do Buffala, odkud dále pokračovali parníkem přes Erijské jezero do Clevelandu, nebo Cincinnati. Odtud výrazná část Čechů pokračovala dále do Chicaga a podél břehu Michiganského jezera do Racine a Millwaukee ve státě Wisconsin. Případně se z Chicaga vydávali směrem na jih do města St. Louis.⁵³ V Nebrasce se česká komunita začala vytvářet až v sedmdesátých letech 19. století.

Pokud se podíváme blíže na jednotlivá centra krajanského života, tak můžeme začít například u Chicaga. Stejně jako v dalších amerických městech a velkoměstech v Chicagu zůstávali především imigranti, kteří se rozhodli žít jako dělníci nebo řemeslníci. Pracovali především v krejčovských dílnách, na jatkách, na pilách a v dřevozpracujících podnicích. První české osídlení představovaly provizorní dřevěné chaty a město mělo spíš vesnický ráz. Výraznější růst města i české komunity nastal s rozvojem železnice. Postupně docházelo k propojení s bližšími i vzdálenějšími městy, až roku 1856 z Chicaga vedlo šest železnic, čímž se

⁵¹ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 116-117,

⁵² Polišínský, *Úvod I*, 31.

⁵³ Kutnar, *c. d.*, 43.

z něj stal největší železniční uzel v zemi.⁵⁴ Význam krajanské komunity stoupal a v šedesátých letech město soupeřilo se St. Louis o prvenství mezi českými koloniemi. Rostoucí význam dokládá i konání dvou Slovanských sjezdů v Chicagu v roce 1865 a 1868. Jejich cílem bylo vytvořit samostatnou českou osadu, ale tato snaha nebyla úspěšná, i když se jich účastnily představitelé Slovanské lípy⁵⁵ z čechoamerických sídel ve státech Missouri, Ohio nebo Wisconsinu.⁵⁶

Tabulka č. 1: Počet českých imigrantů v USA v letech 1850–1880 podle amerického censu v komparaci s množstvím českých vystěhovalců podle rakouské statistiky⁵⁷

Rok	Českých přistěhovalců podle amerického censu	Vzrůst v censu oproti předchozí dekádě	V předchozí dekádě odešlo podle rakouské statistiky
1850	946	-	-
1860	25 061	24 115	23 009
1870	40 289	15 228	33 123
1880	85 361	45 072	52 079

Právě poslední jmenovaný stát, který se nacházel severně od Chicaga, lákal především české zemědělce a osadníky, kteří přišli za vidinou volné půdy. O české emigraci do Ameriky mnoho vypovídá, že právě tento stát se v osmdesátých letech stal novým domovem největšího počtu českých migrantů, kteří se usazovali především v zemědělském prostředí.⁵⁸ Ovšem i zde

⁵⁴ Bubeníček, *c. d.*, 30-32.

⁵⁵ Slovanská lípa byla čechoamerická kulturní a podporující organizace, která zakládala knihovny, pořádala besedy a zábavy. Před americkou občanskou válkou se jednotlivé organizace se nacházely v St. Luis, Racine, Millwaukee, Manitově a Chicagu. Své jméno si organizace zvolila podle pražské Slovanské lípy, jež založili čeští demokraté v roce 1848. Bubeníček, *c. d.*, 68-69.

⁵⁶ Bubeníček, *c. d.*, 89-91.

⁵⁷ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 63.

⁵⁸ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 155-158.

vznikly menší městské komunity v Racine a v Millwaukee, kde se Češi sdružovali především ve společnosti Němců, kteří zde měli velmi silné zastoupení a k nimž krajané měli blízko svou jazykovou vybaveností i kulturními zvyky, jako bylo například vaření a pití piva. Mezi imigranty se nacházela i řada úspěšných podnikatelů, jako byl František Kořízek, jenž v Racine vydával týdeník *Slowan Amerikánský*, který se však brzy dostal do finančních problémů a musel se spojit s konkurenčními *Národními novinami* a následně dál vycházely ve Wisconsinu pod názvem *Slávie*.⁵⁹ V Millwaukee se usadil i Vojta Náprstek, jenž zde vydával první české a svobodomyšlné noviny, příznačně psané v němčině. Náprstek ve městě nepobýval příliš často, protože podnikl řadu cest na území indiánského kmene Dakotů nebo loboval mezi rodáky za republikánského kandidáta Johna C. Frémonta.⁶⁰

Tabulka č. 2: Počet českých osadníků nad jedno sto v jednotlivých státech USA podle amerického censu z let 1860, 1870 a 1880⁶¹

Rok	1860	1870	1880
Alabama	124	29	39
Kalifornie	727	90	239
Illinois	2 106	7 350	13 408
Indiana	351	141	306
Iowa	2 709	6 765	10 554
Kansas	87	105	2 468
Louisiana	399	23	24
Maryland	122	789	1169

⁵⁹ Čapek, Tomáš. *Naše Amerika*, 251-254.

⁶⁰ Šolle, Zdeněk. *c. d.*, 121-132.

⁶¹ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 155-156.

Massachusetts	123	110	279
Michigan	660	1 179	1 789
Minnesota	860	2 166	7 759
Missouri	3 132	3 517	3 342
Nebraska	11	1 170	8 858
New Jersey	506	271	429
New York	2 438	2 071	8 748
Ohio	1 317	1 429	6 232
Pensylvánie	783	783	1 058
Jižní Dakota	-	153	1 337
Texas	730	780	2 669
Wisconsin	7 081	10 570	13 848

Během volební kampaně navštívil řadu sídel, ale v této době mezi nimi nejvýrazněji vynívalo St. Luis, které bylo do konce padesátých let největším centrem čechoamerické komunity. Vděčilo za to své vhodné poloze na řece Mississippi, díky tomu bylo dobře dostupné říční dopravou z New Orleans. Ale i ze severu bylo později napojeno železnicí na přístavy východního pobřeží. Vzhledem k jejich početnému zastoupení si rodáci založili vlastní Česko-Slovanský Podpůrný Spolek.⁶² V St. Louis také existovala nejstarší farnost mimo české země, kterou krajané založili už v roce 1854. Ovšem pod vedením faráře Františka Trojana se farnost dostávala do dluhů a kvůli různým sporům mezi duchovním a farníky došlo k zavření farní školy, a nakonec i kostela samotného. Velkou změnu znamenal příchod faráře Josefa Hessouna původem z jižních Čech, jenž sám požádal budějovickou arcidiecézi o přeložení do Ameriky.

⁶² Bubeníček, *c. d.*, 30-32.

Tento muž dokázal zařídit uhrazení dluhu, obnovil českou farní školu a nechal dokonce postavit nový zděný kostel v novogotickém slohu. Jeho neméně významným příspěvkem do kulturního života Čechoameričanů bylo založení katolických novin *Hlas*, které dosáhly značného počtu odběratelů a vycházely i dlouho po jeho smrti. Díky Hessounově snažení se ze St. Louis stalo centrum katolického tábora.⁶³

Tabulka č. 4: Vybraná města podle počtu přistěhovalců z Rakouska v roce 1860⁶⁴

Město	Počet přistěhovalců
St. Louis	2 540
New York	1 691
Chicago	927
Philadelphia	331
Cincinnati	342
New Orleans	199
Baltimore	112
Boston	43

Podobně jako byl jihočeský farář významnou postavou pro komunitu na březích řeky Mississippi, tak Edward Rosewater sehrál podobnou úlohu v Nebrasce. Tento stát vzniká v roce 1867, kdy dosáhl 100 000 obyvatel a změnil svůj statut teritoria. Do dějin české Ameriky vstupuje až na začátku sedmdesátých let, kdy spolu s proudem přistěhovalců přichází i Češi a usazují se na volné půdě. V sedmdesátých letech jich tam žilo 1 770, ale do osmdesátých let jejich počet stoupl na 8 858. Nebraska se postupně stává významným rurálním střediskem české

⁶³ Houšť, Antonín Petr, *Krátké dějiny a seznam česko-katolických osad ve Spoj. Státech Amerických*. (St. Louis, 1890), 3-55.

⁶⁴ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 156.

Ameriky a v následujících dekadách se řadí mezi státy, v nichž pobývá nejvíce Čechů.⁶⁵ Mezi městskými centry vynikla především Omaha, kde působil český Žid Edward Rosewater, byl velmi politicky aktivní v Republikánské straně a založil český týdeník *Pokrok* západu. Ovšem kulturní život se v tomto státě příliš nerozvinul. Řada redaktorů výše zmíněných novin si ve své korespondenci stěžovala, že společenskému vyžití zemědělského obyvatelstva stačilo pouhé popíjení piva a na divadelní nebo spolkovou činnost nezbýval prostor. I tak si ale místní komunita dlouho podržela svůj charakter a dodnes se ve Spojených státech ve Wilberu slaví český festival.

Tabulka č. 4: Vybraná města podle počtu přistěhovalců z českých zemí v roce 1870⁶⁶

Město	Počet přistěhovalců
Chicago	6 277
St. Louis	2 652
New York	1 487
Millwaukee	1 435
Cleveland	786
Baltimore	766
Detroit	537

Pokud Češi směřovali na jih Spojených států amerických, tak jejich destinací byl nejčastěji stát Texas, který měl vlastní historický vývoj a díky němu si udržel vlastní silnou identitu. V roce 1835 se odtrhl od Mexika a v následující válce, které se účastnila řada

⁶⁵ Čapek, *Naše Amerika*, 64.

⁶⁶ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 157.

amerických dobrovolníků, získal nezávislost. Do Unie Texas vstoupil až v roce 1845, což vedlo k americko-mexické válce, ale ozbrojený konflikt tento krok již nedokázal zvrátit. Čeští přistěhovalci nejčastěji přijížděli z Evropy do Galvestonu odkud pokračovali do oblasti středního Texasu. Podobně jako v případě severních států je lákala především vidina volné půdy, ale svou roli sehráli katoličtí a protestanští duchovní, kteří se zasadili o příchod svých budoucích farníků. Jednalo se o katolíka Bohumíra Menzela a protestanta Arnošta Bergmana, který se jako první Čech usadil v Catspring a na jeho popud začala emigrace z východních Čech a Vsetínska. V obou případech se jednalo o protestantské oblasti.⁶⁷ Za zmínku stojí i luteránský kazatel Jan Josef Zvolánek a řada dalších. Není náhodou, že právě v Texasu vznikla Evangelická jednota česko-amerických bratří v Severní Americe, která sjednotila řadu samostatných sborů.⁶⁸ Další postavou české inteligence v Texasu byl Josef Lidumil Lešikar, který byl spoluzakladatelem saintlouiských *Národních novin* a zároveň jejich texaským korespondentem a distributorem.⁶⁹ Antonín Michael Dignowity představuje v historii české Ameriky ojedinělý příběh. Dignowity byl hlasitý odpůrce otroctví, podporovatel republikánů, self-made man i rasista a budeme se mu ještě věnovat v dalších kapitolách. Česká komunita v Texasu nebyla nikdy nejpočetnější, ale její osudy byly poměrně dobře zaznamenány a zdokumentovány, takže si díky ní můžeme udělat obrázek o životě na Jihu.

Tabulka č. 5: Vybraná města podle počtu přistěhovalců z českých zemí v roce 1880⁷⁰

Město	Počet přistěhovalců
Chicago	11 887

⁶⁷ Perutka, *c. d.*, 201-203.

⁶⁸ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 244-247.

⁶⁹ Perutka, *c. d.*, 203.

⁷⁰ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 158.

New York	8 093
Cleveland	5 433
St. Louis	2 456
Millwaukee	1 537
Baltimore	1 129
St. Paul	701

Cesta k založení čechoamerické komunity ve Spojených státech amerických začala u rozhodnutí řady jednotlivců a rodin hledat vhodnější podmínky pro život. Většinu z nich poháněla jejich finanční situace a nevyhovující podmínky pro živobytí, jiní se k cestě přes oceán rozhodli na základě svých ideálů svobody a rovnoprávnosti, kterých se jim v habsburské monarchii nedostávalo. Vystěhovalci si museli zajistit cestovatelský nebo vystěhovalecký pas, což vyžadovalo splnění podmínek vojenské služby a složení určitého obnosu ve zlatě. Případně mohli odejít nelegálně a věřit, že zdárně dorazí do cíle. V tomto ohledu byli velmi nápomocní agenti dopravních společností, kteří zajišťovali bezpečné ubytování po cestě a místo na lodi. Bez jejich asistence hrozilo riziko, že vystěhovalec narazí na podvodníky, kteří je připraví o úspory. Vyskytly se i případy, kdy se vystěhovalcům vůbec nepovedlo odplout. Na palubách plachetnic panovaly otřesné hygienické podmínky, ovšem jisté zlepšení přinesly parníky. Stále však hrozilo nebezpečí požáru nebo ztroskotání, a proto byla cesta po moři nejdramatičtější pasáží celého putování. Po příplutí do Nového světa se ve městech usazovali řemeslníci, dělníci a intelektuálové. Příkladem této migrace mohou být New York, Chicago, Millwaukee a St. Louis, kde vznikly silné české komunity, jež byly často zakládány vedle sídel německých emigrantů. Na druhou stranu zemědělci vyhledávali státy, kde byl dostatek volné půdy k založení rodinné farmy. Takové podmínky naplňovaly především Wisconsin, Texas a následně i Nebraska.

3 Vliv Republikánské strany na české krajany před občanskou válkou

V padesátých letech 19. století došlo k výraznému přeskupení sil na americké politické scéně, na jehož konci stála Republikánská strana v čele Unie. Zahrnovala mnoho různorodých sociálních a zájmových skupin a profilovala se jako protitrokářská, v dané době se jednalo o jeden z nejpalčivějších problémů americké společnosti. Svůj vliv získala především v severních státech a výraznou podporu měla i mezi evropskými přistěhovalci. Česká komunita v té době byla územně roztráštěná a ve srovnání s jinými etniky poměrně nepočetná. O to výraznější ovšem byly snahy o její sjednocení ze strany předních intelektuálů, jako byl Vojta Náprstek. Jeho snažení bylo silně spojené se záměrem založit v Americe česky psané noviny a ovlivnit Čechy k podpoře republikánského prezidentského kandidáta Johna C. Frémonta během voleb v roce 1856. Náprstek se dokonce na jeho podporu účastnil předvolební kampaně, během níž směřem k Čechům pronesl projev proti otroctví. Frémont se sice prezidentem nestal, ale mezi Čechy se zachovala řada záznamů o jeho podpoře. Náprstek tedy určitě nebyl jediný z nich, kdo Republikánskou stranu podporoval. Výraznou, ale i kontroverzní postavou byl texaský doktor Antonín Michael Dignowity, který se hlasitě angažoval v boji proti otroctví, i když vycházel z pozic vědeckého rasismu.

Tento postoj, jakkoliv se může zdát na první pohled nepatřičný, si mezi některými republikány mohl najít zastánce. V roce 1856 jejich organizace totiž vznikla sdružením několika poměrně rozdílných skupin, které se spojily na základě společného odmítavého postoje k rozšiřování otroctví nebo jeho samotné existenci, čímž vznikl třetí stranický systém ve

Spojených státech.⁷¹ Řeč už byla o skupině podporovatelů Strany whigů, mezi nimiž byl i budoucí prezident Abraham Lincoln. Whigové se profilovali jako zastánci konzervativních a nacionalistických myšlenek, v době od třicátých do padesátých let figurovali vedle demokratů jako jedna ze dvou největších amerických stran. Rozpad jejich organizace zapříčinily vnitřní spory, které kulminovaly během přijetí zákona o Kansasu a Nebrasce v roce 1854. K republikánům se přidali především whigové ze severních států a přinesli s sebou své protiimigrantské postoje. Ostatní vstoupili do menších uskupení a organizací, jako byla Americká strana, která prosazovala nativistickou politiku a měla zastání mezi členy hnutí know-nothing.⁷² Během padesátých let její vliv kulminoval, ale v jejich závěru postupně ztrácela význam a posléze měla pouze marginální politický vliv.

Další významným myšlenkovým proudem, který spoluvytvářel republikánskou ideologii byla Strana svobodné půdy. Zaměřovala se především na svobodné farmáře, kteří měli tvořit páteř hospodářství a společnosti, tím pádem byla nakloněná přistěhovalcům, kteří přicházeli s vidinou založení rodinné farmy, což se promítlo v její legislativě. Prosazovala neprodlování dobu k udělení občanství a nabídnout imigrantům velmi výhodné podmínky pro získání vlastní půdy. Strana svobodné půdy se proto se z principu musela vymezovat proti otrokářství, které

⁷¹ Stranické uskupení na politické scéně Spojených států amerických lze během dějin rozdělit do šesti systémů, které charakterizují konkrétní strany, nebo významné transformace stávajících stran, pro tuto práci jsou důležité první tři. I když otcové zakladatelé odmítali stranictví a sám George Washington nereprezentoval žádnou politickou stranu, tak první stranický systém vznikl z jeho poradců. Ministr financí Alexander Hamilton vedl Federalistickou stranu, jež prosazovala silnou centrální vládu, úzké vazby na britskou monarchii a centralizovaný bankovní systém. Oproti tomu stáli demokratičtí republikáni Thomase Jeffersona, kteří se následně dostali k moci a ovládli většinu amerických států kromě Nové Anglie. Během následujícího tzv. období dobrých pocitů z let 1816-1824 se téměř vytratily konflikty mezi oběma stranami a mluví se o konci prvního systému. Následně se politické pole rozdělilo mezi přetrvávající demokratickou stranu, jejíž názory a postoje formoval Andrew Jackson, a Stranu whigů, jež se pod vedením Johna Quincyho Adamse a Henryho Claye odštěpila od Jacksona. Demokraté v řízení státu protěžovali roli prezidenta, zatímco whigové upřednostňovali roli kongresu. V následujících letech ovšem byla stále aktuálnější otázka přistěhovalectví a otroctví. Druhý systém skončil rozpadem Strany whigů v roce 1854. Heideking, Jürgen and Mauch, Christof. *Dějiny USA*. (Příbram: Grada Publishing, 2012), 127-129.

⁷² Hnutí Know-nothing začínalo fungovat jako tajná organizace a své pojmenování získalo podle odpovědi, kterou jeho členové dávali strážníkům, kteří se dotazovali na jejich působení. Profilovali se jako ochránci starousedlíků před vlivem evropské migrace.

představovalo pro drobné farmáře nepřekonatelnou konkurenci. Její motto znělo „Svobodná půda, svobodná řeč a svobodní lidé.“ Vedl ji bývalý prezident Martin Van Buren nebo abolicionista Frederick Douglas a další významní politici, jako byl Charles Sumner.

K republikánům se přidali i know-nothingové, kteří hledali své členy mezi mladou generací mužů z tzv. *white collar*⁷³ profesí nebo specializovaných řemeslníků a pocházeli nejčastěji z oblasti Nové Anglie. Jejich hnutí se formovalo na základě odporu k imigrantům, jejichž počty se v padesátých letech prudce zvedly. V bohatých přístavních městech se zvedla i kriminalita, ale pro mladé Američany bylo problematické i vyznání nově příchozích, protože to nejčastěji byli katolíci, ať už se jednalo Němce, Iry nebo Čechy. Oproti tomu starousedlíci nejčastěji pocházeli ze Skotka, Anglie a hlavně z Ulsteru v severním Irsku, kde byly dominantní protestantské církve, které uznávaly skromnost, pracovitost, ale i střídmost. Z náboženských kruhů pocházelo i tempečančí hnutí, které svůj odmítavý postoj k alkoholu obrátilo proti vystěhovalcům z Evropy, další třetí plochou se tím pádem stala česká a německá pivní kultura stejně jako irská obliba whiskey. Například Horace Greeley, editor republikánských novin *New York Tribune*, tvrdil, že alkohol plní věznice irskými trestanci. Řada republikánů myšlenky know-nothingů odmítala, protože podle nich odporovali principům rovnoprávnosti. Všechny ale spojoval je odpor k otroctví, které v danou chvíli představovalo ten nejpálčivější problém.

Přijetí výše zmíněného zákona o Kansasu a Nebrasce ovšem představovalo výraznou změnu dosavadních politických poměrů, která rozdmýchala spory i v Demokratické straně, znovu otevřela otázku otroctví a učinila z ní prvořadý problém americké politiky, jenž následně eskaloval až občanskou válkou. Autorem legislativy byl demokratický senátor za stát Illinois

⁷³ Termín *white collar* doslova znamená bílý límeček. Je to označení povolání, která se vykonávají v kanceláři a vyžadují formální oblek a bílou košili. Příkladem může být právník, obchodník nebo účetní. Opakem je *blue collar*, které označuje manuální profese.

Stephan A. Douglas, jedna z vůdčích osobností své strany a skvělý řečník, který si díky svému menšímu vzrůstu a výřečnosti vysloužil přezdívku „malý obr“. Jeho talent a houževnatost mu dokonce vynesly kandidaturu v prezidentských volbách roku 1860, kde se utkal s Abrahamem Lincolnem. V roce 1854 však jeho primárním cílem bylo prosadit trasu transkontinentální železnice přes americký středozápad, tudíž i přes jeho domovský stát, a následně přes dosud neorganizované území, kde mělo vzniknout teritorium Nebraska. Aby svou legislativu mohl prosadit potřeboval podporu jižanských států, a proto jim učinil řadu ústupků a z jeho návrhu se postupně stával prootrokářský zákon. Měl totiž umožnit, aby si nově příchozí osadníci z jihu i severu sami zvolili, jestli na daném území bude fungovat otroctví. Tento princip lidové svrchovanosti ovšem narušoval tzv. Missourský kompromis, který povolil otroctví ve státě, po němž byl pojmenován, pod podmínkou, že se nebude šířit nad 36. rovnoběžku. Od roku 1820 sloužil k řešení této palčivé otázky v nových teritoriích. Sám Douglas byl pro svobodné řízení společnosti, ale nedokázal odhadnout všechny dopady svého počínání.⁷⁴

Zákon o Kansasu a Nebrasce nakonec přijala Sněmovna reprezentantů i Senát, a to i přes silné protesty severních států, ale tímto krokem byla narušena křehká rovnováha mezi stoupenci a oponenty otroctví a došlo k řetězové reakci. Následně začaly být zpochybňovány i další zákony, jako byl předpis o navrácení uprchlých otroků, jenž byl trnem v oknu řadě abolicionistů. Kvůli tomu vznikly spory ve Straně whigů, kdy jižanští delegáti nové opatření týkající se Kansasu a Nebrasky přivítali, ale členové ze severu k němu měli výhrady. Spory vznikly i u demokratů a Douglas tím poškodil svoje šance stát se prezidentským kandidátem v roce 1856. Část demokratů ze severních států se dokonce raději připojila k nově vzniklé Republikánské straně, která

⁷⁴ Tindhall, George and Shi, David. *Dějiny Spojených států amerických*. (Praha: NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 1996) 302-303.

zahrnovala celou škálu abolicionistických hnutí. Republikáni se profilovali výrazně protitrokářsky a svou politikou oslovit řadu nově přichozích Evropanů. Mezi nimi byl i Vojta Náprstek, který v roce 1856 mezi krajany loboval za republikánského prezidentského kandidáta Johna Charlese Frémonta.

Náprstek pocházel z bohaté pražské měšťanské rodiny, která na Starém Městě vlastnila pivovar U Halánků, jenž se nacházel na dnešním Betlémské náměstí. Jeho otec Antonín zemřel, když byl malý, a Vojtu vychovávala jeho matka Anna, která na něho měla velký vliv. Od útlého věku vynikal svou inteligencí a zajímal se o českou národní otázku. Díky svému příznivému společenskému postavení syna z bohaté měšťanské rodiny se stýkal s řadou obrozenců i budoucích revolucionářů, přátelil se například s Josefem Václavem Fričem. Po studiích na gymnáziu nastoupil na univerzitu ve Vídni, kde si vytvořil kroužek českých studentů a angažoval se ve veřejném životě, ale tou dobou už snil o cestě do Spojených států amerických. Díky svým aktivitám a proslovům na studentských bálech a banketech na sebe přilákal pozornost českých obrozenců. Když v Habsburské monarchii nastal rok 1848, tak se Náprstek vrátil do Prahy, aby se účastnil českého revolučního snažení, ale po jeho potlačení se obával represí a musel se skrývat na různých místech monarchie.⁷⁵ Nakonec se rozhodl spolu se svou partnerkou Katynkou Krákorovou odejít do Spojených států amerických, avšak jeho záměrem vždy bylo vrátit se zpět do vlasti, až to politická situace umožní. Nejdříve žil v New Yorku a poté se živil manuální prací na různých místech ve státě i v sousedním Connecticutu, až se společně s Tinkou usídlil v Millwaukee ve Wisconsinu, kde v sousedství německých intelektuálů a za finanční podpory z domova provozoval obchod s hudebními nástroji a různými drobnostmi a nezbytnostmi. Krom toho mezi roky 1852 a 1854 vydával německy psané antiklerikální noviny *Millwaukee*

⁷⁵ Secká, Miluše. *Vojta Náprstek. Vlastenec, sběratel, mecenáš*. (Praha: Národní muzeum, 2011) 15-77.

Flugblätter. I když se obklopil německými přáteli, v Millwaukee byl například členem německého divadelního spolku, tak nikdy nezapomněl na své vlastenectví.⁷⁶

V padesátých letech si Náprstek zřídil notářskou praxi a bezplatně pomáhal nově příchozím s právními problémy, které by sami nevyřešili. Kromě této konkrétní pomoci měl plány na posílení postavení Čechů v Americe a osvojení si ideálů svobody skrze založení českých novin. Své plány krajanské komunitě předložil na předvolebním setkání roku 1856 v obci Kossuthtown a zanedlouho se o tom hovořilo i v Chicagu. Praktické problémy ohledně financování Náprstek navrhoval vyřešit vydáním akcií po dvou dolarech. Stejně vystoupení měl i v New Yorku a roku 1857 v St. Louis, kde vzápětí vznikl výbor pro vydání akcií. Postup byl sice teprve v začátcích, a další vývoj byl ještě zpomalen hospodářskou krizí, ale jednalo se o důležitý krok k vzniku českoamerické žurnalistiky.⁷⁷

Na rozdíl od Němců, kteří v této době již měli rozvinutou síť vlastních periodik a řadu prestižních redaktorů, kteří pokrývali důležitá témata. Češi po celé sledované období četli německé noviny, čerpali z nich inspiraci pro vlastní žurnalistickou práci a nechali na sebe působit jejich ideologické zabarvení.⁷⁸ V padesátých letech však se teprve seznamovali s možnostmi, které jim nová země nabízela.⁷⁹ Náprstek správně rozpoznal noviny jako jeden z klíčových prostředků k šíření informací, ideálů a nových myšlenek. Důležitost svobodného tisku si uvědomoval díky vlivu Karla Havlíčka Borovského, který ve *Slovanu* otiskl citát britského dramatika Richarda Sheridan, jehož slova si Vojta sám poznamenal. *Raději žádný sněm, než žádnou svobodu tisku, raději oželím povolování daně, nežli svobodu tisku, neboť touto všechna*

⁷⁶ Šolle, *c. d.*, 89-131.

⁷⁷ Secká, *c. d.*, 77.

⁷⁸ Čapek, *Padesát let*, 43.

⁷⁹ Clark Efford. *c. d.*, 1376.

*dotčená práva opět se získají.*⁸⁰ Náprstek se s tímto postojem aspoň do určité míry musel ztotožňovat. Právě během svého mládí v habsburské monarchii si mohl na vlastní oči ověřit jakou sílu má svobodný tisk, který pod vedením Havlíčka a dalších obrozenců útočil na poměry v císařství. Dobře věděl, že se kolem novin mohou vytvořit silné názorové skupiny, které budou ve společnosti následně prosazovat své cíle.⁸¹ Pro nově se etablující etnikum v cizím prostředí to byl nástroj, který nebylo možné opomenout, pokud se dané etnikum chtělo v nové společnosti politicky inkorporovat a nemělo zapadnou do bezvýznamnosti.⁸²

Svou roli ale noviny měly hrát nejen navenek, ale i uvnitř krajanské komunity. V duchu osvícenských myšlenek měly sloužit k osvětě a rozvoji ideálů svobody mezi Čechoameričany. Náprstek si dobře uvědomoval, že takový impuls musí přijít od nich samotných a první tituly mu dávaly za pravdu.⁸³ Ovšem praxe následujících dekád se s těmito myšlenkami částečně rozcházela. V běžném životě nakladatelé a redaktoři, kteří si museli vydělat na živobytí, brali v potaz, jaký druh obsahu jim zajistí čtenost a zisk. I když řada z nich nepochybně reflektovala Náprstkovu výzvu k založení českých novin, tak museli hledat kompromisy mezi funkčními modely podnikání a vlastními hodnotami. Navíc vznikla i periodika jako byl výše zmíněný *Pokrok západu*, který během prvních let sloužil k prosazení politického vlivu Edwarda Rosewatera a byl financován železničními společnostmi, které v něm inzerovaly prodej volné půdy podél nově vznikající tratě. Tento přístup výrazně opomíjel osvětu české komunity a byl v protikladu k Náprstkovým myšlenkám. Jeho idea tedy nebyla naplněna bezezbytku a

⁸⁰ NM, Vojta Náprstek, karton 77, arch. č. 10/5, *Poznámky k českému hnutí v Americe, k agitaci pro republikány a proti otroctví.*

⁸¹ Šolle, c. d., 125

⁸² Gerstle, c. d., 28-30.

⁸³ NM, Vojta Náprstek, karton 77, arch. č. 10/7, *Poznámky k českému hnutí v Americe, k agitaci pro republikány a proti otroctví.*

v praktickém životě se musela přizpůsobit potřebám reálných lidí, ale i tak měla na krajany značný vliv.

Kromě založení periodika uvažoval známý intelektuál i o politickém směřování a zapojování Čechů v Spojených státech amerických. On sám formoval své názory už od útlého mládí a zastával řadu progresivních postojů. Kromě silného zájmu o národní otázku se například zasazoval o práva žen, na což nejspíš měla vliv výchova jeho matky, která byla velmi pracovitá a schopná žena, jež sama vychovala několik dětí, a ještě vedla rodinný podnik.⁸⁴ Ovšem jeho aktivita se v tomto směru projevila především až po návratu do vlasti, kdy založil Amerických klub dam. Dokud pobýval ve Spojených státech amerických, tak ho zaměstnával především boj proti otroctví, kterému se ve svých poznámkách i proslovech věnuje v daleko větší míře. Tento problém byl pro americkou společnost velmi palčivý a přirozeně mu nemohl zůstat cizí.

V podřízeném postavení černošských otroků totiž Náprstek spatřoval poddanský stav, který až do revolučního roku 1848 panoval i v Habsburské monarchii. Vrstva jižanských vlastníků mu zase připomínala rakouskou nobilitu, a dokonce o nich i mluvil jako o americké šlechtě.⁸⁵ Každopádně Náprstek považoval jižanské státy za hospodářsky slabé, s vysokou mírou kriminality a kulturně nerozvinuté. Například poukazoval na to, že se na severu za několik měsíců vyprodukuje stejný objem zboží, jako na jihu za celý rok. Stav otroků popisuje jako otrhané a s nízkou mírou vzdělání. Obzvláště mu vadilo i omezení svobody slova ve směru, který znemožňoval popisovat skutečný stav otroctví.⁸⁶ Jak bylo typické pro republikány z Wisconsinu a dalších radikálních států, vadil mu i zákon, který nařizoval návrat uprchlých otroků jejich

⁸⁴ Secká, *c. d.*, 11-15.

⁸⁵ NM, Vojta Náprstek, karton 77, arch. č. 10/10, Poznámky k českému hnutí v Americe, k agitaci pro republikány a proti otroctví.

⁸⁶ Tamtéž, arch. č. 10/2, Poznámky k českému hnutí v Americe, k agitaci pro republikány a proti otroctví.

majiteli. I když toto navrácení měly vykonávat bezpečnostní složky státu, tak se podle Náprstka na něm podíleli jak Češi, tak i ostatní obyvatelé Spojených států, protože příslušné orgány platili ze svých daní.⁸⁷

Ostatní krajané měli většinou vůči otrokářství podobné výhrady jako Náprstek. Přestavovalo pro ně nepřiměřenou konkurenci a měli s ním i morální problém, v některých případech to pro ně byl i důvod k přesídlení do svobodného státu. Problém uprchlých otroků zmiňuje i Jan Borecký, který v dopisu Náprstkovi popsal případ redaktora z Millwaukee, který pomohl černochovi na útěku, dostal za to pokutu, a dokonce mu úřady zabavily jeho tiskárnu. Obecně lze vysledovat, že mezi přistěhovalci bylo méně vlastníků otroků a že k němu měli především negativní nebo neutrální vztah.⁸⁸

Jedním z nejhlasitějších odpůrců byl Antonín Michael Dignowity, který měl opravdu podivuhodnou životní dráhu a kterého můžeme počítat mezi nejstarší texaské usedlíky českého původu. Narodil v roce 1810 v Kutné Hoře odkud uprchl před povinnou vojnu za příbuznými do Pruska. Účastnil se povstání v Polsku, které vypuklo v roce 1830, ale po jeho neúspěšném konci se musel skrývat, a nakonec emigroval do Nového světa, kde vystřídal několik zaměstnání, pracoval například jako dělník na plantážích nebo obchodník.

Jeho idealismus a neklidná nátura mu však nedopřály odpočinku, a proto když v roce 1835 začala válka o nezávislost Texasu, tak se s dalšími dobrovolníky vydal mladé republice na pomoc v boji proti Mexiku. Texasané v roce 1836 vyhráli válku a získali svou nezávislost, ovšem tehdy se tam Dignowity ještě neusadil a kvůli otrokářským tendencím, které v novém státě převážili,

⁸⁷ Foner, *Free Soil.*, 128; NM, Vojta Náprstek, karton 77, arch. č. 10/2. Poznámky k českému hnutí v Americe, k agitaci pro republikány a proti otroctví.

⁸⁸ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 206. DP

odešel na sever.⁸⁹ Vystudoval medicínu, oženil se s dcerou irského přistěhovalce Amandou McCann a společně pomáhali indiánskému kmenu Čerokézů.

Ovšem Dignowity nemohl zůstat stranou, když vypukla v roce 1846 válka mezi Mexikem a USA o připojení Texasu, a tak se vydal na jih, aby se zde přihlásil do armády. Dignowity měl v plánu stát se vojenským lékařem, ale jeho schopností bylo potřeba i v San Antoniu, kde si zařídil praxi. Nakonec do měste přivedl i svou rodinu a mimo jiné obchodoval s pozemky a dosáhl značného jmění.⁹⁰

San Antonio nabízelo překvapivě kosmopolitní atmosféru a Antonín Dignowity se obklopil silně demokraticky smýšlejícími lidmi z řad německých přistěhovalců. Mezi jeho přátele patřil i Samuel Houston, hrdina z texaské války za nezávislost a úspěšný politik.⁹¹ Dignowity dával hlasitě najevo podporu Republikánské strany a své antiklerikální a protitrokařské názory. Místní otrokáři se proti němu snažili zakročít a dvakrát ho obvinili z majetkového podvodu. Jednou byl dokonce krátce uvězněn, ale Houston, který v té době působil jako texaský guvernér, mu udělil milost.⁹²

Český emigrant byl po těchto událostech znechucen americkou společností, kde podle jeho názoru rozhodovaly peníze a veřejné mínění. Proto chtěl napsat tří dílnou autobiografii, jež měla za cíl popsat jeho boj s úřady v habsburské monarchii a následné nespravedlnosti, které se mu mělo dostat v Americe ze strany texaských soudů a úřadů.⁹³ Ovšem dochoval se pouze první díl *Bohemia Under Austrian Despotism*, který popisuje společnost v českých zemích za jeho mládí,

⁸⁹ Vlha

⁹⁰ Díky svému jmění si nechal postavit dům s názvem Harmony House ve čtvrti zvané Dignowity Hill, která dodnes nese jeho jméno.

⁹¹ Perutka, c. d., 204.

⁹² Vlha, Marek. Vojta Náprstek a Antonín Dignowity: ideový svět dvou náboženských svobodomyšlníků v počátcích krajanské Ameriky. *Studia historica Brunensia* 57, no. 2 (2010), 51-72.

⁹³ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 43-46.

ale v knize se objevu i jeho radikální názory a výpady proti Němcům. Dignowity například píše, že Němci jsou vůči Slovanům intelektuálně a fyzicky podřadní a opírá se přitom o pseudovědecká frenologická zjištění.⁹⁴ Jeho vztah k národnosti byl komplikovaný, protože se v době jeho pobytu v San Antoniu nevyskytovali prakticky žádní Češi a myšlenkově měl blízko k německým svobomyšlenkářům a liberálům. Národní myšlení a odpor k německému etniku, které si přinesl ze své domoviny, se praktickém životě nenaplňovalo a stávalo se pouhou prázdnou rétorikou, kterou se mohl identifikovat jako Čech. Tento ambivalentní postoj nebyl pro pionýry krajanské komunity neobvyklý a pravděpodobně ho ještě posílila jejich izolovanost od českého elementu v novém prostředí, kde se stávala důležitější názorová shoda než etnický původ. Sám Dignowity při sčítání obyvatelstva uvedl německou a jindy zase uherskou národnost, ale je možné, že k tomu přikročil v důsledku nepochopení, se kterým se setkával. Když totiž uváděl, že je *Bohemian* Američané ho považovali za Roma.⁹⁵

Jeho protitrokářské a republikánské názory byly ještě hlasitější po začátku americké občanské války, kdy se přesunul do Washingtonu a pokoušel se u prezidenta Abraham Lincolna prosadit své radikální politické myšlenky, jež zakládal na výše zmíněném vědeckém rasismu a frenologii.

Někteří Češi však byli vůči jižanskému společenskému řádu smířlivější. Evangelický farář Josef Arnošt Bergman do *Moravských novin* napsal ... *Abyste si otroctví toto, samozřejmě nehodné křesťana, i co do tělesného živobytí nevykládali nějak hrozně, musím Vám povědět, že tito černoši žijí v mnohém ohledu lépe, než chudí lidé u nás. ... viděl jsem tyto otroky, jak si hráli s dolary do důlku, tak jako u nás chlapani s knoflíky.* Můžeme se zamyslet proč od něj jako od

⁹⁴ Dignowity, *Bohemia*, 14.

⁹⁵ Dignowity, *Bohemia*, 37.

duchovního nezazněla ostřejší slova, která by tuto instituci odsoudila. Mohlo se například jednat o snahu nalákat čtenáře k emigraci do Texasu a zlehčit vliv otrokářství.⁹⁶ Svědectví dalších krajanů ovšem o Texasu podávala zcela jiný obraz. Protestantský duchovní, následně novinář a významná postava svobodomyšlného tábora František Boleslav Zdrůbek popisuje nedostatek jídla a všeobecnou bídu, kterou se svou ženou zažívali.⁹⁷ Někteří Češi se na Jihu jednoduše přizpůsobili vlivu svého okolí, jak to udělal například Jan Reimershoffer, který koupil otroka – malou černošskou holčičku.⁹⁸

Sám Náprstek se během svého pobytu pohyboval především v severních státech Unie, takže otázkou zůstává, jak si mohl udělat obrázek o poměrech na Jihu. Osobně tuto oblast navštívil až v závěru amerického pobytu, takže své názory pravděpodobně formoval na základě postřehů a postojů severních intelektuálů, kteří se proti otroctví silně vyhraňovali, a někteří se s ním mohli osobně setkat během cest do příslušných částí země. Oporou mu v tomto ohledu mohly být i severánské noviny, které vcelku pravidelně přinášely zprávy o zaostalosti a stagnaci jižanské ekonomiky. Pravidelným přispěvatelem byl například William H. Seward, který několikrát navštívil Virginii.⁹⁹ Přebírání názorů od svého okolí a od místních opinion-leaderů nebylo nic neobvyklého a můžeme předpokládat, že se do jisté míry projevilo i u ostatních Čechoameričanů.

Vzhledem k jeho progresivní politické orientaci a silně protitrokářským postojům je nasnadě, že se Náprstek stal podporovatelem nově vzniklé Republikánské strany. Do svých

⁹⁶ Perutka, *c. d.*, 201-202.

⁹⁷ NM, karton 47, *Dopis od Františka Boleslava Zdrůbka*, 2. 12. 1872.

⁹⁸ Vhla, *Mezi starou vlastí*, 206.

⁹⁹ W. H. Seward Virginii popsal jako: *an exhausted soil, old and decaying towns, wretchedly-neglected roads, and in every respect, an absence of enterprise and improvement, Such has been the effect of slavery*. Foner, *Free Soil*, 40-41

poznámek si vypsaly její zásady. Vzhledem k odkazům na události známé jako Krvácející Kansas¹⁰⁰ můžeme tento dokument datovat do roku 1856 nebo do období po něm. Můžeme také vzít v potaz, že se dokument zmiňuje o kansaské svobodné ústavě z Topeky z roku 1856, ale nezmiňuje Lecomptonskou ústavu, kterou kansaští otrokáři vydali o rok později. Vzhledem k prezidentským volbám 1856, které probíhaly podle železného zvyku na začátku listopadu, je pravděpodobné, že tyto body byly formulovány při jejich příležitosti, navíc obsahově odpovídají stranickému programu, který popisují historici.¹⁰¹

První ze zásad bylo zastavení rozšiřování otroctví do nových států a teritorií, která vycházela z formulace ústavy. Republikáni si tento dokument vykládali způsobem, že sice připouštějí existenci instituce otroctví v jižanských státech, ale vzhledem k osobním svobodám, která měla ústava zajišťovat, už nepřipouštěli jeho šíření do dalších států a teritorií. Na což bylo pohlíženo jako hlavní zbraň k jeho finálnímu zničení, který vycházel z předpokladu, že se tato instituce musí stále rozšiřovat, aby byla schopná fungovat.¹⁰² Stejný argument byl použitý i v dalším bodě, který tvrdil, že kongres je nadřazený jednotlivým státům, a tudíž má právo zakázat otroctví. Právě otázka vzájemného vztahu jednotlivých států Unie a federální vlády reprezentované kongresem, byla spolu s otroctvím jedním z nejpálčivějších problémů, které americká společnost v padesátých letech 19. století musela vyřešit. Její ohlas se projevuje i dále v Náprstkových poznámkách. Kongres má ústavou zaručenou pravomoc vybírat daně a zajišťovat

¹⁰⁰ Jednalo se o události, které byly spuštěny zákonem o Kansasu a Nebrasce. Když bylo ustanoveno, že otázka otroctví v těchto teritoriích bude vyřešena principem lidové svrchovanosti, tedy hlasováním obyvatel těchto území, tak začal silný pohyb ze svobodných i otrokářských států. Cílem nových osadníků bylo, aby zvrátili výsledek budoucího hlasování ve prospěch svého způsobu života. Poměrně záhy bylo jasné, že se Nebraska bude svobodná, ale o Kansasu se ještě mělo rozhodnout. O vyhocené situaci, která panovala v daném teritoriu a vlastně i v celé Unii, svědčí, že soužití dvou rozdílně smýšlejících skupin lidí se rychle zvrhlo v drobné potyčky, a nakonec v otevřený konflikt, jakousi malou občanskou válkou. Tindhall and Shi. *c. d.*, 300-310.

¹⁰¹ NM, Vojta Náprstek, karton 77, arch. č. 10/12a, *Poznámky k českému hnutí v Americe, k agitaci pro republikány a proti otroctví.*; Foner, *Free Soil*, 130.

¹⁰² Fromer, *c. d.* 115-116.

splavnost řek a průplavů. Federální vláda má napomoci vzniku železnice z východního na západní pobřeží a vláda má zajistit práva občanů Kansasu.¹⁰³ Republikáni, a nejspíš i Vojta Náprstek, v ústavě a ve federální vládě viděli hráz proti rozpínání otroctví.

Některým z nich však pouhé zastavení šíření této instituce nestačilo. Většina radikálů uvnitř Republikánské strany, kteří chtěli naprosté odstranění tohoto elementu z americké společnosti, byli silně věřící protestanté a vycházeli z biblické morálky, kterou stavěli jako středobod celého hnutí. Náprstkovy protináboženské postoje by se jim nejspíš příliš nezamlouvaly, ale mohl se sdružovat s německými liberály, takže jeho postoj nebyl zcela ojedinělý, když v Millwaukee později mezi nimi vznikla silná podpora pro demokracii.¹⁰⁴ Čeští krajané se sami rozdělovali na praktikující katolíky, protestanty a svobodomyšlné, kteří se v Novém světě zřekli povinnosti vyznávat jakékoliv náboženství.¹⁰⁵ Tyto skupiny se sice v duchovním ohledu lišily, ale cílem obou z nich nejčastěji bylo pořídit si v Americe kus volné půdy a založit tam rodinnou farmu. V tomto ohledu byli republikáni stále velmi atraktivní volbou, protože jejich zájmem bylo právě chránit svobodnou práci severních řemeslníků a zemědělců. Každá stranická frakce k tomu sice měla své důvody, pro nativisty to byla ochrana starousedlíků před levnou prací, pro bývalé členy Strany svobodné půdy zase nejideálnější ekonomický koncept, ale všechny se na tomto postoji shodovaly.¹⁰⁶

Pro Náprstka to byla dostatečná motivace, aby se pokusil pro tuto stranu získat podporu svých krajanů. Jejich řady se v druhé polovině padesátých let začaly postupně rozrůstat. Rurální

¹⁰³ NM, Vojta Náprstek, karton 77, arch. č. 10/12, *Poznámky k českému hnutí v Americe, k agitaci pro republikány a proti otroctví*.

¹⁰⁴ Anderson, Kristen. "German Americans, African Americans, and the Republican party in St. Louis, 1865-1872" *Journal of American Ethnic History*, no. 1, 28 (2008): 34-51.

¹⁰⁵ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 27.

¹⁰⁶ Foner, *Free Soil*, 59.

Wisconsin, kde se Vojta v padesátých letech usadil, byl jedním z hlavních cílů, kam směřovali po příchodu do Nového světa. Náprstek proto před prezidentskými volbami 1856 objížděl významná sídla ve státě a spolu s budoucím novinářem Janem Boreckým organizovali setkání pod širým nebem na podporu republikánského kandidáta Johna Charlese Frémonta.¹⁰⁷

Tento mladý vojenský důstojník původem z Kalifornie získal svůj věhlas jako průzkumník na západu, což mu vyneslo přezdívku „Pathfinder“. Proslavil se i během mexicko-americké války, kdy bojoval ve svém rodném státu za jeho samostatnost. Veřejný obraz dobrodruha a vojáku mu dokázal zajistit kandidaturu Republikánské strany. Jeho otec byl francouzský imigrant katolického vyznání a jeho tchán byl významný člen Demokratické strany v Missouri. Tyto rodinné vazby byly příslibem hlasů od katolických přistěhovalců a bývalých demokratů, ale Frémontova radikální rétorika odradila řadu konzervativních whigů i bývalých demokratů, kteří raději volili demokratického kandidáta. Výraznou podporu mu naopak vyjadřovali abolicionisté a další silně protitrokařsky smýšlející republikáni, jako byli například němečtí imigranti.¹⁰⁸

Ve svých poznámkách si Náprstek poznamenal: *Komu se skutečně a upřímně jedná o zachování svobody a ústavy, které i svým aktem svobodu tu zachovati chce, kterou jsme my od otců této republiky zdělili, ten zajisté hlasu svého pozvednouti pro stranu republikánskou a odevzdá hlasu svého pro Johna Karla F[rémonta].*¹⁰⁹ Snažil se zapůsobit ideály o svobodě, které však mohly fungovat spíše na intelektuálního posluchače, ale připomeňme, že v dané době byli mezi českými krajany především zemědělci a řemeslníci, kteří opouštěli nepříznivé hospodářské

¹⁰⁷ Šolle, c. d. 120-123; Secká, c. d. 78-80.

¹⁰⁸ McPherson, James. *Battlecry for freedom: the Civil War era*. (New York: Oxford University Press, 2003) 42, 126-129.

¹⁰⁹ NM, Vojta Náprstek, karton 77, arch. č. 10/9, *Poznámky k českému hnutí v Americe, k agitaci pro republikány a proti otroctví*.

podmínky v Habsburské monarchii a do Spojených států přicházeli s vidinou lepších možností se uplatnit a získat vlastní živobytí. A právě otrokářství tuto vidinu ohrožovalo. Na ně nejspíš argumenty tohoto typu neměly takový vliv, ale Vojta dokázal sestavit i důmyslnější argumentační konstrukce.

Ve svých projevech se často odvolával i k revolučnímu roku 1848 a nevyhnul se přitom ani výpadům proti Němcům, i když s nimi ve Wisconsinu žil v poklidném sousedství několik let. *Pamatujte krajané na r. 1848, když se na sněmu říšském o vybavení z poddanosti jednalo, o zrušení břemen na gruntu a půdě, za některé měla být dána náhrada a za některé nic. Jaké to bylo jásání, jak poddanstvo přestalo. Toto poddanství bylo přineseno do Čech od Němců (viz Palacký).* Jeho proslov dále pokračuje k významu vzdělání. *Svobody ten jest nehoden, kdo pro sebe jen svobodu vyhledává a jiným jí bere. Kdo chce nad jinými vládnout, hledí druhého udržeti v hlouposti, tak vláda rak[ouská], tak kněžstvo, tak taky zde majitelé otroků; čím větší vzdělanost u národů, tím více svobody se nalézá. Svoboda bez vzdělanosti nemůže mít dlouhého trvání.¹¹⁰*

Národní souboj s německým etnikem se sice odehrával především ve vlasti za oceánem, ale z mladších pramenů víme, že se krajané zajímali o dění doma a pro mnohé z nich byl tento souboj stále aktuální. Je potřeba připustit, že americké soužití mělo vlastní specifická pravidla, jako jsme to viděli u Antonína Dignowitého, a Češi s Němci přirozeně sdíleli řadu náboženských i kulturních zvyků. I kvůli jazykové vybavenosti, kdy neuměli anglicky, ale ovládali němčinu, se mnohdy usazovali v jejich blízkosti.¹¹¹ Navíc mezi nimi byla řada intelektuálů a liberálů, někteří z nich opustili Evropu po neúspěšných revolucích v roce 1830 a 1848. Tyto generace takzvaných “tricátníků” a “osmačtyřicátníků” se vymezovaly proti otrokářství a podporovaly Republikánskou

¹¹⁰ Tamtéž, arch. č. 20, Proslov na podporu Republikánské strany.

¹¹¹ Čapek, *Naše Amerika*, 73-74.

stranu v německojazyčném tisku. Ovšem jako rétorická figura v předvolební kampani byl národní souboj mezi oběma etniky stále fungující nástroj.

*Amerikánská šlechta bude se vždy odpírat všem návrhům, jenž k dobrému národu sice směřují, jich osobním však účelům přičítí se budou. Dokud tato americká šlechta takové privilegium má, dokud jenom ten v jižních státech zvolen býti může, který má jistý počet otroků, neb jisté jmění, tak to s naší svobodou a Am. vyhlížeti bude jako s rakouským dvougrošákem.*¹¹²

Náprstek tedy dokázal chytře propojit odpor k domácím poměrům a společenské hierarchii s aktuální politickou a hospodářskou situací ve Spojených státech. Jeho záměr vykreslit otrokáře jako americké aristokraty vycházel z reálného života, vzhledem k tomu, že takto skutečně vystupovali a můžeme předpokládat, že nikdo z nově příchozích Čechů nechoval domácí šlechtu v lásce. Navíc Vojta implikoval, že pokud nedojde ke změně, kterou přinášeli republikáni, tak by se americká společnost mohla přiblížit k té rakouské, takže tento výrok měl dobrou šanci aktivizovat rodáky, aby se dostavili k volbám a hlasovali pro Frémonta.

Tohoto cíle se mu podařilo dosáhnout a řada českých autorů se shoduje, že Republikánská strana se pro Čechy v roce 1856 stala první volbou. Svou roli jistě sehrálo i místo, kde se usazovali. Republikáni měli velkou podporu v zemědělských oblastech. Stát Wisconsin a Michigan pro ně byly silné opory. Výjimku v otrokářském státu Missouri představovalo město St. Louis, které bylo velmi republikánské a které v dané době představovalo největší krajanskou obec.¹¹³ Silné směřování k republikánům popisuje Vlha a Polišenský připomíná, že se slovanská etnika často spojovala s Němci a Iry.¹¹⁴ Podpora Frémonta a jeho strany se projevovala během

¹¹² NM, Vojta Náprstek, karton 77, arch. č. 10/10, Poznámky k českému hnutí v Americe, k agitaci pro republikány a proti otroctví.

¹¹³ Foner, *Free Soil*, 108

¹¹⁴ Polišenský, *Úvod 2*, 43.

následujících desetiletí i ve společenské a obrazové kultuře. Svědčí o tom zakládání tzv. Frémont klubů a Slovenská lípa v Chicagu dokonce nechala své prostory vymalovat podobiznami velkých postav českých dějin, Jan Hus, Jan Žižka, Karel IV., Jiří z Poděbrad, Přemysl Otakar a vedle nich se nacházely i malby George Washingtona a Johna Ch. Frémonta.¹¹⁵

Díky značné podpoře od imigrantů dokázali republikáni v roce 1856 dosáhnout v severních státech na solidní výsledek 45 % hlasů. Skutečnost, že se jednalo o první volby teprve dva roky od jejich založení, dokládá, jak silnou pozici dokázali v krátkém čase získat a jakou roli měli hrát na americké politické scéně v následujících dekadách. Ovšem na celkové vítězství to v daných volbách nestačilo, vyhrál demokratický kandidát James Buchanan a Frémont za ním zaostal o několik desítek volitelských hlasů. Jeho program byl ovlivněný radikálními hlasy ve straně, takže se silně vymezoval proti otroctví a značná část byla vyhrazena i otázce Kansasu, který v jejich očích představoval útok proti jejich způsobu vedení společnosti. Frémont kvůli tomu přišel o hlasy v klíčových státech Pensylvánie, Indiana a Illinois ve prospěch nativisty Millarda Fillmora z Americké strany. I přesto republikáni zaznamenali dílčí vítězství ve Wisconsinu a radikálové slavili i v St. Louis, kde v roce 1857 získali post starosty, což považovali za blížící se vítězství agresivního odporu proti otroctví v hraničních státech.¹¹⁶ Jejich celkové směřování, ale po prohraných volbách nabralo jiný směr.

Republikáni pochopili, že pokud mají v následujících volbách vyhrát, tak potřebují přilákat umírněné, konzervativní a nativistické hlasy ze severu. Nakonec k jejich posílení přispělo i štěpení Americké strany, jež způsobila hospodářská krize a interní spory. Do svého programu republikáni zahrnuli vysoká ochranná cla pro řemeslníky z východního pobřeží, posílení

¹¹⁵ Vlha, *Mezi starou vlastí*, 312.

¹¹⁶ Foner, *Free Soil*, 121

infrastruktury regionů a delší čekací lhůty na udělení občanství, kterým chtěli získat nativisty.¹¹⁷ Pro české emigranty to ovšem znamenalo delší dobu, aby dosáhli aspoň formální inkorporace do amerického politického systému. Jedná se tím pádem o paradox, protože republikáni byli výrazně podporováni přistěhovalci, ale tímto rozhodnutím sami oddalovali momenty, kdy mohou získat jejich hlasy. Vzhledem k rozmanitosti jejich podporovatelů, neměli v tomto období své priority nastaveny způsobem, který by bez výhrad podporoval emigranty, ale přesto byli pro Čechy nejschůdnější volbou.

Stejně tak i v politicko-kulturní inkorporaci Čechů do politického systému skrze Republikánskou stranu sehrála svou roli celá řada faktorů. Vojta Náprstek sehrál nezpochybnitelnou roli, protože dokázal formulovat myšlenky a cíle, kterých by se měli krajané snažit dosáhnout. Samotné založení novin nakonec zůstalo na jiných, ale Náprstek věnoval svůj čas, energii a zdroje, aby se kompetentní lidé propojili a dali dohromady konkrétní organizaci. Jen těžko mu lze v tomto ohledu upírat zásluhy. Co se týče aktivizace před volbami, tak ve Wisconsinu správně vycítil, že je potřeba mluvit a setkávat se s voliči. Vzhledem k absenci výše zmíněného periodika to byl prakticky jediný prostředek, jak s nimi komunikovat. I přes jeho značný vliv a přínos pro Republikánskou stranu existovaly další faktory, které pracovaly na politickou-kulturní inkorporaci. V první řadě bych rád připomněl společensko-hospodářské složení krajanů v této době. Jako majitelé malých rodinných farem pro ně byla konkurence velkostatků a plantáží prakticky nepřípustná. Jednalo se o jejich eminentní zájem, aby se ve Spojených státech prosadila protiotrokářská strana. Představa rozšíření jižanského modelu společnosti na sever, do jejich států a sousedství Čechy vtáhla do politického systému a k

¹¹⁷ Heideking and Mauch. *c. d.*, 140-141.

podpoře republikánů. Nemohli už zůstat pouze u formální politické inkorporace, ale museli se aktivně podílet na demokratickém procesu.

4 Volba Abrahama Lincolna a americká občanská válka

4.1 Prezidentské volby 1860

Průběh prezidentských voleb z hlediska krajanské komunity výrazně ovlivnily první českojazyčné noviny ve Spojených státech amerických. V jejich redakcích působili cílevědomí a do budoucna vlivní intelektuálové. Jedním z nich byl původně i zedník a následně učitel hudby a úspěšný vydavatel František Kořízek, jenž stál u založení *Slowana amerického*. Jeho vzorem byl Karel Havlíček Borovský a jeho *Slovan*, ale nepochybně i Vojta Náprstek a jeho volání po českých novinách, i když jejich vydání dosáhl vlastním úsilím mimo strukturu, která vznikla z Náprstkových setkání. Inspiraci čerpal také z příběhu Benjamina Franklina, mladého tiskařského učně, z něhož se stal slavný státník. Následoval jeho příkladu a vstoupil do učení v německé tiskárně v Racine. Jeho vliv dokládá i fakt, že v prvních číslech *Slowana amerického* vyšlo několik kapitol z Franklinových knih. Původně ve městě Kořízek vyučoval pro německý hudební spolek, ale když chtěl kvůli tiskařskému místu odejít do Kenoshy, tak mu členové spolku našli místo v Racine, aby mohl nadále působit jako jejich učitel.¹¹⁸

Jeho začátky byly poměrně složité, tiskařský lis musel pořídit z druhé ruky za podpory místních Čechů, a ještě musel zastavit vlastní dům, aby dosáhl na požadovanou sumu. Tiskařská písmena v češtině mu chyběla, takže používal ta německá ve švabachu. Jako redaktora oslovil svého přítele Jana Bártu Letovského, který se kvůli finančním problémům nemohl přestěhovat do Wisconsinu tak rychle, jak bylo potřeba, takže Kořízek prvních dvacet čtyři čísel redigoval sám.

¹¹⁸ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 4. 11. 1885, 3.

Přes všechny překážky vyšlo 1. ledna 1860 první číslo *Slowana Amerikánského* a podařilo se mu získat 400 předplatitelů.¹¹⁹

Koncem ledna se k veřejnosti dostalo i první číslo *Národních novin* v St. Louis, ale jejich založení bylo snad ještě komplikovanější. Po Náprstkově přednášce místní ustanovili výbor a začali vydávat dvoudolarové akcie *Akcionářské společnosti v Soustátí Americkém*, která se měla starat o produkci novin. I když se skupinám v St. Louis a New Yorku podařilo vybrat na prodeji akcií několik stovek dolarů, tak vznik novin komplikovaly spory mezi oběma organizacemi. Problematickou otázkou bylo, kde budou noviny vycházet a kdo je bude vést jako redaktor. Komplikaci představovala i nastupující hospodářská krize, jež postihla celé Spojené státy. Nedostatek kapitálu i neshody se podařilo překonat, prvním redaktorem se stal Jan Bolemil Erben, jenž předtím působil v New Orleans. První *Národní noviny* vyšly 21. ledna 1860. Avšak jejich fungování vůbec neprobíhalo hladce, saintlouiský výbor nebyl spokojen s Erbenovou správou svěřených peněz a nepokrytými dluhy. Po bouřlivé debatě byl proto první redaktor odvolán, ale ani jeho náhradník nenaplnil očekávání. Proto se se vedení listu provizorně ujal Jan Borecký do doby, než z New Yorku přijel František Mráček, ten byl vybrán, protože měl důvěru obou výborů. Finanční situace *Národních novin* ovšem byla neuspokojivá a před krachem ho v posledních měsících roku 1860 držela pouze podpora od Republikánské strany, která se pochopitelně promítla i do obsahu titulu.¹²⁰

Nedostatečný kapitál byl problém, který provázal většinu českoamerických titulů po celou dobu jejich fungování. Jak jsme zmínili, *Slowana Amerikánského* si v roce 1860 předplatilo víc jak 400 odběratelů a podobný objem můžeme předpokládat i u *Národních novin*. Ovšem

¹¹⁹ Čtenáři si mohli předplatné pořídit na tři měsíce, šest měsíců, nebo celý rok. NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 4. 11. 1885, 3; Čapek, *Padesát let*, 13-18.

¹²⁰ Čapek, *Padesát let*, 19-31.

připomeňme, že v daném roce se v Novém světě pohybovalo okolo 25 000 Čechů. Jedná se tedy o poměrně úzkou skupinu čtenářů, která se zajímala o veřejné dění a byla ochotná zaplatit za nabízené informace. Ovšem další noviny prodali po kusech jejich jednatelé v jednotlivých státech, ale o objemu tohoto prodeje nemáme záznamy. Rád bych taky připomněl, že existovala praxe, kdy se jedny noviny předčítaly ve skupině lidí. Tento princip fungoval v rodinách i mezi sousedy, takže se obsah novin dostal k mnohem širšímu obecenstvu, než je výše uvedených 400 předplatitelů.

Ale i tak si redaktoři dlouhodobě stěžovali na nezájem o noviny a jejich předplatné, z něho plynoucí finanční problémy provázely redakce během šedesátých i sedmdesátých let. Upozorňoval na to i Karel Jonáš v článku o založení radikálního listu *Pozor* a uvědomoval si to i jeho vydavatel Karel Alis.¹²¹ Rizika, která tím na sebe vzal, popsal v korespondenci s Vojtou Náprstkem... *národ zdejší Slovanský se mnoho o vyučování a pěstování literatury nestará.*¹²² Tento problém popisoval během svého pobytu v Texasu i František Boleslav Zdrůbek, který v tomto státě působil jako evangelický farář, ale následně se zřekl své víry a stal se svobodomyšlným novinářem, nejprve v časopisu *Pokrok západu* a následně i v dalších periodikách. Ve své korespondenci s Vojtou Náprstkem popsal, že... *ze 150 moravských rodin pouze pět čte noviny, ostatní to mají za zbytečné aneb za docela bezbožné.*¹²³

Zajímavá je právě poslední část věty, odpor církevních představitelů z Wisconsinu proti novinám zmiňuje i Jan Borecký. Z jeho dopisů Vojtovi Náprstkovi vyplývá, že v Millwaukee

¹²¹ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 28. 10. 1863, 6.

¹²² NM, Vojta Náprstek, karton 37, *Dopis od Karla Alise*, 13. 11. 1863.

¹²³ Tamtéž, karton 47, *Dopis od Františka Boleslava Zdrůbka*, 2. 12. 1872.

v šedesátých letech působil kněz Zástěra,¹²⁴ který zakazoval číst noviny.¹²⁵ Jaké byly ovšem důvody jejich odporu? Na katolíky většinová americká společnost nahlížela s odporem a Demokratická strana zastávající konzervativní postoje jim jako jediná slibovala ochranu jejich zájmů. Díky tomu byla velmi populární mezi irskými přistěhovalci. Připomeňme, že mezi usedlíky z českých zemí byla katolíků zhruba polovina. Může se tedy jednat o republikánské, antiklerikální nebo progresivní postoje čechoamerických novinářů, které je odradily. Případný nezájem této skupiny lze vnímat jako jednu z příčin finančních problémů krajanských periodik.

Jejich začátky byly mnohdy opravdu náročné a mnohdy jim pomáhaly sponzorské dary. Víme například o podpoře od železničních společností nebo, jak jsme již zmínili, od politických stran. Mezi republikány si v padesátých letech začal své postavení budovat Abraham Lincoln. Vyrůstal v chudých poměrech na farmě v Kentucky, pracoval na železnici nebo na poště a svou pílí a samostudiem se stal advokátem v Illinois, kde dokázal vybudovat republikánskou organizaci. Upozornit na sebe dokázal před volbami do senátu 1858 díky sérii debat s demokratem Stephanem Douglašem, který v otázce otroctví zastával princip lidové svrchovanosti, zatímco jeho oponent tento postoj kritizoval, ale sám se přitom snažil nepůsobit jako radikální abolicionista, aby si udržel podporu umírněných voličů. V těchto volbách ještě Douglas slavil vítězství, ale dobře si uvědomoval, že má v Lincolnovi silného oponenta.¹²⁶

Oba politici se znovu střetli v prezidentské volbě 1860, ale poměry sil v zemi se do té doby přeskupily a rozkol mezi severními a jižními státy začal být patrnější. Republikáni chtěli svůj poměrně úspěšný výsledek z roku 1856 změnit ve vítězství a věřili, že k tomu potřebují

¹²⁴ Křestní jméno českého kněze se nepodařilo dohledat, ale zmiňuje se o něm sekundární literatura, takže lze předpokládat, že se jedná o reálnou postavu. Houšť, Antonín Petr, *Krátké dějiny a seznam česko-katolických osad ve Spoj. Státech Amerických*. (St. Louis, 1890).

¹²⁵ NM, Vojta Náprstek, karton 8, *Dopis od Jana Boreckého*, 28. 4. 1863.

¹²⁶ Heideking and Mauch, *c. d.*, 143-144.

umírněného kandidáta. Abraham Lincoln získal jejich nominaci díky svému programu, v němž znovu odsoudil rozšiřování otroctví, zároveň stvrdil princip, že každý stát má právo řídit své záležitosti, a podpořil i vyšší cla, přidělování volné půdy farmářům a stavbu transkontinentální železnice. Tím na svou stranu získal obchodníky z východního pobřeží i přistěhovalce.¹²⁷

Republikáni se však zaměřovali pouze na severní státy a tam se proti nim postavil právě Stephan Douglas, jako kandidát severních demokratů. Jeho strana se totiž před volbami rozdělila na dvě části a straníci z Jihu i Severu měli svého kandidáta. Zatímco Douglas na sněmu v Charlestonu trval na programu z voleb 1856, tak delegáti států okolo mexického zálivu požadovali radikální otrokářský zákoník. Po příkré debatě sněm opustili a zvolili si vlastního prezidentského kandidáta Johna C. Breckinridge. Zatímco Unionistická strana postavila do voleb Johna Bella bývalého whiga.¹²⁸

Polarita mezi Lincolnem a Douglasem se projevila i v českém tisku. *Národní noviny* byly od svého začátku jasně na straně republikánů a nebály se výpadů proti jejich konkurentům. Demokraty například obviňovaly z pokrytectví a ze zatajování důležitých zpráv, jak v jejich straně, tak i v jejich tisku.¹²⁹ Zato republikánským myšlenkám poskytovaly dostatek prostoru, když například otiskly jejich stanovy.¹³⁰ Jejich podpora pochopitelně ještě zesílila před volbami. Od září měly *Národní noviny* hlavičku, jež vyzývala k volbě Abrahama Lincolna. *Republikánská volba, Pro svobodnou práci proti rozšiřování otroctví: pro presidenta Spojených obcí: Abraham Lincoln z Illinois.*¹³¹ Její znění jasně shrnovalo postoje jeho strany i hlavní důvody, proč se mu

¹²⁷ Tindhall and Shi, *c. d.*, 314.

¹²⁸ NM, Vojta Náprstek, karton 47, arch. č. 347 b, *Korespondence Jana Boreckého*, 1859; Tindhall and Shi, *c. d.*, 313-315.

¹²⁹ NM, *Krajanská periodika, Národní noviny*, 4.2.1860, 2.

¹³⁰ Tamtéž, *Národní noviny*, 18. 2.1860, 2.

¹³¹ Tamtéž, *Národní noviny*, 15.9.1860, 2.

dostávalo podpory od přistěhovalců. Ovšem saintlouiská redakce se neomezila na pouhé přepisování volebních hesel a snažila se o vlastní zpravodajskou práci. Příkladem může být, jak noviny informovaly o hlasování o Homestead Bill,¹³² ve kterém popsaly komplikovaný legislativní proces a politické rozložení sil. Poukázaly při tom na nejednotnost demokratů, když se část jejich senátorů přidala k republikánům, a snažily se také vyzdvihnout, že Douglas nepodporuje přistěhovalce, když jeho kandidát na viceprezidenta pro Homestead Bill nehlasoval.¹³³ Vyhraněný postoj *Národních novin* pramenil z jejich usídlení v St. Louis, jak již bylo zmíněno v roce 1860 se jednalo o největší centrum české i německé migrace, ale Missouri byl silně otrokářský,¹³⁴ takže docházelo k pnutí mezi silným přistěhovaleckým elementem, jenž podporoval Lincolna, a okolními demokratickými zastánci otroctví. Rozdíl lze vidět v prezidentských volbách 1860, kdy republikáni v Missouri vyhráli pouze v okrese St. Louis a jeho okolí, zatímco ve všech ostatních vyhráli severní nebo jižní demokraté nebo Unionistická strana.¹³⁵ Volitele nakonec získal Douglas, ale můžeme předpokládat, že kvůli neustálému konfliktu a pocitu ohrožení se tamní intelektuální vrstvy a s nimi i redakce *Národních novin* posunuly na radikálně republikánské pozice.

Naproti tomu *Slowan americký* se vymezoval proti těmto postojům a klonil se spíše na Douglasovi. Konkrétní příklad můžeme vidět na postoji Františka Kořízka k otroctví, který se projevoval v denních zprávách. *Není přání naše, aby Africký bratr v jochu otroctví vězel, ale budež naše touha jej osvoboditi, a od nás oddělenu býti; at' není naše snažení přítom bílého*

¹³² V dané variantě předepisoval cenu 25 centů za akr, 62 centů za akr na veřejné půdě a každou sudou parcelu zanechával pro spekulanty s půdou. Následující Homestead Act byl tedy vůči osadníkům mnohem štedřejší.

¹³³ NM, Krajanská periodika, *Národní noviny*, 22.9.1860, 2.

¹³⁴ V sekundární literatuře je tento stát označován jako otrokářský, i když v něm byly zastoupeny oba elementy. Na severu bylo obyvatelstvo svobodné, zatímco na jihu se usadili otrokáři.

¹³⁵ Wikipedie, *1860 United States presidential election in Missouri*, [cit. 5. 7. 2022]. dostupné online: https://en.wikipedia.org/wiki/1860_United_States_presidential_election_in_Missouri

utlačovati.¹³⁶ Sice se přikláněl k osvobození černošů, ale stále se proti nim vymezoval, jako to bylo pro podporovatele severních demokratů typické. Jeho cílem bylo předejít tomu, aby černoši brali levnou práci přistěhovalcům. Zajímavým rozdílem vůči *Národním novinám* je i způsob informování o Homestead Bill, kdy se Kořízek omezil na prosté věcné informování o konkrétních změnách a pravidlech, které zákon přinášel.¹³⁷ Může se jednat o snahu popsat dané události nezávisle, ale na v dalších číslech redakce upozorňuje na vnitřní spory v Republikánské straně a zároveň vzpomíná ...*na poctivého demokrata*... Jacksona. Dalšími agitačními texty byly *Politické hovory od Milostína Moravana*, jež se zakládaly na dialogu fiktivních postav, které předkládaly názory redakce záživnou formou. Zde se odhalují odmítavé postoje Františka Kořízka a Jana Bárty Letovského vůči otrokářským jižním demokratům i republikánům, které vyčítají především podporu nativistických know-nothingů a politickou přelétavost bývalých whigů i demokratů.¹³⁸ Celkově ovšem jejich politická podpora nebyla natolik výrazná, jako to můžeme sledovat u *Národních novin*.

Napětí ve společnosti rostlo a obavy o budoucnost Unie se promítaly do politického diskurzu, ve kterém se pohybovaly i redakce obou krajanských novin. *Slowan americký* s blížícími se volbami na svých stránkách protěžoval Stephana Douglase, kterému poskytoval značný prostor a vyzdvihoval jeho přednosti, když například upozorňoval na jeho katolickou manželku. Navíc poukazoval na to, že se Jižané chystají k ozbrojené válce, pokud bude zvolen Abraham Lincoln, což se sice mohlo zakládat na pravdě, ale v souvislosti s podporou jeho oponenta to lze vnímat jako účelové tvrzení, které mělo čtenáře vystrašit.¹³⁹ Tyto obavy ovšem nebyly zcela neopodstatněné, protože jižní státy zakázaly distribuci abolicionistických novin.

¹³⁶ NM, Krajanská periodika, *Slowan americký*, 19. 5. 1860, 2.

¹³⁷ Tamtéž, *Slowan americký*, 26. 5. 1860, 3.

¹³⁸ Tamtéž, *Slowan americký*, 25. 10. 1860, 3.

¹³⁹ Tamtéž, *Slowan americký*, 11. 8. 1860, 2.

Tento předpis zasáhl i *Národní noviny*, jejich jednatel a přispěvatel z Texasu Josef Lidumil Lešikar pod tlakem svých otrokářských sousedů nucen přerušit distribuci tohoto listu.¹⁴⁰ Rostoucí napětí mezi oběma tituly se projevilo i různými invektivami, kritikou špatné gramatiky a vzájemnými polemikami.

Poslední číslo obou novin před volbami bylo silně zaměřené na politickou kampaň podporovaných kandidátů. *Slowan amerikánský* otiskl zásady Demokratické strany, výtah z Douglasova proslovu a značně nadsazený odhad výsledku voleb.¹⁴¹ Ovšem *Národní noviny* přímo vyzývaly k účasti na volbách, čímž aktivizovaly své čtenáře. Jedním z argumentů je, že svobodné volby jsou výsada, na kterou v Habsburské monarchii nemohli dosáhnout. Také přinesly zprávu o schůzce chicagských republikánů, kteří se před volbami sešli, řečnili a rokovali spolu se svými německými spolustraníky.¹⁴² Česko americký vydavatel Karel Alis se v tomto roce dokonce stal delegátem na republikánském národním konventu v Clevelandu.¹⁴³ Ovšem nemáme žádný doklad o takovém působení českých demokratů.

Díky podpoře přistěhovalců a široké volební koalice to byl právě Abraham Lincoln, který byl vítězem těchto voleb. Dokázal přesvědčit důležité severní státy, jako byly Illinois, Indiana nebo Pensylvánie, které se v minulých volbách odklonily od Frémontova radikálního programu.

K určení rozložení sil mezi českými krajany máme sice k dispozici volební výsledky pro jednotlivé americké obvody, ale nevíme, zda v nich Češi měli převahu nebo v jakém poměru volili. Volby v St. Louis, Chicagu, Racine nebo dalších významných českých centrech vyhráli republikáni, ale na druhou stranu New York a Millwaukee podporovaly severní demokraty.

¹⁴⁰ Perutka, *c. d.*, 203.

¹⁴¹ NM, Krajanská periodika, *Slowan amerikánský*, 3. 11. 1860, 1-2.

¹⁴² Tamtéž, *Národní noviny*, 3. 11. 1860, 2-3.

¹⁴³ NM, Vojta Náprstek, kar. 47, arch. č. 28. *Životopis Karla Alise*.

Ovšem dojít ke konkrétním závěrům je velmi složité, protože nemůžeme pouze následovat trend celkové společnosti, aniž bychom neopomenuli všechny její drobné nuance, jež jsme zmínili výše. Nabízí se srovnání s německým etnikem, kdy intelektuální elity z řad osmačtyřicátníků ve svém tisku výrazně podporovaly Abrahama Lincolna, ale jejich komunita z větší části stála za Douglasem. Například právě ve Wisconsinu si ho vybrali za svého favorita kvůli odporu k nativistickým tendencím mezi republikány. Už jsme několikrát zmiňovali blízkost české a německé komunity a tím můžeme vysvětlit i Kořízkovu afinitu k tomuto kandidátovi a snad bychom ji mohli do určité míry vztáhnout i na ostatní krajany v tomto státě.¹⁴⁴ Právě v Millwaukee existovala mezi Němci poměrně silná demokratická skupina. Jejich novináři však byli z většiny republikánští a podporovali Lincolna. Jejich články, jak už jsme zmínili výše, konzumovali i čeští čtenáři, takže pravděpodobně došlo k dalšímu ovlivnění. Při celkovém pohledu je ovšem situace jiná než u germánských sousedů. Němci byli ve Spojených státech delší dobu a měli vybudované vazby na demokraty z předchozích voleb, zatímco Češi začali přicházet na přelomu čtyřicátých a padesátých let, kdy Republikánská strana formovala svůj proimigrantský program a je tedy pravděpodobnější, že mohla oslovit nerozhodnuté nově příchozí rodáky.

Vzhledem k přetrvávajícímu vlivu Vojty Náprstka, jenž si aktivně dopisoval s řadou krajanů, a svědectví o organizování Čechů v republikánských strukturách můžeme dojít k závěru, že tato strana měla během voleb mezi nimi převahu. Stejně jako finanční podpora *Národních novin* to přímo ukazuje na jejich politickou inkorporaci v politicko-institucionální rovině skrze jejich platformu.

¹⁴⁴ Clark Efford, *c. d.*, 1375-1377; Fischer, *c. d.*, 31-35.

4.2 Dopad americké občanské války

Následující kapitola se bude zabývat největším ozbrojeným konfliktem v americké historii z pohledu české komunity a jejího vztahu k Abrahamu Lincolnovi. Nechceme proto věnovat mnoho prostoru vojenským operacím a českému zapojení do nich. Ty budeme je zmiňovat pouze v případě, že budou mít významný dopad na politickou scénu a dynamiku ve společnosti. Klíčový pro následující ideové směřování Čechoameričanů byl vývoj jejich žurnalistiky, který měl do budoucna změnit příchod Karla Jonáše.

Proti vítězství republikánů se na Jihu zvedla silná vlna odporu. Jako první se k vystoupení ze Spojených států amerických již v prosinci 1860 rozhodla Jižní Karolína a do února ji následovalo Mississippi, Florida, Alabama, Georgie, Louisiana, a Texas, jež následně založily Konfederované státy americké. S hlavním městem Montgomery v Alabamě a prezidentem Jeffersonem Davisem.¹⁴⁵ Abraham Lincoln nebyl přesvědčen, že dokáže předejít válce, ale vynaložil maximální úsilí, aby zachoval na své straně ostatní otrokářské státy jako byly Delaware, Virginie, Maryland nebo Kentucky a Missouri, a proto nechtěl podniknout kroky přímo ohrožující otroctví v těchto státech. Ovšem nebyl ani ochotný přistoupit na jakýkoliv kompromis, který by otevřel dveře této instituci v nově vzniklých teritoriích. Jeho snažení bylo pouze částečně úspěšné, protože v Unii sice zůstalo Missouri, Kentucky, Delaware, Maryland a nově vzniklá Západní Virginie, protože dva velmi silné státy, Virginie a Severní Karolína se přidaly k Jižanům. Bodem zlomu se stalo dubnové obléhání pevnosti Sumter, kterou její velitel nebyl ochotný vydat představitelům Konfederace. Po dvoudenním bombardování se pevnost

¹⁴⁵ Hlavní město se následně přesunulo do Richmondu ve Virginii, který se nacházel nedaleko Washingtonu.

vzdala, ale pro Lincolna již nebylo cesty zpět a na základě těchto událostí vyhlásil válku. Následně v roce 1862 k secesi přistoupily i Virginie,¹⁴⁶ Tennessee a Arkansas.¹⁴⁷

Čechoamerická periodika bedlivě sledovala vývoj situace a stále podporovala své politiky. *Slowan americký* stál za Douglašem a přejímal jeho názory, takže se vymezoval proti republikánům a kritizoval snahy některých z jejich čelních představitelů najít kompromis s odcházejícími Jižany.¹⁴⁸ Ovšem držel unionistickou politickou linku, a proto když přišlo vyhlášení války, tak zcela podpořil stranu Severu.¹⁴⁹ Naproti tomu *Národní noviny* hájily své zájmy a stály za Lincolnovým postupem proti otroctví.¹⁵⁰ I když ne všichni pro něj měli stejné pochopení, řada černochů utíkala na Sever, aby se osvobodili a v některých případech přicházeli ve skupinách, které ovšem bezpečnostní složky musely zadržet a navrátit majitelům, pokud patřili otrokářům ze států, jenž zachovaly věrnost Unii. *Slowan americký* pochopitelně kladl Lincolnovi za vinu nepokoje způsobené těmito skupinami stejně jako mu vyčítal zvýšené náklady, které měly zásahy proti nim obnášet.¹⁵¹

Ovšem začátek války zkomplikoval hospodářskou situaci, což představovalo pro vydávání novin palčivější problém. Některé severní státy jako bylo New Jersey trpěly nedostatkem práce a z toho důvodu vstupovali nemajetní muži do armády.¹⁵² Tuto nepříznivou finanční situaci musely řešit i obě čechoamerické redakce. *Národní noviny* dlouhodobě trpěly špatnou správou svěřených

¹⁴⁶ Lincolnova politika zachování otrokářství ve státech, kde již bylo ustanoveno, se vyplatila. Část státu Virginie se osamostatnila a dodnes existuje pod jménem Západní Virginie.

¹⁴⁷ Heideking and Mauch, c. d., 145.

¹⁴⁸ NM, Krajanská periodika, *Slowan americký*, 28. 2. 1861, 2.

¹⁴⁹ *Jižní odpadlíci domnívali se, že snad sewerní demokrati se zbrani w rukou je podporowati budou, a proto, že oni také již po dlouhá leta swou aristokrati pod jmeno „demokrat ukrywali – w skutku ale nimi nebyly ani nebudou; a toto je zmylilo! – Sewerní demokrte tak dobře jako republikáne jsou jeden všichni pro udržení Jednoty a swodoby...* NM, Krajanská periodika, *Slowan americký*, 9. 5. 1861, 2.

¹⁵⁰ NM, Krajanská periodika, *Národní noviny*, 8. 2. 1861, 2. Bohužel další čísla druhého ročníku *Národních novin* se nedochovala, takže není možné plně popsat jejich postoje na jednotlivé problémy a události tohoto roku, ale lze předpokládat, že stále zastávaly radikální republikánské pozice.

¹⁵¹ NM, Krajanská periodika, *Slowan americký*,

¹⁵² Tamtéž, *Slowan americký*, 11. 7. 1861, 2.

prostředků ze strany jednotlivých redaktorů. Koncem roku 1860 je podporovali republikáni, ale tento zdroj příjmů po listopadových volbách skončil.¹⁵³ S občanskou válkou vzrostla inflace a krajané si nemohli dovolit další výdaje za noviny, což vedlo k snížení počtu předplatitelů. Problém představovaly i dluhy, které vznikly neuhrazeným předplatným. Navíc vzrostla i cena papíru, takže obě redakce směřovaly ke krachu. Místo toho ale došlo k jejich spojení, a tak vznikla *Slávie*, která měla nadále vycházet v Racine a stáli za ní František Kořízek, Jan Bárta Letovský a František Mráček.¹⁵⁴

První redaktorem se stal právě Mráček a všichni výše zmínění deklarovali nestrannost nového listu, což mohlo být způsobeno všeobecnou náladou ve společnosti, která reflektovala začátek války a která se semkla kolem zachování Unie a na určitou dobu i vedení Abrahama Lincolna.¹⁵⁵ Jejich spojení tedy nebylo pouze pragmatické, ale vycházelo z motivace zachovat Unii a čelit secesi jižních států, což reflektovalo všeobecnou náladu na Severu. Výsledkem byla snaha opustit radikální rétoriku a psát články zohledňující pozice republikánů i severních demokratů.

Nadšení nakonec opadlo a během následujících měsíců se na stránkách *Slávie* objevily první kritické články na adresu prezidenta. Redakce mu vyčítala špatné kroky jeho kabinetu a jeho údajnou nečinnost.¹⁵⁶ V tomto ohledu se však příliš nelišila od jiných amerických periodik. Výrazným bodem kritiky se stalo odvolání Johna Charlese Frémonta z pozice generála. Jeho armáda působila ve státě Missouri a bývalý kandidát na prezidenta plně dostal své pověsti radikálního republikána. Z nařízení vlády měli být uprchlí otroci patřící konfederačním

¹⁵³ Čapek, *Padesát let*, 19-31.

¹⁵⁴ NM, Vojta Náprstek, karton 47, arch. č. 339, *Dopis od Jana Boreckého*, 1. 12. 1861; NM, *Krajanská periodika*, *Slávie*, 30. 10. 1861.

¹⁵⁵ NM, *Krajanská periodika*, *Slávie*, 30. 10. 1861; Čapek, *Padesát let*, 30.

¹⁵⁶ Tamtéž, *Slávie*, 6. 11. 1861, 3.

plantážníkům zabaveni jako kontraband, takže se toto opatření nevztahovalo na otroky jejichž vlastníci pocházeli z pohraničních států, jež zachovaly věrnost Unii. Lincoln se tímto způsobem snažil zachovat jejich věrnost, navíc věřil, že na Jihu existuje silná unionistická skupina obyvatel, která se v kritické chvíli bude ochotná postavit proti secesi a podpořit síly Seveřanů, pokud zůstane zachované otroctví. Lincoln si měl teprve v průběhu roku 1862 uvědomit svůj omyl, ale v prvním roce války ještě prosazoval umírněný přístup proti otrokářům.¹⁵⁷

To ovšem Frémontovi nemohlo stačit a ve svém vojenském táboře poskytoval útočiště všem uprchlým otrokům bez ohledu na jejich původ a majitele požadující jejich navrácení byl ochotný odehnat i pod pohrůžkou použití síly. Ve státě dokonce vyhlásil stanné právo, aby své opatření mohl prosadit na úkor platného práva. Za to si vysloužil ovace od radikálů jako byl například editor *New York Tribune* Horace Greeley. Problém představovaly i přemrštěné částky v kontraktech dodavatelů pro Frémontův erár. Zatímco někteří spekulují o zpronevěření veřejných peněz, tak jiní tento problém vysvětlují generálovou povahou. Jisté však je, že v dané situaci se prezident rozhodl pro odvolání Frémonta z vedení armády v Missouri.¹⁵⁸

Oproti očekávání Lincolnovy administrativy i jeho nejbližších spolupracovníků se generál rozkazu nevzpouzel a vydal se do Washingtonu, kde se musel zpovídat ze svých rozhodnutí. Brzy byl však propuštěn a vrátil se ke svému vojsku.¹⁵⁹ Lincoln sice potřeboval věrnost pohraničních států, ale zároveň si nemohl dovolit ztrátu oblíbeného generála. Ten měl díky svému počínání podporu mezi radikálními republikány i ve městě St. Louis. Zatímco prezidentovy obrazy byly páleny. Ze způsobu, jakým o těchto událostech *Slávie* informovala, lze usoudit, že se i přes

¹⁵⁷ Hutečka, Jiří. *Země krví zbrocená. Americká občanská válka 1861-1865*. (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008) 205-207.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž, *Slávie*, 26. 2. 1862, 3.

deklarovanou nestrannost list posunul k republikánským pozicím. Tento přechod lze pozorovat i na dalších místech například, když redakce odsoudila myšlenku na vystěhování osvobozených otroků mimo Spojené státy americké a za příklad dávala Haiti, kde místní úřady údajně osvobozené černochoy vítaly.¹⁶⁰ Můžeme však předpokládat, že se spíš jednalo o rétoriku, která měla čtenáře přesvědčit o podpoře protitrokařské politiky.

Toto směřování ovšem narušil v březnu 1863 příchod Karla Jonáše českého exulanta pobývajícího do té doby v Londýně.¹⁶¹ Rychle si dokázal získat přízeň vydavatele *Slávie* Františka Kořízka a během následujících let se oženil s jeho dcerou Kristýnou Kořízkovou. Udržoval čilou dopisovou konverzaci s Vojtou Náprstek i jeho ženou Josefou, s nimiž sdílel své aktuální starosti a pohledy na změny v americké politické situaci. Stal se poměrně vlivným novinářem a obratným rétoem, ale do politiky vstoupil i aktivně a vrcholem jeho kariéry se stalo jmenování americkým konzulem v Praze.¹⁶²

Jeho politické názory formovalo prostředí habsburské monarchie, kde panovaly jiné okolnosti, a jeho texty na čtenáře *Slávie* působily jako podpora jižanských argumentů. Ve svých textech kritizoval náboženské postoje radikálních abolicionistů z řad početných a hlasitých protestantů, čímž ovšem napadal i radikální republikány mezi krajany, jejichž názory na věc otroctví se shodovaly, i když vycházely z rozdílných pozic. Jeho kritika patřila i centralizované správě země, která zakazovala otroctví v jednotlivých státech Unie. Podporoval sice boj proti této

¹⁶⁰ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 18. 6. 1862, 3.

¹⁶¹ NM, Vojta Náprstek, kar. 8, arch. č. 38, *Dopis od Jana Boreckého*, 28. 4. 1863.

¹⁶² Tamtéž, kar. 39, arch. č. 262, *Dopis z konzulátu Spojených států amerických*, 5. 2. 1887.

instituci, ale v konání federální vlády spatřoval paralelu s Rakouským císařstvím.¹⁶³ V jeho vnímání světa Sever bojoval za impérium a Jih za nezávislost.¹⁶⁴

Jonáš přišel do velice turbulentní doby a jeho postoje ještě nebyly obroušeny americkou politickou realitou. Následný odpor, který se proti němu zvedl, svědčí o názorovém posunu krajanské komunity k Republikánské straně, i když nebyl tak silný, aby ukončil jeho novinářskou kariéru. Jeho postoje by možná před začátkem války prošly ve *Slowanu americkém*, ale ve *Slávii* o několik let později byly podrobeny kritice. Ovšem ještě v během roku 1863 se přívrženec Jihu aklimatizoval na nové prostředí a během listopadových voleb na guvernéra státu Wisconsin již volil Lincolnovu stranu.¹⁶⁵ Jeho orientace se projevila i na stránkách *Slávie*, kde poskytl prostor pro inzerci vyhlášeného republikánského periodika *New York Tribune*, jenž vedl Horace Greeley. Vyzdvihoval na něm především jeho postoj, že Unie má být zachována bez otroctví.¹⁶⁶

S blížícími se volbami nebylo vůbec jisté, jestli se Lincolnovi na podzim 1864 podaří obhájit prezidentské křeslo. Ve svém úřadu během války udělal několik velmi nepopulárních kroků, krom zvyšování daní zavedl stanné právo v Missouri a porušil princip *habeas corpus*. Částečným ohrožením pro něj byla kandidatura Johna C. Frémonta, za nímž stáli radikální republikáni převážně z řad německých přistěhovalců, čímž tříštil síly své strany. Mohlo by se tedy stát, že jí oslabil natolik, že by vyhrál kandidát z druhého tábora. Právě jejich hlasy se pokoušel Frémont získat, aby sestavil volební většinu.¹⁶⁷ Frémont ovšem nenašel dostatečně

¹⁶³ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 27. 8. 1863, 2-3.

¹⁶⁴ Vhla, *Mezi starou vlastí*, 214.

¹⁶⁵ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, *Budiž světlo mezi námi*, 21. 1. 1874, 1.

¹⁶⁶ „*Tribune*“ má politické přesvědčení, kteréž dobře naznačeno jest slovem republikánské... republikánská ve svém přesvědčení a ve své snaze, aby tato zlopověstná rebelie končila zničením vrstevníků jejích, a utvrzením stejných práv a stejných zákonů po vší zemi naší, v nížto Svoboda a Jednota mají býti nerozdílné. NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 26. 11. 1863.

¹⁶⁷ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 31. 3. 1864, 1.

silnou podporu, a proto svou kandidaturu vzdal, čímž vyklidil pole pro zbylé dva kandidáty Lincolna za republikány a McClellana za demokraty.

Jak se válka prodlužovala a vyhlídky na její ukončení v roce 1864 byly stále méně reálné, tak začaly posilovat hlasy, jež požadovaly uzavření míru s Jihem. *Slávie* upozornila na výše zmíněného Horace Greeleyho, který odsuzoval takováto jednání, ale posléze změnil názor a sám kritizoval prezidenta, že se je snaží překazit. Názor *Slávie* byl v tomto ohledu poněkud odlišný. Sice také požadovala brzké ukončení války, ale pokud bylo podle jejich názoru jasné, že boje budou pokračovat i během roku 1864, tak měla vláda důsledněji budovat vojsko. Své tvrzení podpořila i výrokem generála Granta... *že by rebelie v deseti dnech poražena byla, kdyby měl o sto tisíc mužů více*.¹⁶⁸ Jejich nedostatek dává redakce za vinu právě nerozhodnosti vlády, přitom v širokém rezervoáru spatřuje hlavní výhodu Severu, oproti zkušeným generálům Jihu.¹⁶⁹ To ovšem můžeme považovat za jeden z příkladů *lost cause myth*,¹⁷⁰ které získaly na popularitě po konci války. K poměru sil je na místě připomenout, že Sever měl mnohem výkonnější ekonomiku založenou na průmyslové produkci.

Požadavek na ukončení války vojenskou cestou *Slávie* ještě několikrát zopakovala u různých příležitostech, ale zároveň kritizovala nárůst prezidentovy moci na úrok Kongresu a jednotlivých států.¹⁷¹ Nelze tedy tvrdit, že by jednoznačně stála za prezidentem, ale po odstoupení Frémonta jí byl bliž než McClellan.

¹⁶⁸ Tamtéž, *Slávie*, 4. 8. 1864, 2.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ *Lost cause myth* – mýtus ztracené věci je označení pro sérii tvrzení, která budují představu, že jižanské státy vedly spravedlivý boj za nezávislost, který byl sice předem prohraný, ale stejně ho muselo podstoupit, aby uhájily svou národní čest. Zároveň však tyto tvrzení cíleně opomíjejí vliv zachování otroctví na rozhodnutí vést občanskou válku.

¹⁷¹ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 15. 9. 1864, 1.

Slávie se před volbami sice přihlásila k myšlence nestrannosti a kritizovala listy, jenž přijímají finanční podporu od politických subjektů, ale zároveň deklarovala své postoje v článku: *Co přece jsme, republikáni neb demokraté?* z 13. října 1864. *Slávie* byla pro zachování Unie v jejích předválečných hranicích, ať toho bude dosaženo mírem nebo válkou, ovšem tento cíl stejně jako státní práva vnímala jako podřazené zrušení otroctví... *Žádná idea Unie neb veliké říše, pro kterou se bojovati může, není nám konečně tak posvátná, jako idea všeobecné lidské svobody. Ziská-li se jenom to, že veliké Unie bude zachována, jest zisk jen ten pro svobodu člověčenstva velmi pochybný... Jestli ale se docílí, že otroctví v celé Severní Americe navždy bude odstraněno a rovnost a volnost všeho obyvatelstva uznána, jest to zisk pro svobodu lidstva veliký.*¹⁷² I přes její deklarovanou nestrannost se tedy *Slávie* nejvíce blížila republikánským pozicím. Demokraté ve své kampani totiž připouštěli možnost okamžitého podepsání míru s Konfederací a ukončení války. Svě čtenáře ale vyzvala, aby volili podle svého nejlepšího rozumu a uvážení.¹⁷³

Slávii nelze odepřít jistý vhled do amerického politického dění, správně totiž poukázala na vojenské úspěchy severní armády jako bylo dobytí Atlanty koncem července roku 1864¹⁷⁴ a postup armády Brandona Sheridana v údolí Shenondoah během srpna tohoto roku, a proto očekávala vítězství prezidenta. Stejný pohled měl i Jan Borecký, jeden z prvních redaktorů *Slowana amerického*, který se již v polovině října domníval, že tehdejší kabinet obhájí své postavení.¹⁷⁵

¹⁷² Tamtéž, *Slávie*, 13. 10. 1864, 1.

¹⁷³ Tamtéž, *Slávie*, 13. 10. 1864, 1.

¹⁷⁴ Tamtéž, *Slávie*, 27. 8. 1864, 2.

¹⁷⁵ NM, Vojta Náprstek, kar. 8, arch. č. 38, *Dopis od Jana Boreckého*, 16. 10. 1864.

Jednalo se vskutku o rozhodující moment, Abraham Lincoln ve volbách vyhrál drtivou převahou na hlasy volitelů, ale i přesvědčivým náskokem deseti procent mezi hlasy občanů. Výrazně ho podpořili především vojáci, kteří pro něj hlasovali v poměru čtyři ku jedné.¹⁷⁶ Ovšem redakce českého periodika samotnou událost přešla pouhým uvedením výsledků a počty získaných volitelů.¹⁷⁷ S upevněnou pozicí v čele Spojených států amerických přistoupil k razantnímu kroku, tím bylo přijetí třináctého dodatku ústavy, jenž zaručoval zrušení otroctví v celé Unii. Kongres tento návrh přijal koncem 31. ledna 1865, ale české noviny se poněkud překvapivě tou dobou zajímaly spíš o budoucnost Missouri a jeho tranzicí z otrokářského na svobodný stát.¹⁷⁸ Ve *Slávii* se objevila pouze krátká zpráva, v jakém poměru bylo... *ústavní zrušení přijato*. I když došlo k dalším jednání o uzavření míru, tak obě strany stále trvaly na svých postojích a redaktoři *Slávie* soudili, že válka ještě nedospěje k okamžitému konci.¹⁷⁹

Generál William Tecumseh Sherman se přesunul na východní bojiště a Philip Sheriden vedl svou jízdu na jih od údolí Shenandoah. Klíčové bylo obléhání Petersburgu jižně od Richmondu, které vedl Ulysses S. Grant. Přes dílčí vítězství a menší potyčky události nabraly v dubnu rychlý spád. Během 3. dubna Grant dobyl hlavní město Konfederace a *Slávie* psala, že... *válka Americká je takřka u konce*.¹⁸⁰ Generál Lee dokázal ještě několik dnů unikat, ale nakonec se svou vyčerpanou armádou složil zbraně 12. dubna.¹⁸¹ Válka tím de facto skončila, ale Abraham Lincoln se z jejího konce nemohl radovat dlouho, protože byl o dva dny později

¹⁷⁶ Hutečka, Jiří. *Země krví zbrocená. Americká občanská válka 1861-1865*. (Nakladatelství Lidové noviny: Praha, 2008), 414-415.

¹⁷⁷ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 17. 11. 1864, 2.

¹⁷⁸ Tamtéž, *Slávie*, 1. 2. 1865, 3. 2. 1865, 7. 2. 1865; Tamtéž, *Pozor*, 2. 2. 1865, 4. 2. 1865, 11. 2. 1865.

¹⁷⁹ Tamtéž, *Slávie*, 7. 2. 1865, 2.

¹⁸⁰ Tamtéž, *Slávie*, 4. 4. 1865, 1.

¹⁸¹ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 14. 4. 1865, 1.

zastřelen ve Fordově divadle jižanským sympatizantem jménem John Wilks Booth.¹⁸² Americká společnost byla šokovaná tímto útokem a většinu ostatních událostí odsunula do pozadí. Ani *Slávie* se nevěnovala týdenní politické agendě do té míry, jako před touto událostí. Místo toho se zaměřila na detailní popis atentátu nebo pátrání po jeho pachateli a jeho komplicích, kteří napadli i domácnost ministra zahraničí Williama Sewarda, i když v tomto případě byli neúspěšní.

I když redakce zmínila, že v minulosti prezidenta kritizovala, tak v následujících dnech přinášela především texty popisující ho jako pracovitého a příkladného vlastence. Jeho přístup k válce popisují jako dobře zvládnutý, i když jeho vliv byl podle tvrzení redakce podřízen vůli kongresu. Tímto zdánlivě neškodným tvrzením, ovšem zopakoval svůj politický postoj, že by prezident neměl posilovat své postavení na úkor Kongresu, který *Slávie* zastávala již minulý rok před prezidentskými volbami.¹⁸³ Na Lincolnovo místo nastoupil jeho vice prezident Andrew Johnson, kterému se budeme věnovat v následujících kapitolách.

Během období americké občanské války se čeští novináři semkli kolem Unie a jejího zachování bez otroctví, tím se přiblížili Republikánské straně. Nestáli nutně vždy na za prezidentem Lincolnem, ale jejich postoje byly rozhodně protitrokařské a unionistické, což by je stavilo do konfliktu se severními demokraty, i když i ti měli mezi Čechy své podporovatele. Bohužel nám opět chybí konkrétní závěry na základě sčítání občanů a volebních výsledků v jednotlivých okresech. Můžeme připomenout i výjimky jako byl Karel Jonáše, který přicházel z odlišného prostředí a jeho názory působily přinejmenším nepatřičně.

¹⁸² Tamtéž, *Slávie*, 18. 4. 1865, 1.

¹⁸³ Tamtéž, *Slávie*, 21. 4. 1865, 1.

4.3 Radikál Dignowity a Lincoln

Antonín Michael Dignowity v San Antoniu patřil k místní liberální elitě z řad německých přistěhovalců, jak jsme již zmínili výše. Zastával silně protitrokářské postoje, a dokonce na jejich základě zformoval politickou stranu sdružující stejně smýšlející osoby. Kvůli tomu si udělal řadu nepřátel a ti ho kvůli údajným podvodům při obchodu s půdou postavili před soud, který ho sice odsoudil, ale do vězení se nedostal. Před tím ho zachránil jeho přítel a texaský guvernér Samuel Houston. Vazby na tohoto hrdinu texaské války za nezávislost svědčí o kulturním kapitálu, jenž byl schopný během svého působení ve Spojených státech nashromáždit.

Pokud se jedná o jeho finanční kapitál, tak stále provozoval svou lékařskou praxi, ale zbohatl především jako spekulant s půdou. Podařilo se mu získat značný majetek, postavil si v San Antoniu reprezentativní dům *Harmony House*,¹⁸⁴ a dokonce vlastnil loď.¹⁸⁵

Jako Čech byl na této společenské úrovni osamocen a kontakt s ostatními rodáky ani nevyhledával, i když jich na začátku šedesátých let v Texasu již žilo několik stovek a sídlili především v zemědělských oblastech v trojúhelníku mezi městy Houston, Austin a San Antonio. Lze se zamyslet, jestli se od nich Dignowity distancoval kvůli rozdílům mezi městským a venkovským obyvatelstvem. V tomto případě se obě skupiny téměř nesetkávaly, takže je složité dojít ke konkrétním závěrům. Jaká by ovšem byla situace, kdyby se Dignowity a čeští imigranti potkávali? Odpověď může nabídnout srovnání v irskými imigranty, kteří se během čtyřicátých a padesátých let ve městech Nové Anglie rozdělovali na usedlé a dobře zavedené *Lace Curtain*

¹⁸⁴ V San Antoniu dodnes existuje čtvrť Dignowity Hill pojmenovaná po českém přistěhovalci.

¹⁸⁵ Dignowity, *Reconstruction of Texas*, 10-11.

Irish a nově příchozí, chudé *Shanty Irish*.¹⁸⁶ Zatímco ti druzí z nich přicházeli v davech kvůli irskému hladomoru, ti první řídili své podniky z bohatě vybavených vil, navštěvovali divadla a trápení svých soukmenovců blahosklonně přehlíželi. *Lace Curtain* neměli zájem ani potřebu se stýkat a přátelit s nemajetnými vrstvami a podobně by to nejspíš bylo i u Dignowitého a českých vystěhovalců z Habsburské monarchie.¹⁸⁷

I když se nehlásil k ostatním Čechům, tak podobně jako oni podporoval během prezidentských voleb v roce 1860 Abrahama Lincolna. I pro něj tedy Republikánská strana sehrála klíčovou roli v inkorporaci do politického života, i k ní došlo spíš na základě jeho svobodomyšlného přesvědčení, které ho vedlo do několika válek a povstání. Těžko si představit bouřlivého liberálního intelektuála Dignowitého ražení mezi konzervativními voliči demokratů nebo whigů.

Po Lincolnově zvolení nastalo v Texasu velmi turbulentní období. Dignowity loboval u svého přítele Houstona, aby mobilizoval armádu, ozbrojil zastánce Unie a zajistil pořádek ve státě. Guvernér byl sice stejně jako doktor odpůrce secese, ale zároveň věřil v práva států, a proto o secesi vypsal referendum, v němž se Texasané vyslovili pro vystoupení z Unie. Pro Dignowitého to de facto znamenalo ohrožení na životě, a proto se přesunul na svůj statek v okrese Blanco, odkud uprchl na Sever.¹⁸⁸ Jeho rodina byla vystavena pronásledování, jeho synové byli odvedeni do konfедераční armády a jeho majetek zabavili konfедераční úředníci.

¹⁸⁶ Termíny pochází z druhé poloviny 19. století. *Lace curtain* v překladu krajková záclona se odkazuje na bohaté a dobře zajištěné Iry, již přicházeli do Spojených států amerických od začátku dvacátých let. Termín *shanty* označuje provizorních chaty a dřevěné příbytky, ve kterých bydleli chudí Irové, kteří přišli do Ameriky především během druhé irské migrační vlny, jež v polovině čtyřicátých let spustil bramborový mor.

¹⁸⁷ O jeho odmítavému postoji vůči přistěhovalcům vypovídá i jeho přátelství s Lemuelem D. Evansem, členem Sněmovny reprezentantů za hnutí *know-nothingů*. LOC, Abraham Lincoln Papers, Series 1. General Correspondence. 1833-1916, *L. D. Evans to Abraham Lincoln, Doporučení A.M.D.*, 11. 2. 1862.

¹⁸⁸ Dignowity, *Reconstruction of Texas*, 11.

Během tohoto období přišel i o svou loď.¹⁸⁹ On sám se usadil v Baltimoru, kde se rozhodl nabídnout své služby administrativě Abrahama Lincolna v nedalekém Washingtonu.

Nejstarší z dochovaných žádostí a nevyžádaných rad, které Dignowity adresoval americkému prezidentovi, pochází z poloviny června 1861, ale můžeme předpokládat, že se nejednalo o první. Podle doktorova popisu byla situace v Texasu připravená na ozbrojené povstání 60 000 německých a mexických přistěhovalců, kteří podporovali myšlenku svobodné půdy. Ovšem poněkud nadhodnotil jejich počty, protože Němců mělo být pouze 20 000 a přibližně podobný počet Mexičanů.¹⁹⁰ Jeho osobním přínosem měla být znalost terénu na západě Texasu, kterou podle jeho tvrzení velitel unionistické armády Winfield Scott postrádal, tím ovšem opomíjel generálové kvality, které se projeví například během mexicko-americké války. Můžeme sice předpokládat, že pisatel měl určité vojenské zkušenosti, ale kritizovat vrchního velitele ozbrojených sil působí přinejmenším namyšleně.

V tomto dopise poprvé zmiňuje, že by vedoucí úlohu v osvobození Texasu mohl sehrát generál a radikální republikán John Charles Frémont, který byl velmi oblíbený mezi německými imigranty a radikálními republikány. Jak jsme již zmiňovali výše, tak se Frémont díky agitaci Vojty Náprstka před prezidentskými volbami 1856 těšit i značné popularitě mezi českými krajany. Dignowity se tedy vlastní cestou dostal ke stejným pozicím, jaké v té době zastávala většina Čechů ve Spojených státech. Stejně jako Náprstek a další liberální intelektuálové z řad nově přichozích Evropanů se vzhledl ve Frémontově radikální rétorice a stal se jeho skalním podporovatelem. Kutnohorský rodák skrze vyhraněné republikánské křídlo a německé intelektuály z Texasu prohlubuje svou politickou inkorporaci v politicko-institucionální rovině,

¹⁸⁹ LOC, Abraham Lincoln Papers, Series 1. General Correspondence. 1833-1916, *Anthony M. Dignowity to Abraham Lincoln, žádost o vstup do prezidentových služeb* 15. 6. 1861

¹⁹⁰ Počet Mexičanů v roce 1850 byl 14 000, jak uvádí Texas State Historical Association.

když jejich jménem žádá po Lincolnově administrativě, aby jim poskytla ozbrojenou pomoc. Otázka, do jaké míry k tomu měl mandát zůstává nezodpovězena, ale pro cíle předkládané práce je potřeba připomenout, že Dignowity v dané době vystupoval jako Němec, takže pro popsání vztahu mezi republikány a Čechoameričany bude jeho příběh vždy stát částečně stranou.

Své požadavky Dignowity opakoval v dalším dopise na konci roku 1861 a opět argumentoval věrností Němců v Texasu.¹⁹¹ Současně požadoval, aby vláda poslala do státu „osamělé hvězdy“ federální armádu z jihu po moři o síle 10 tisíc mužů a ze severu o síle 25 tisíc. Jeho značně ambiciózní požadavky měl vyvážit hospodářský význam Texasu, který měli nově kolonizovat svobodně smýšlející občané.¹⁹²

Během roku 1862 Dignowity ve svých dopisech požadoval generálskou hodnost nebo aspoň velení nad oddílem jízdy, udílel rady, jak měli generálové vést jednotlivé bitvy a znovu se snažil doporučit Frémonta jako vhodného velitele. Tou dobou již ovšem generál čelil vážným obviněním ze zpronevření finančních prostředků na vybavení vojska a Lincoln ho předvolal do hlavního města, kde se měl zpovídat před soudem. To vypovídá o Dignowitého nedostatečné znalosti americké politiky a možná i o určité krátkozrakosti s jakou předkládal své návrhy, protože šlo jen těžko předpokládat, že by Lincoln velením pověřil generála, který se svou lehkovážností a zbrklostí sám zdiskreditoval. Dignowity se však nebál ani velmi sebevědomých prohlášení: *Kdybych měl velitelskou pravomoc minulý únor, tak by nyní byl Texas v rukou Unie.*¹⁹³ Z následující korespondence vyplývá, že se v tomto roce český lékař setkal s

¹⁹¹ Sám se proti německému elementu vymezoval ve své knize *Bohemia under Austira Despotism*, ale označil se za Němce, když to bylo potřeba.

¹⁹² LOC, Abraham Lincoln Papers, Series 1. General Correspondence. 1833-1916, *Anthony M. Dignowity to Abraham Lincoln*, vytištěná zpráva, 24. 12. 1861.

¹⁹³ Tamtéž, *Anthony M. Dignowity to Abraham Lincoln*, písemná žádost o udělení generálské hodnosti, 1. 4. 1862.

americkým prezidentem, ale dostalo se mu hrubého odmítnutí, které pro něj bylo horší než rána do tváře.¹⁹⁴

Vzhledem k jeho revolucionářské minulosti a účasti na několika válečných taženích nebyly jeho požadavky zcela neopodstatněné. Určitě Dignowitému nelze upřít schopnosti nutné k životu v neklidných hraničních oblastech. Několik měsíců se pohyboval také mezi indiány, a proto není zcela vyloučené, že by byl schopným bojovníkem a možná i velitelem. Musel projevit obchodní talent a průbojnost, když dokázal v San Antoniu nashromáždit značný majetek a vliv mezi místní vyšší vrstvou. Pro své požadavky dokonce dokázal získat podporu tří mužů. Prvním z nich byl Lemuel Dale Evans, člen Sněmovny reprezentantů za Texas, který doporučil doktorovo zapojení do vojenských akcí v Texasu, jimž by mohl pomoci svou znalostí terénu, a který vyzdvihoval i jeho afinitu k Unii.¹⁹⁵ Druhým z nich byl A. W. Arwington, jenž ho ve své dopise Lincolnovi označil za vůdce texaských Němců a Mexičanů, vyzdvihnul jeho pevné následování ideálů svobodné práce a doporučil udělit mu funkci, o kterou požádá, protože *jeho silně praktické uvažování by mu zabraňovalo usilovat o obsazení pozice, pro kterou by nebyl kompetentní*.¹⁹⁶

Skoro se nabízí myšlenka, jestli se Arwington svým popisem neznačil dalším čtenářům Dignowitého pravou povahu, protože jeho problémem byly právě přemířené nároky a vysoké sebevědomí hraničící s nabubřelostí. Evans se označil za Dignowitého přítele a Arwington ho prý znal dvacet let, takže jejich hodnocení mohlo být zkresleno osobními sympatiemi, nicméně poslední z mužů, kteří mu poskytli své doporučení, byl generál Don Carlos Buella. Ten ho znal

¹⁹⁴ Tamtéž, *Anthony M. Dignowity to Abraham Lincoln, popis politických poměrů v Texasu*, 8. 4. 1864.

¹⁹⁵ LOC, Abraham Lincoln Papers, Series 1. General Correspondence. 1833-1916, *L. D. Evans to Abraham Lincoln, doporučení A.M.D.*, 11. 2. 1862.

¹⁹⁶ LOC, Abraham Lincoln Papers, Series 1. General Correspondence. 1833-1916, *A. W. Arwington to Abraham Lincoln, doporučení A.M.D.*, duben 1862.

jen letmo a také byl ve svém doporučení mnohem opatrnější. V dopise pro Lincolna připouští, že by doktor mohl působit jako partyzánský důstojník na území Texasu, ale vhodnější by pro něj byla politická funkce.¹⁹⁷ Vedle pohledu tohoto vojáka z povolání se Dignowitého požadavky na rozsáhlé vojenské operace a udělení generálské hodnosti zdají velmi vzdálené realitě. Lze předpokládat, že se opravdu hodil spíš pro práci v administrativě, ale jeho povaha ho hnala k nesmyslným požadavkům na udělení vojenského velení v poli.

Odvážné plány měl i v ideologickém ohledu, podle něj měli nový společenský řád Texasu tvořit svobodní farmáři německého původu, kteří by přišli ze severních států. Zatímco jeho plány pro černošské obyvatelstvo se zakládaly na vědeckém rasismu. Dignowity v dopisech Lincolnovi popisoval systém, v němž by měla černá rasa stále nejnižší společenské postavení, a proto podle něj bylo nepřipustné, aby sdílela prostor s nejvyšší bílou rasou. Populace bývalých otroků se podle něj měla přestěhovat do Mexika a Střední Ameriky, kde mohlo existovalo smíšené prostředí s "hnědou rasou", zatímco Spojené státy americké by měly být rasově homogenní stejně jako státy v Evropě. Prezентuje tedy ideály svobodné půdy, které stavěly těžiště společnosti na svobodné rodinné farmy, v kombinaci s rasismem, který opíral o pseudovědecký obor frenologie. Oba myšlenkové směry měly v americké společnosti své zástupce, ale jejich sloučení dokázalo odradit liberální intelektuály i konzervativní řemeslníky, podnikatele a obchodníky.¹⁹⁸

Dignowity si však osvojil i výrazně progresivní myšlenky, jako bylo založení černošských pomocných jednotek, což bylo pro řadu politiků, a především severních demokratů, nemyslitelné.

¹⁹⁷ Tamtéž, *D. C. Buell to Abraham Lincoln, doporučení A.M.D.*, 11. 10. 1861.

¹⁹⁸ LOC, *Abraham Lincoln Papers, Series 1. General Correspondence. 1833-1916, Anthony M. Dignowity to Abraham Lincoln, politické uspořádání Texasu.* 8. 4. 1864.

Liknavost v tomto ohledu podle něj projevila i řada unionistických velitelů, když nebyli v jejich zakládání dostatečně důslední.¹⁹⁹

Získané vojenské zkušenosti jim následně měly posloužit ve Střední Americe v bojích proti Francii, která v té době podporovala tamní režim. Do tohoto konfliktu se podle dopisů napsaných prezidentovi během roku 1864 měly zapojit i Spojené státy americké.²⁰⁰ Z těchto řádků opět číší naivita pisatele, protože předpokládat, že by americká vláda i veřejnost byly po zničující občanské válce ochotné přistoupit na další závratné výdaje materiálu, financí a lidských zdrojů ve válce proti jedné z evropských velmocí, svědčí o velmi špatném vnímání politické situace.

Abraham Lincoln neměl pro texaského doktora místo v armádě ani v administrativě, hlavní příčinou mohou být excentrické návrhy a nápady, se kterými Dignowity přicházel. Přispěla k tomu i jeho radikální politická orientace, která mohla pro vládní úředníky představovat značný problém, protože do roku 1862 prosazovali umírněný přístup vůči otroctví, od kterého si Lincoln sliboval, že přivede na stranu unionisticky smýšlející Jížany. Když se tento záměr ukázal jako nereálný, tak začal Sever směřovat ke zrušení otroctví. S tím se sice identifikoval i Dignowity, ale jeho konkrétní představa se opět rozcházela s plány prezidentova kabinetu. Sám Dignowity to ostatně napsal ve svém dopisu ze závěru roku 1864, kdy došlo k prezidentovu znovuzvolení a kdy očekával změnu poměrů. *Už žádný chladný přístup výkonné moci k pionýrům velkém kurzu, kteří byli považováni za příliš radikální, jak to mohl zakusit sám pisatel dne 15. dubna 1862 našeho letopočtu.*²⁰¹ K naplnění této předpovědi ovšem nikdy nedošlo, protože se

¹⁹⁹ Tamtéž, *Anthony M. Dignowity to Abraham Lincoln, gratulace k volbám*, 4. 12. 1864.

²⁰⁰ Tamtéž, *Anthony M. Dignowity to Abraham Lincoln, politické uspořádání Texasu*. 8. 4. 1864.

²⁰¹ LOC, Abraham Lincoln Papers, Series 1. General Correspondence. 1833-1916, *Anthony M. Dignowity to Abraham Lincoln, gratulace k volbám*, 4. 12. 1864.

Lincoln stal obětí atentátu, ale nové vedení dosavadního viceprezidenta Andrewa Johnsona, kterého dokonce označil *za zmiži na prsou vlastenci*, nebylo jeho požadavkům nakloněno.²⁰²

²⁰² Dignowity, *Reconstruction of Texas*, 13.

5 Rekonstrukce a odklon Čechů od republikánů

Po uzavření míru mezi Severem a Jihem začali do Spojených států opět přicházet emigranti z Evropy. Stimulem byla i prusko-rakouská válka, po jejímž konci v roce 1866 se emigrace z českých zemí prudce zvedla.²⁰³ Od poloviny šedesátých let do poloviny sedmdesátých let 19. století hovoříme o druhé vlně českého vystěhovalectví. Pro tuto skupinu je stále charakteristické směřování do zemědělských oblastí. Destinací byly především státy Texas, Wisconsin a nově také Nebraska, Kansas nebo Iowa. Z městských sídel se nejvíc rozrostlo Chicago a St. Louis se s určitým dostupem drželo za ním na pomyslné druhé příčce.

Příchod Čechů do řídky obydlených částí amerického soustátí před rokem 1883 je v rámci slovanských národů ojedinělý a řadí je k takzvané staré migraci, ke které patří i Angličané, Švédové, Francouzi, Němci a další. Ostatní slovanské národnosti jako Slováci, Poláci nebo Rusové začali do USA směřovat až po roce 1883, a proto jsou historiky vnímány jako nová migrace. Jejich kroky vedly především do hustě osídlených měst, kde se věnovali především dělnickým profesím.²⁰⁴

Druhá vlna migrantů přicházela do prostředí, kde již existovala poměrně robustní síť českých podpůrných spolků a jednotlivé krajanské komunity měly dobré zázemí. Osídlování půdy pro ni tedy bylo snazší než pro migranty v padesátých letech. Mohla těžit z přesnějších

²⁰³ Čapek, Tomáš. *The Čechs (Bohemians) in America. A study of their national, cultural, political, social, economic and religious life.* (New York, Houghton Mifflin Company, 1920) 31.

²⁰⁴ Čapek, Tomáš. *Naše Amerika.* (Praha: Národní rada československá, 1926), 16.

záznamů cesty a poměrů ve Spojených státech, které tou dobou byly k dispozici v českých zemích.²⁰⁵

Vysoké počty nově příchozích se projevíly na kvantitě vydávaných titulů českoamerických novin, i když většina z nich nedosáhla na vysoký počet ročníků. Ve většině případů se redakce zformovala až po založení daného krajanského sídla, ale byly i případy, kdy noviny přímo vybízely Čechy a Moravany k tomu, aby se usadili v konkrétní oblasti. Příkladem toho je týdeník *Pokrok západu*, který vycházel v Nebrasce. Železniční společnosti skrze něj vybízely k usazení nebo přesídlení do tohoto stát.²⁰⁶

V každém případě redaktor, který měl v dané době na starosti obsah celého vydání, byl považován svými soukmenovci za důležitou postavu jejich komunity. Často pronášel proslovy při významných výročích a společně s knězem nebo učitelem byl považován za místní inteligenci. Jeho názory měly nezanedbatelný vliv na politické a kulturní směřování jeho společenství.²⁰⁷ Valnou většinu vycházejících novin produkoval svobodomyšlný tábor a katolíci se zmožili pouze na několik titulů, jejichž kvalita po stránce zpravodajství nebyla valná. I tak se většina redaktorů uchýlovala k tomu, že přebírala články z preferovaných anglických novin. Vidět to můžeme například na *Slávii*, která politické zpravodajství často přebírala od Greelyho *New York Tribune*. Ovšem i přes neustálou snahu českých intelektuálů zůstávala významná část jejich krajanů politicky neaktivní. Rolníci usazení v zemědělských oblastech i dělníci ve městech neviděli důvod, aby si žádali o občanství nebo se nechali registrovat jako voliči, což ve výsledku mohlo poškodit i kandidaturu českých politiků.²⁰⁸

²⁰⁵ Šatava, *c. d.*,

²⁰⁶ Čapek, *Padesát let*, 43.

²⁰⁷ Šatava, *c. d.*, 111.

²⁰⁸ Čapek, *Naše Amerika*, 23.

Členové první generace Čechoameričanů se málokdy naučili plyně anglicky, takže se stále četly především české a německé noviny. Tento faktor působil retardačně na jejich amerikanizaci, ale když v šedesátých a sedmdesátých letech dospěli jejich potomci, tak se situace změnila. Ti už totiž dokázali hovořit plyně anglicky, protože často vyrůstali v konfrontaci s americkým nebo irským vlivem. I když tato skutečnost postupně oslabovala vliv česky psaného tisku, tak ve sledovaném období se ještě neprojevila.²⁰⁹

5.1 Souboj prezidenta a Kongresu o povahu rekonstrukce

Nastupující prezident Andrew Johnson působil na Čechoameričany jako pokračovatel Lincolnovy politiky, i když se následně mělo ukázat, že jeho přístup byl poněkud odlišný. Z pohledu historiků budoucí problémy předpovídala i jeho nejasná politická loajalita, kdy byl členem válečných demokratů a do úřadu viceprezidenta byl zvolen jako jednotící činitel, který měl zajišťovat mocenskou rovnováhu vedle republikánského Lincolna. Pro krajany se v následujících letech mělo ukázat, které z bodů republikánského programu pro ně byly zásadní a dokázaly si udržet jejich podporu. Jejich snahy se také upínaly k vytvoření samostatné české kolonie.

Po Johnsonově nástupu do funkce si dokázal Johnson rychle získat přízeň radikálních republikánů, které v Senátu vedl Charlese Sumner a Thaddeuse Stevense ve Sněmovně reprezentantů. V jejich straně existovaly i umírněné a konzervativní frakce s rozdílnými pohledy na řešení budoucích otázek rekonstrukce, ale radikálové jako jediní měli pevnou představu o svých cílech a díky tomu je dokázali promítnout do celkového směřování strany.

²⁰⁹ Šatava, *c. d.*, 94, 109.

Lincolnův plán na rekonstrukci Jihu se zakládal na amnestii z roku 1863, jež se však nevztahovala na některé společenské vrstvy, jako byli konfедераční diplomaté, vysocí důstojníci, soudci a členové Kongresu Konfederace. Konkrétní podoba ovšem byla předmětem vyostřených debat s radikály v Kongresu, kteří vnímali tuto instituci jako hlavní zdroj politické moci, a tedy i jako určující element dalšího směřování jižanských států.

Prezident Johnson po svém nástupu přistoupil ke zpřísnění této amnestie, když z ní vyjmul i všechny osoby s majetkem přesahující hodnotu 20 tisíc dolarů.²¹⁰ Ale také existovala možnost se ze zločinů proti Unii vykoupit a často k tomu opravdu docházelo.²¹¹ Nová forma amnestie byla zaměřená proti velkostatkářům, již podle jeho názoru byli jednou z hlavních hybatelů rebelie. Ukazuje se v tom jeho orientace na drobné farmáře, které podporoval už ve svém rodném Tennessee. Za jeho věrností Lincolnovi tedy nestála snaha osvobodit otroky naopak, černochoy pohrdal a nezasáhl, pokud jim na Severu bylo odpíráno rovné volební právo.²¹²

Johnson dosadil do čela jižanských států republikánské civilní guvernéry, již měli řídit rekonstrukci. Nově svolaná státní shromáždění měla přijmout 13. dodatek ústavy o zrušení otroctví a podpořit omezená volební práva černochoů. Vznosl požadavek i na pozastavení výnosu o vystoupení a odpuštění dluhů, které vznikly jako pomoc Konfederaci. Tato opatření se ovšem stala kritikou radikálů, kteří požadovali odstranění civilní správy jižních států a jejich nahrazení vojenskou správou. Trnem v oku jim byly i omezená volební práva, protože požadovali jejich

²¹⁰ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 2. 6. 1865, 1.

²¹¹ *Tamtěž, Slávie*, 21. 7. 1865, 1.

²¹² *Tamtěž, Slávie*, 11. 10. 1865, 1.

zrovnoprávnění.²¹³ Oproti tomu mezi severními demokraty našel prezident podporu, když mu na setkání ve Wisconsinu vyslovili důvěru.²¹⁴

Na Jihu situace osvobozených otroků vůbec nebyla uspokojivá. Panoval mezi nimi obava, že se je bílí farmáři znovu pokusí uvrhnout do otroctví, pokud se vrátí na plantáže hledat práci. *Slávie* přinesla zprávy z Virginie, kde se místní obyvatelstvo domluvilo na minimální mzdě pro černochoy, což mělo svědčit o jejich smíření se s koncem otroctví. Ovšem přinášela i mnohem vážnější zprávy o potyčkách mezi černým a bílým obyvatelstvem nebo o zastřelení černochoů, když se pokusili odejít na svobodu.²¹⁵ Lze tedy předpokládat, že Češi s Afroameričany v této době sympatizovali a nechtěli, aby museli čelit útlaku ze strany bílých farmářů, ve kterých stále spatřovali nepřátele z proběhlé občanské války.

Pro postavení černošského obyvatelstva dodatky znamenaly sice zásadní změny, ale na jeho podobě jeho všedního života se ovšem příliš nezměnilo. Bez dostatečného vzdělání černoši stále pracovali v zemědělství a mnohdy i v na farmách svých předchozích pánů. O pozemkové reformě se sice diskutovalo v radikálních kruzích, ale její realizace by nenašla dostatečnou podporu. Na Severu převládal sentiment, že pokud by černošské obyvatelstvo dostalo volnou půdu a vzdělání bez vlastních zásluh, tak by si osvobození otroci neuvědomovali hodnotu těchto věcí, proto nakonec zůstalo pouze u plánů a návrhů.²¹⁶

Na začátku prosince 1865 se sešel nový Kongres a Johnson přednesl svou řeč, jež obhajovala civilní správu v jižanských státech a prezidentův rozhodující vliv na jejich budoucí směřování, i když přiznával Kongresu právo určit, za jakých podmínek budou přijati jeho

²¹³ Tamtéž, *Slávie*, 16. 6. 1865, 1.

²¹⁴ Tamtéž, *Slávie*, 27. 9. 1865, 1; Tindhall and Shi, *c. d.*, 363.

²¹⁵ NM, *Krajanská periodika*, *Slávie*, 13. 6. 1865, 1; Tamtéž, *Slávie*, 14. 7. 1865, 1.

²¹⁶ Foner, *Reconstruction*, 45-47.

členové, čímž mu přiznal určitý podíl na podobě rekonstrukce.²¹⁷ Nastínil i další problémy zasluhující pozornost americké veřejnosti, jako byl osud konfедераčního prezidenta Davise a veřejné finance. *Slávie* popsala jeho hlavní teze, ale neposkytla k nim další komentář, čímž se zdánlivě přiblížila dříve deklarované nestrannosti v rámci poválečného politického spektra.²¹⁸ Ale o to častěji přebírala od anglickojazyčných periodik články popisující stav společnosti na Jihu. Na jejich stránkách dostaly prostor hlasy, jež schvalovaly i odmítaly prezidentovy kroky, ale nejčastějším zdrojem byl titul *New York Tribune* pod vedením Horace Greeleyho. Při bližším pohledu je tedy zřejmé, kterým směrem se profilovala.

Na druhou stranu *Pozor* založený v St. Louis, který si našel své čtenáře především mezi krajanskou pracující třídou, sice přinesl kompletní přepis Johnsonovy řeči, ale uvedl ji kritickým komentářem.²¹⁹ *Onen díl poselství toho, který dotýká se rekonstrukce, jest plný starých, otřepaných již frází, v nichž se nám pan Johnson tak objevuje, jak ho téměř již z dřívějších jednání jeho známe. Jedním okem mžourá na Sever, co zatím druhé k Jihu se točí.*²²⁰ Redakce mu vyčítala především nedostatečnou snahu prosadit hlasovací právo černochoů, omezení politiky obnovy na přijetí třináctého dodatku a rezignace na zvýšení výdělků osvobozených otroků.²²¹ Celkově její se rétorika byla mnohem jasnější a jeho redaktori Karel Alis, František Pešek a Jan Oliverius, stejně jako většin českých a německých rodáků v St. Louis, se ve svých názorech velmi blížili radikálním republikánům.²²²

²¹⁷ Foner, Eric. *Reconstruction: America's unfinished revolution, 1863-1877*. (New York: HarperPerennial, 2014), 240.

²¹⁸ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 6. 12. 1865, 1.

²¹⁹ Čapek, *The Čechs*, 176.

²²⁰ NM, *Krajanská periodika, Pozor*, 8. 12. 1865, 1.

²²¹ Tamtéž.

²²² Anderson, Kristen. "German Americans, African Americans, and the Republican party in St. Louis, 1865-1872" *Journal of American Ethnic History*, no. 1, 28 (2008) 42.

Pozor popisoval jejich další aktivitu, jež měla za cíl posílit postavení Kongresu, z něhož byli vypovězeni reprezentanti jižanských států, proti Johnsonovi. Jednalo se o založení Společného výboru pro obnovu, v němž zasedalo devět členů Sněmovny reprezentantů a šest senátorů.²²³ Šlo o důležitý krok, protože cílem výboru bylo dohlížet na legislativní aktivitu Jižanů.

Mezitím třináctý dodatek procházel poslední fází své ratifikace. Dne 6. prosince 1865 ho přijaly tři čtvrtiny států, takže se stal platným a zrušení otroctví se stalo součástí amerického právního řádu.²²⁴ Ovšem vztahy mezi Kongresem a prezidentem se nadále zhoršovaly. V únoru 1866 vetoval jejich návrhy zákonů na zřízení Freedmen's Bureau vojenského dohledu na Jihu, což vyvolalo bouřlivou reakci na obou stranách politického spektra, protože na této legislativě panovala všeobecná shoda mezi radikály i prezidentovými podporovateli, jako byli senátoři James Rood Doolittle a James Dixon. Zatímco *Slávie* přinesla podrobnou analýzu zákona a prezidentových výhrad vůči němu,²²⁵ tak *Pozor* ho obviňoval ze spolčování s demokraty. Citoval například známého abolicionistu Fredericka Douglose ... *Johnson shodil škrabošku své neurčitosti a přirazil se tedy ke straně kopperheadů!*²²⁶

Částečným úspěchem vyhraněných republikánů bylo přijetí čtrnáctého dodatku, jež sepsali členové výše zmíněného Společného výboru pro obnovu. Jeho původní podoba směřující do Senátu byla mírnější než verze, která se z horní komory Kongresu vrátila ke schválení. Přinášela zásadní změny pro zapojení černošské populace do americké společnosti. Jednalo se o uznání občanství pro všechny osoby narozené na území Spojených států amerických. Tento bod

²²³ NM, Krajanská periodika, *Pozor*, 8. 12. 1865, 1.

²²⁴ Tamtéž, *Slávie*, 27. 12. 1865, 1.

²²⁵ Tamtéž, *Slávie*, 28. 2. 1866, 2.

²²⁶ NM, Krajanská periodika, *Pozor*, 24. 2. 1866, 2. Frederick Douglass popisuje demokraty slovem copperheads, což bylo za občanské války označení pro severní demokraty, kteří usilovali o mír s Konfederací.

také zakazoval všem státům výsady a ochrany občanů nebo zbavovat jich majetku, života či svobody omezovat. Druhý bod uzákonil odebrání pasivního volebního práva lidem, kteří porušili přísahu Spojeným státům americkým a přidali na se stranu Konfederace. Další opatření se týkala přepočítání počtu zástupců v Kongresu po odečtení lidí, jimž bylo odebráno volební právo a zneplatnění státního dluhu Konfederace, který by jinak přešel na Spojené státy.²²⁷

Mezi těmito body chybělo všeobecné hlasovací právo a všeobecná amnestie, důležité cíle radikálních republikánů. Jejich vítězství tedy nebylo úplné, ale čtrnáctý dodatek dokázali prosadit i bez podpisu prezidenta. K jeho ratifikaci byly potřeba tři čtvrtiny států Unie, což ovšem trvalo další dva roky.²²⁸

Dokonce *Slávie* narušila svou deklarovanou neutralitu a v následujících měsících vyjádřila své sympatie vůči této úpravě. *Již v tomto souhlasu listů rozličných barev leží snad zřejmý důkaz, že jest skutečně spravedlivá. Kdokoli pozorně ji přečte a nepředpojatě uváží, přijde tušíme k témuž náhledu.*²²⁹

Zlomovým okamžikem pro poměr sil ve Spojených státech byly volby do Kongresu konané na podzim 1866, kterých se účastnily pouze státy Unie a Tennessee. Situace byla natolik vyhrocená, že se obě strany ostře osočovaly. Prezident Johnson prohlašoval, že se Kongres schází protiústavně, protože v něm chybí zástupci jižních států. Ovšem podle *Slávie* jeho argumentace neměla silný základ, jelikož během občanské války se Kongres také usnášel bez Jižanů.²³⁰ Tato vyostřená rétorika sblížila radikální a umírněný tábor a před volbami postupovaly společně.

²²⁷ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 20. 6. 1866, 1; *Pozor*, 28. 6. 1866, 1.

²²⁸ Heideking and Mauch. *c. d.*, 150-155.

²²⁹ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 17. 10. 1866, 2.

²³⁰ Tamtéž, *Slávie*, 31. 10. 1866, 1.

Na druhou stranu radikálové označovali prezidenta za diktátora a odmítali z jejich pohledu nedostatečnou protiotrokářskou politiku. Zatímco o demokratech usuzovali, že ... *oni vědí, že jim nezbyvá naděje vesla vládního se domoci bez přispění jižních rebelů a následkem toho čelí snaha jejich tam, by sobě náklonost všech rebelů koncesemi získali.*²³¹ Jejich cílem opravdu bylo dohodnout se co nejdřív se státy bývalé Konfederace a pokračovat společně v dalším směřování.

Zajímavé je srovnat hodnocení republikánského programu oběma periodiky. *Pozor* zmiňuje pouze body čtrnáctého dodatku ústavy a jeden po druhém je obhajuje před čtenářem. Volby poté Karel Alis prezentuje jako referendum o tomto předpisu.²³² Může se jednat o snahu zaměřit se na základního společného jmenovatele, s nímž souhlasilo široké spektrum voličů. Jeho snaha tedy pravděpodobně byla odvést pozornost od více radikálních myšlenek, jež mohly řadu Čechů od jeho strany odradit.

Ale o to víc upoutá pozornost celková analýza *Slávie*, v níž je uvedeno, že výše zmíněný dodatek pro Stevense a další vyhraněné republikány není dostatečný. Dále Jonáš popisuje jejich přístup k jižanským státům jako k dobytým teritoriím bez vlastního volebního práva, což přirovnává k Schmerlingovi, rakouským centralistům a jejich politice vůči Uhrám a českým zemím.²³³ Je potřeba připomenout, že se z jeho strany nejedná o důkaz zaujatosti, protože Johnsonovu snahu označit Kongres za protiústavní přirovnal k rozehnutí sněmu v Kroměříži.²³⁴ Ovšem s tvrzením, že radikálové vůči Jihu mají v úmyslu vést další válku již zašel daleko. Jejich cílem možná bylo zavést v těchto státech vojenskou správu a zamezit působení ozbrojených

²³¹ NM, *Krajanská periodika, Pozor*, 22. 9. 1866, 1.

²³² Tamtéž, *Pozor*, 15. 9. 1866, 1.

²³³ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 7. 11. 1866, 1; Heideking and Mauch. *c. d.*, 150-155.

²³⁴ Tamtéž, *Slávie*, 31. 10. 1866, 1.

skupin, guerill a členů Ku-klux-klanu, ale další válku nikdo z nich nechystal.²³⁵ Celkově však lze uvést, že *Slávii* se podařilo přinést poměrně vyváženou analýzu, i když Jonášův odpor k centralizaci z ní byl patrný, ale jedná se spíš o směřování jeho kritiky než vychýlení celé argumentace.

Tento přístup se pravděpodobně setkával s příznivými ohlasy mezi Čechoameričany a *Slávii* odebírali lidé z obou konců spektra. Dokládá to například jeden z dopisů od čtenářů, které ve *Slávii* vycházely. Jeho autorem je Fridrich Musil z Missouri a ve svém textu obhajuje Johnsona, protože zrušil otroctví a navrátil lidem jejich práva, která ... *nám v čas války radikální Kongres vzal*. Podle něj byli Jižané odebráním otrokům potrestáni dostatečně a další opatření jen brání míru, který země potřebuje k obnově po válce. Svůj dopis Musil uzavírá kritikou zvýšení platů reprezentantů.²³⁶ Jeho teze shrnují postoje pragmatických konzervativních demokratů a dokládají, že krajanský politický život zahrnoval řadu různých myšlenkových směrů.

Výsledek voleb ovšem dopadl jednoznačně ve prospěch Republikánské strany, která získala dvou třetinovou převahu v obou komorách Kongresu. *Slávie* uvedla výsledky v jednotlivých státech a následně ocitovala anglickojazyčný tisk jako byly například *New York Times*... *Z rozsudku úterkového není žádného odvolání. O rozsudku čtyřech států v minulém měsíci podaném ještě se myslelo, že může být převrácen. Teď ale nemůže býti žádné pochybnosti. Národ potvrdil jednání kongresu, podporuje konstituční opravu jakožto základ vyrovnání, a výslovně prohlašuje stranu demokratickou za nehodnou důvěry jeho.*²³⁷

²³⁵ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 7. 11. 1866, 1.

²³⁶ Tamtéž, *Slávie*, 10. 10. 1866, 3.

²³⁷ Tamtéž, *Slávie*, 14. 11. 1866, 2.

Vydání *Pozoru* komentující volby sice ještě vyšla, bohužel se však nedochovala, ale jeho reakci na výsledek lze odvodit z článků a výše zmíněných státech, jednalo se o Pensylvánii, Ohio, Indianu, Maine a Vermont, které hlasovaly v dřívějším termínu. *Pozor* vítězství republikánů v těchto státech popisoval velmi jednostranně jako vítězství a předpokládal, že kvůli němu dojde k zmírnění rétoriky demokratických sdělovacích prostředků a demokratů samotných.²³⁸

Z mocenského zápasu mezi prezidentem a Kongresem tedy vítězně vyšli radikálové. Silná pozice jim umožnila realizovat jejich politické představy o uspořádání na Jihu. Od této doby můžeme mluvit o rekonstrukci vedené Kongresem. Senátoři a reprezentanti okolo Stevensena v následujícím období prosadili sérii zákonů Společného výboru pro obnovu známé jako Reconstruction Acts.²³⁹

První a nejdůležitější z nich zaváděl na území bývalé Konfederace vojenskou správu, která plně podléhala vládě Spojených států amerických a mohla být kdykoliv odvolána nebo změněn.²⁴⁰ Státy byly rozděleny do pěti vojenských okrsků se společným dohledem. Součástí zákona byly i podmínky pro vstup zpátky do Unie. Jednalo se o sepsání nové ústavy, jež by odhlasovali voliči včetně černochoů, a přijetí třináctého i čtrnáctého dodatku. Zákon byl přijat 2. března 1867 i přes prezidentovo veto.²⁴¹

Nový Kongres, jmenovaný 9. března 1867, také převzal a odsouhlasil obžalobu prezidenta. Celé vyšetřování zabralo bezmála rok a výsledný proces téměř tři měsíce od 5. března do 26. května. Obžaloba se skládala z jedenácti bodů, z nichž se republikáni zaměřili na ten poslední, jenž měl největší pravděpodobnost projít hlasováním. Johnson v něm byl obviněn, že

²³⁸ NM, *Krajanská periodika, Pozor*, 13. 10. 1866, 1.

²³⁹ Foner, *Reconstruction*, 119.

²⁴⁰ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 27. 2. 1867, 2.

²⁴¹ Foner, *Reconstruction*, 119.

porušil povinnosti svého úřadu, když v roce 1866 označoval Kongres za protiústavní. *Slávie* a s ní většina americké veřejnosti očekávala, že dojde k odvolání prezidenta, ale nakonec se o jediný hlas nenašlo dostatek senátorů a u dalších bodů se o to republikáni ani nepokoušeli. Karel Jonáš v úvodním článku z 27. května kritizuje několik senátorů, jejichž výbojná rétorika během procesu impeachmentu se neprojevila na jejich hlasování.²⁴² Jejich argumentace se však zakládala na obavách z politických dopadů tohoto rozhodnutí, a navíc pro řadu z nich se jednalo o protest proti ekonomickému a sociálnímu programu radikálů.

Největší kritiku ovšem Jonáš nasměroval na demokratický *New York World*, který vyzýval k učinění finanční nabídky končícím republikánským senátorům, aby hlasovali proti odvolání Johnsona. Konkrétní důkazy o jejich uplacení nemá, ani se na to nesnaží poukázat, ale článek uzavírá povzdechnutím nad korupcí a jejím vlivem na důvěru ve stát... *Slýcháme pak na všech stranách: „Ach, vždyť je to samý podvod, samé zlodějství; peníze vládnou, nikoli vůle lidu; měšec řídí hlasování, nikoliv vlastenectví!“ Ubohé „vlastenectví!“ Hodí se sem do Ameriky i jen pouhé jméno tvoje? Má zde ještě nějakého významu posvátná idea tvá? Snad přece. Chopiliť se ještě před nemnoha lety tisícové zbraně, myslevše, že jest v nebezpečí vlast a svoboda! Což napovídá mnohé celkové náladě ve společnosti a jeho budoucím politickém směřování.*²⁴³

Nejednalo se o jediný nedostatek, jenž Jonáš republikánům vyčítal. Jejich dominance na politické krajině přilákala řadu konjunkturalistů, jejichž cílem bylo hlavně zajistit svou kariéru a získat vliv. Z jeho článků vyplývá, že stále sympatizoval s jejich ideologickým programem, ale strana měla nedostatky i v tomto ohledu. Problém byl ve všeobecném hlasovacím právu pro černošské obyvatelstvo. Na Jihu se sice jednalo o podmínku pro přijetí zpátky do Unie, ale řada

²⁴² NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 27. 5. 1868, 1.

²⁴³ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 27. 5. 1868, 1.

severních států toto opatření odmítala přijmout. Jonáš uvádí státy Michigan, Ohio, New York a Connecticut, jež zamítly hlasovací právo černochoů. Průchod své kritice dal v článku o republikánském shromáždění na nominaci prezidenta. K jejich programu se vyjádřil, že ... *většina delegátů cítila, že nevyhovuje tato platforma vyšším zásadám stran republikánské, ano že podstatně uchyluje se od nich... že právem může straně republikánské vyčítáno býti zpátečnictví.*²⁴⁴ Pro Jonáše tedy byla klíčová otázka rovnoprávnosti černochoů, kterou mu mohli nabídnout pouze republikáni a jak sám píše, od demokratů se jí již dočkat nemohl.

Abychom ilustrovali, proč je pro celou krajanskou komunitu osoba toho novináře natolik důležitá, popíšeme snahy amerických rodáků o založení samostatné české kolonie. Podobné úmysly měla řada dalších etnik přicházejících do Spojených států. Nová Francie, Nové Švédsko nebo Nové Holandsko představovalo sny prvních pionýrů příslušných národností a stejné představy měli i Náprstek nebo Oliverius. Filosof a přední představitel svobodomyslného tábora František Matouš Klácel měl svou koncepci o samostatných farmářských komunitách Svojanov. První kompaktní myšlenku Nových Čech představil však až Josef Sýkora působící v Clevelandu jako právník. Na přelomu roků 1865 a 1866 se v Chicagu sešel takzvaný Slovanský kongres, který si dal za zorganizovat založení samostatné české obce. Předsedou kongresu byl zvolen právě Karel Jonáš a měl také stát v čele delegace, jejímž cílem bylo ve Washingtonu vyjednat udělení půdy, na které by tato osada mohla vzniknout. Vybrané peníze ovšem nestačily na cestovní náklady do Washingtonu, natož aby z nich bylo možné založit celou obec. Podnik tedy zkrachoval, ale názorně ukázal, jaké postavené Jonáš mezi svými rodáky měl, když ho postavili do čela jejich národního snažení. Nepředpokládáme, že by ho všichni Čechoameričané poslouchali na slovo nebo se proti němu nikdo nevyhraňoval, ale lze z toho vyvozovat, že

²⁴⁴ Tamtéž, *Slávie*, 10. 6. 1868, 1.

podobně jako každý redaktor působil jako čelní reprezentant inteligence v daném sídle, tak Karel Jonáš měl takový dosah v rámci Spojených států. jaký měl vliv na své čtenáře.²⁴⁵

Mezitím si na sjezdu Republikánská strana zvolila za svého kandidáta Ulyssese S. Granta, válečného hrdinu a favorita radikálů, jenž je v uplynulém volebním období podporoval z pozice armádního generála. Do Spojených států amerických ovšem po konci občanské války přišla druhá vlna přistěhovalců z českých zemí. Neznali místní poměry, a proto jim i toto známé jméno bylo potřeba připomenout.²⁴⁶ Během svých životů již sice mohli zažít volby v habsburské monarchii, ale v Novém světě ještě neměli vybudované vazby na konkrétní strany, ale lze předpokládat, že se drželi svých krajanů a pokud hlasovali, tak zvolili převážně republikány.

I když se do prezidentských voleb zapojily všechny státy bývalé Konfederace s výjimkou Texasu, Mississippi a Virginie, tak se očekávalo velké vítězství Granta. Hlásila se k němu i řada demokratů v čele s generálem Dixonem, který mu dal přednost před jejich kandidátem Horatio Seymourem.²⁴⁷ Podle očekávání se severanskému generálovi podařilo získat prezidentské křeslo s výraznou převahou na počet volitelů, ovšem v lidovém hlasování měl náskok pouze 307 000 hlasů a je potřeba připomenout, že Granta podpořilo přibližně 500 000 černochů.²⁴⁸

Ještě před volbami přinesla *Slávie* zajímavou úvahu o budoucnosti Republikánské strany. Podle Jonášova úsudku po vyhraných volbách dojde k naprostému odstranění otroctví, čímž ovšem budou naplněné hlavní cíle, se kterými jejich platforma vznikala. Proto kvůli vnitrostranickým sporům a pnutím předpokládal jejich rozpad, stejně jako rozpad demokratů. Pokud by k tomu mělo dojít, pokračuje Jonáš ve svých úvahách, tak ... *jest naděje, že povstane*

²⁴⁵ Čapek, *The Čechs*, 105-106.

²⁴⁶ Tamtéž, *Slávie*, 14. 10. 1868, 1.

²⁴⁷ Pozice prezidenta Johnsona byla v zápase s radikálním Kongresem natolik oslabena, že se sice účastnil demokratických primárek, ale nebyl v nich úspěšný.

²⁴⁸ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 21. 10. 1868, 1; Tamtéž, *Slávie*, 13. 11. 1868, 1; Tindhall and Shi, *c. d.*, 363.

*veliká strana pokroku ze všech živlů svobodomyšlných, které nyní mezi panující dvě strany rozděleny jsou.*²⁴⁹ Odkládá tedy svou dosavadní nestrannost a odhaluje svou politickou orientaci ke svobodomyšlnému táboru. Nová platforma by podle jeho měla zaručit malý a funkční stát s profesionálními úředníky, ale zároveň nízkými platy a všeobecná lidská práva. Na mezinárodním poli by dokonce Spojené státy měly podporovat utiskované národy proti Turecku, nebo Rakousku.

Jeho základní premisa, že dojde k rozpadu obou stran je sice chybná, ale správně poukazuje na postupné naplňování a s ním související vyprazdňování republikánské ideologické základny, kterou nahrazovala korupce.

Ve daném období se krajanští novináři stále klonili k Republikánské straně, která je reprezentovala v boji proti jižanským otrokářům. Tato skupina pro ně stále představovala hrozbu, se kterou bylo potřeba se vyrovnat. V tomto duchu stále usilovali o rovná práva černochů a podporovali politiky, kteří k nim směřovali. Naopak prezidenta Johnsona, jenž reprezentoval mnohem mírnější přístup vůči Jihu kritizovali a v jeho souboji s Kongresem stáli na straně zákonodárců. Jonáš během snah o založení samostatné kolonie potvrdil své postavení na čechoamerické politické a kulturní scéně. Názorově se často opíral o editora *New York Tribune* Horace Greelyho, zatímco redaktoři týdeníku *Pozor* Karel Alis, František Mráček a Jan Oliverius zastávali radikální republikánské myšlenky, pro které St. Louis našli dostatek podporovatelů. Z příspěvků čtenářů jejich listů ovšem vyplývá, že se řada z nich inkorporovala na politicko-kulturní úrovni a aktivně se zajímali o politické dění, formovali své názory a vymezovali se vůči ostatním. Nakonec i snahu o založení lze vnímat jako směřování k politicko-institucionální rovině inkorporace, i když v daném příkladě se jí rodák ještě nedopařilo dosáhnout.

²⁴⁹ Tamtéž, *Slávie*, 7. 10. 1868, 1.

5.2 Grantovo prezidentství a Jonášův odchod od republikánů

V daném volebním období mezi roky 1868-1872 nadále dominovala Republikánská strana, ale její působení poznamenaly rostoucí interní spory a rozmáhající se korupce mezi státními úředníky. Řada jejích členů se tento stav pokusila reformovat, ale situace eskalovala jejich odchodem a založením Liberální republikánské strany. Čechoameričané se v důsledku řady faktorů také začali politicky štěpit sledovat vlastní cíle, které se již v řadě bodů neshodovaly s novou administrativou.

Nově zvolený prezident Grant byl jistě podporovatelem radikální rekonstrukce, ale příliš neoplýval politickým talentem a ve svém rozhodování se mnohdy spoléhal na radu republikánských předáků. K neštěstí celého národa se v jeho okolí také vyskytovala řada konjunkturalistů, o které není nouze v žádné dominantní straně. Jejich působení mělo za následek vznik kariérních úředníků, prostředí korupce a úpadek politiky založené na ideálech.²⁵⁰

V prvních měsících roku 1869 odhlasoval končící Kongres přijetí patnáctého dodatku ústavy, jehož znění shrnovaly dvě jednoduché věty: *Volební právo občanů nesmí být Spojenými státy ani žádným státem odepřeno nebo omezeno z důvodu rasy, barvy pleti nebo předchozího otroctví. Kongres má pravomoc prosazovat tento dodatek vhodnými právními předpisy.*²⁵¹ Jednalo se o poslední ze tří rekonstrukčních dodatků, jež přinášely nejzásadnější změny v americké společnosti a jejichž formulace měla do budoucna významný dopad.

²⁵⁰ . Tindhall and Shi. *c. d.*, 363.

²⁵¹ National Archives, f. Enrolled Acts and Resolutions of Congress, *Joint Resolution Proposing the Fifteenth Amendment to the United States Constitution*, 26. 2. 1869.

Pro demokraty se jednalo o další znamení velkého spiknutí usilujícího o utužení centrální vlády a prosazení rovnoprávnosti. Nový dodatek ovšem nevyklučoval zavedení písemných a znalostních testů, čehož chtěli využít pro odstavení černochoů od volebního procesu. V kontextu doby se však nejedná o nereálnou představu, řada severních států sama omezovalo volební právo na základě různých předpokladů. Například Massachusetts a Connecticut požadovaly gramotnost svých voličů. I tak se jednalo o vítězství abolicionistů a radikálů, kteří dosáhli svého dlouhodobého cíle.²⁵²

Slávie informovala o přijetí patnáctého dodatku ve vřelém duchu, ale zároveň připojila komentář odpovídající většinovému názoru severanské společnosti. Udělením volebního práva pro černocho republikáni dosáhli maxima, jehož je možné dosáhnout. Dále bylo na samotných osvobozených otrocích, aby naložili s nabytými právy, jak nejlépe uměli ... *aby vyhmuli se nápastem svůdných demagogů ... aby tak v oboru života společenského a politického byli rovni bělochů.*²⁵³ Jak jsme již zmínili výše, tento přístup ovšem přehlížel řadu problémů, které nezmizeli ani po několika dekádách a řada otázek stále zůstávala otevřených. Jonášovi postoje se tedy shodují s jeho pokrokovými představami, ale můžeme jasně vidět, že se odkláněl od radikálů, kteří v boji za rovné postavení černochoů nechtěli polevit.

V článku zmiňuje i výhledy Republikánské strany. Zmiňuje, že čtenáři by se mohlo zdát, že odhlasováním patnáctého dodatku jsou její cíle naplněné, ale Jonáš cituje abolicionistický *New York Nation*. Podle něho se měla vládnoucí administrativa vypořádat se státní dluhem z války, a především s rozbujelou státní správou, v níž se pohybovala řada nekvalifikovaných lidí. Úryvek upozorňuje i na korupci ve Washingtonu, což celkově předznamenává, čemu se měla *Slávie* a

²⁵² Geithman, David and Klingman, Peter. "Negro Dissidence and the Republican Party, 1864-1872" *Phylon*, no. 2, 40 (1979) 174.

²⁵³ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 17. 2. 1869, 1.

skrze ní Čechomaričané věnovat do budoucna. Odklon on otázky otroctví a zaměření se na fungování státní správy.²⁵⁴

Velkým problémem se však právě korupce prostupující všechna patra politického života, která byla silně spjatá s železničními společnostmi. Působení samotného prezidenta ovšem nepomáhalo, protože se obklopil podvodníky a spekulanty. Příkladem může být skandál *Zlatého kruhu* z newyorské burzy. Americká ekonomika se po čtyřleté válce potýkala s velkým dluhem a prezident měl v plánu ho postupně umořit prodejem zlatých rezerv. Finančníci Jay Gould a James Fisk využili své známosti s Grantovým švagrem, aby se dostali do jeho blízkosti a získali interní informace. To se jim opravdu povedlo a několikrát byli viděny na veřejnosti v prezidentově doprovodu, což posílilo jejich postavení na burze. Prezidenta přesvědčili, aby upustil od svého plánu prodeje zlatých rezerv, a sami začali nakupovat. Cena drahého kovu začala rapidně stoupat, ale když se Grant dozvěděl o pravých záměrech obou finančníků, tak nařídil urychlený návrat k prodeji. Depresi ekonomiky se sice podařilo odvrátit, ale prezidentova pověst utrpěla první z mnoha ran, které měly během daného volebního období přijít.²⁵⁵

V tomto případě se sice jednalo o pochybení vrcholných představitelů státu, ale nebyli přímými aktéry podvodu. Avšak vyskytovala se řada případů, kdy se prominentní politici Republikánské strany přímo zapojili do korupce. V řadě případů se jednalo o spolupráci s železničními společnostmi. O vybudování vlakové trasy z východního na západní pobřeží se živě diskutovalo ještě před občanskou válkou a existovaly varianty, jež vedly přes jižanské, nebo svobodné státy a teritoria. Konkrétní rozhodnutí padlo až během občanské války, kdy Lincoln

²⁵⁴ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 17. 2. 1869, 1.

²⁵⁵ Tamtéž, *Slávie*, 6. 10. 1869, 1.; Tindhall and Shi. c. d., 364-365.

rozhodl, že trať povede z Omahy v Nebrasce do Sacramento v Kalifornii, kde měly stavět Union Pacific a Central Pacific.²⁵⁶

Řada kongresmanů obdržela od těchto a dalších společností různé služby a odměny výměnou za obdržení zakázek nebo příznivou legislativu. Například budoucí liberální republikán Lyman Trumbull dostával od Illinois Central Railroad pravidelné platby, William M. Stewart z Nevady obdržel od Central Pacific 50 000 akrů půdy a Willim M. Chandler, předseda Republikánského národního výboru, přijímal úplatky od čtyř různých železničních společností včetně Union Pacific. Problém se ovšem vyskytoval i u demokratů. Vláda však věnovala železnicím až 100 milionů akrů²⁵⁷ půdy. Na Jihu bylo pro černošské obyvatelstvo těžké pochopit, že se nenašla odvaha pro poválečnou pozemkovou reformu, která by mu přinesla ekonomickou nezávislost, ale železnice dostaly takto štědrú pomoc.²⁵⁸

O postojích *Slávie* svědčí článek *Nechme cifry mluvit* z 20. října 1869, kde redakce popisuje situaci na americké politické scéně. Demokraté se podle ní sice vzdali otroctví, ale stále se nehodlají smířit se svou porážkou a jsou odhodlaní postavit se republikánům. Celkově je *Slávie* kritizuje, že obviňuje své oponenty z nedůsledného vybírání daní, nekalého nakládání s veřejnými financemi... *ba vytykají hotové zlodějství.*²⁵⁹ Její proti argumentace stojí na výčtu vybraných daní a výši daňových tarifů na konkrétní produkty. Podle tohoto popisu se jim podařilo ve srovnání s vládou prezidenta Johnsona vybrat s nižšími daněmi více prostředků. Toto tvrzení vypovídá o podpoře Republikánské strany od Karla Jonáše a jeho spolupracovníků, ale také poukazuje na určitou zaslepenost a nedostatek kritického vnímání, jehož se vůči nim

²⁵⁶ Opatrný, Josef. *Amerika prezidenta Granta*, (Praha: Karolinum, 2019), 382-383.

²⁵⁷ Jedná se přibližně o 40 500 hektarů.

²⁵⁸ Foner, *Reconstruction*, 466-468.

²⁵⁹ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 20. 10. 1869, 1.

dopustili. Některé skandály okolo Granta již byly veřejnosti známé, ale pravděpodobně mezi čechoamerickými žurnalisty stále panovala euforie z jeho vítězství.²⁶⁰ Můžeme se tedy domnívat, že podobný sentiment se promítl i mezi jejich krajany.

Interní spory ve straně však stále narůstaly, takže mezi vedením a reformním táborem se schylovalo k roztržce. Jedním z prvních kontroverzních bodů byla série tří zákonů souhrnně známých jako Enforcement Acts, jež odpovídala na rostoucí vlny omezování svobody a násilí vůči osvobozeným otrokům na Jihu. Doposud přijaté ústavní dodatky a legislativa zaručovala jejich práva vůči státům, ale kriminalitu jednotlivců měly trestně stíhat místní vlády na základě vlastních právních předpisů, takže stále mohlo docházet k diskriminaci. Situace se ovšem nezlepšovala, a proto prezidentova administrativa ve Washingtonu přistoupila k omezení státní samosprávy.²⁶¹

První z opatření známé jako Enforcement Act of 1870 zakazovalo omezovat volební právo na základě rasy nebo vyznání a umožnilo uložit pokutu těm, kteří by se toho dopustili. omezování volebního práva jiné osoby a dalo prezidentovi pravomoc povolát armádu a federální šerify za účelem jeho ochrany. Enforcement Act of 1871 ustanovoval dohled centrální vlády nad průběhem voleb. Stačilo, aby o něj požádali dva občané ve městě, kde se nacházelo víc jak 20 000 obyvatel a na místo dorazily federální bezpečnostní složky. Tuto pravomoc získali také místní soudci. Poslední zákon tzv. Ku Klux Klan Act z roku 1871 stávil mimo zákon řadu zavražďovací taktik této teroristické organizace a státní úředníky učinil trestně odpovědné, pokud by někoho zbavili jeho občanských práv a rovného postavení před zákonem.²⁶²

²⁶⁰ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 20. 10. 1869, 1.

²⁶¹ Foner, *Reconstruction*, 455-457, 523-530.

²⁶² Tamtéž, 523

Pro řadu umírněných intelektuálů Republikánské strany se jednalo o problematické kroky, protože v nich viděli silící centralizaci země. Lyman Trumbull vnímal zavedení třetího zákona jako významné poslapání práv jednotlivých států, čímž se výrazně přiblížil demokratické argumentaci. Podobně Carl Schurz viděl v těchto právních předpisech útok na samotnou Ústavu Spojených států amerických. Politik, který do země přišel z Německa, sice stál pevně za rekonstrukčními dodatky, ale věřil, že by je sami Jižané měli přijmout za danou věc a upustit od útočné rétoriky proti Severu, což by mělo za následek i pokles násilností Ku-Klux Klanu.²⁶³ Jeho přístup *laissez-faire* se však nesečkala s pochopením u černošských zákonodárců, kteří s obavou sledovali situaci na Jihu.²⁶⁴

Slávie ve své zprávě tvrdila, že se vztahuje pouze na černošské obyvatelstvo, zatímco bělochům by se podobné ochrany nedostalo. Jako argument použila příklad ze severánských továren, kde majitelé nutí volit své dělníky podle jejich vlastních preferencí. I když to byla pravda a jistě to bylo problematické, tak situace na Jihu byla mnohem vážnější, a proto je alibistické tento argument používat... *Není pochybnosti, že zákon ten věru drakonický, projde-li ještě domem zástupců, obyvatelstvo jihu ještě nebezpečněji rozhořčí a dílo povolného smíru a uznání hotových událostí příliš znesnadní.*²⁶⁵ Pokrokové a rovnostářské myšlenky redakce zde našly své limity. Jonáš a jeho spolupracovníci nebyli ochotní přistoupit na ochranu práv a svobod osvobozených otroků za cenu centralizace země, zvýšení prezidentských pravomocí nebo možnosti nasazení armády.

Podobné názory se začali šířit i mezi jejich krajany, jak dokládá srovnání s radikální německou komunitou v St. Louis, která v roce 1860 z osmdesáti procent volila

²⁶³ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 6. 9. 1781, 1.

²⁶⁴ Foner, *Reconstruction*, 456.

²⁶⁵ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 1. 6. 1870, 1.

Lincolna. Po válce však místní republikáni začali prosazovat své puritánské ideály ve státní legislativě a dokázali je prosadit i do ústavy státu Missouri. To se sice neobešlo bez protestů z řad jejich německých podporovatelů, kteří se hlásili k svobodomyšlenkářství. Krizi se v roce 1865 ještě podařilo zažehnat, ale poukázala na rozdílné cíle jednotlivých skupin, které před válkou formovali volební alianci republikánů. Ke zlomu došlo, když do města začali přicházet osvobození Afroameričané a hledali si práci. Čeští a němečtí dělníci sdružení ve spolku *Deutscher und Böhmischer Arbeiter-Unterstützungs-Verein* a jiných organizacích v nich viděli svou přímou konkurenci a ohrožení svých zájmů. Když například sazeči z místních tiskáren stávkovali za lepší pracovní podmínky, tak majitel zaměstnal černochoy. Proti tomu se pochopitelně zvedla vlna nevole a odporu proti nově příchozím. Navíc existovalo přesvědčení, že by Afroameričané ve volbách podporovali náboženské tendence, které směřovaly i k potlačení pití alkoholu a provozu hospod, které byly zásadní pro český i německý společenský život. V obou komunitách toto směřování vyvolávalo silný odpor. I přes více či méně nápadné projevy rasismu se většina z dělníků distancovala od odporu k osvobozeným otrokům a jejich právům, které v uplynulých letech podporovali. Pokud však sledujeme, jaké měli vyhlídky do budoucna, tak jim Republikánská strana nebyla svým programem schopná zajisti jejich ekonomické a kulturní jistoty. Začali se proto poohlížet po jiném politickém reprezentantovi, jenž by dokázal zajistit jejich zájmy.²⁶⁶

Radikálové postupně začali ztrácet sílu a jejich kroky nedokázaly naplnit deklarované ideály. Volební právo pro černochoy bylo na Severu v několika státech různými způsoby omezováno a požadavky na volební práva žen nebyly vyslyšeny vůbec, i když bylo jejich snažení

²⁶⁶ Anderson, Kristen. "German Americans, African Americans, and the Republican party in St. Louis, 1865-1872" *Journal of American Ethnic History*, no. 1, 28 (2008) 42-48.

dlouhodobě spojeno s abolicionisty. Navíc se jim nedařilo vyřešit problematiku jižanských násilností vůči Afroameričanům a severanská veřejnost už začínala být vyčerpaná. Místo toho koncem prvního Grantova volebního období v Republikánské straně stále výrazněji rostl význam volebních strojů, jejichž smyslem bylo udržet v úřadu místního bosse. Ruku v ruce s tím existovala korupce a úplatky od železničních společností a významných finančníků.²⁶⁷

Někteří významní členové se ovšem pokusili o reformu. Byli mezi nimi výše zmínění Carl Schurz a Lyman Trumbull, James A. Garfield nebo Edwin L. Godkin a řada dalších intelektuálů a novinářů. Za zmínku stojí především staří představitelé Strany svobodné půdy, kteří spoluzakládali republikánskou politickou akci a v padesátých letech se prezentovali programem, který se zaměřoval na podporu rodinných farem a tím pádem i na podporu přistěhovalců. Vyznačovali se tím, že zdatně ovládali písemný projev a měli univerzitní vzdělání. Jako založení Liberálně republikánské strany historici vnímají Schurzův proslov v Nashville v Tennessee, kde promluvil k tzv. mladým demokratům, již přijali rekonstrukční dodatky za své. To ostatně byla podmínka, za které s nimi byl Schurz ochotný spolupracovat. Jeho politickým cílem bylo představení úřednické reformy, jejímž cílem bylo zastavení korupce a podle níž měli úředníci sloužit veřejnosti místo toho, aby fungovali jako prodloužené rameno stranické organizace, která je na jejich místo dosadila. *Slávie* těmto krokům byla nakloněná a vyjádřila přání, aby proces směřující ke spolupráci umírněných republikánů a demokratů nepřekazila washingtonská garnitura.²⁶⁸

Dalším krokem Liberálně republikánské strany bylo vybrat prezidentského kandidáta, jenž bude schopný oslovit širokou veřejnost a porazit Granta. Za tímto účelem se její

²⁶⁷ Foner, *Reconstruction*, 491.

²⁶⁸ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 6. 9. 1871, 1; Tamtéž, 27. 8. 1871, 1.

představitelé sešli s Cincinnati. Německý intelektuál Carl Schurz nekandidoval, ale jeho pozice byla v té době neotřesitelná, když podle svědectví *Slávie* se účastníci shromáždění bouřlivě dožadovali jeho proslovu. Na pořadu hlasování bylo přijetí volebního programu, v němž se odrážely výše zmíněné myšlenky na emancipaci úřednického aparátu, zachování rovnoprávnosti a ústavních dodatků. Ale doplnily je i další politické cíle, za zmínku stojí požadavky na konec vojenské správy na území bývalé Konfederace nebo amnestie pro rebely dosud zbavené některých občanských nebo bod vymezující se proti darování federální půdy železničním společností a její zachování pro nově příchozí farmáře z východního pobřeží i ze zámoří.²⁶⁹

O názorech členů redakce *Slávie* svědčí jejich komentář... *Platforma cincinnatská může až na jediný snad odstavec uspokojiti každého řádného občana této republiky*. Za nímž následuje článek plný superlativů a komplimentů na adresu nové vzniklé platformy. Za její největší přednost čechoameričtí novináři považovali boj proti centralizaci, ve čemž se zrcadlí Jonášovy staré ideály.²⁷⁰ A její program by dokázal uspokojit i české dělníky z

K výběru prezidentského kandidáta byli ovšem žurnalisté poněkud zdrženlivější. O celkovém úpadku Republikánské strany svědčí, že se o přízeň liberálů ucházel i známý radikál Charles Sumner. Nikoho ale asi nepřekvapí, že vzhledem k jeho postojům vůči Jihu pouze jeden hlas. Po několika kolech bylo jasné, že favority jsou diplomat a politik Charles Adams a zakladatel a editor *New York Tribune* Horace Greeley. K velkému překvapení se v šestém kole stal vítězem druhý z jmenovaných. *Slávie* se zdráhala vynést soud o jeho šancích na zvolení a ještě připomněla, že záleží, jestli demokraté tohoto kandidáta přijmou.²⁷¹ S jejich podporou sice liberálové počítali, ale Greeley byl poměrně kontroverzní postava, známé byly jeho útočné

²⁶⁹ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 8. 5. 1872, 1.

²⁷⁰ Tamtéž, *Slávie*, 15. 5. 1872, 1.

²⁷¹ Tamtéž, *Slávie*, 8. 5. 1872, 1.

výroky i na adresu Demokratické strany, stravoval se vegetariánsky a celkově působil výstředním dojmem. Dokonce byl známý odpůrce alkoholu a jeho názory na prohibici působily negativní ohlasy v německé přistěhovalecké komunitě a lze předpokládat, že podobně to bylo i u Čechů.²⁷² Tyto obavy se nakonec ukázaly liché, protože demokratické národní shromáždění přijalo kandidáta i volební program liberálů.²⁷³

Slávie měla vůči newyorskému novináři své výhrady... *Že návržení Greeleyho není příliš šťastné... o tom nebudeme s nikým v rozepři.* Ovšem považovala to za hotovou věc a nesnažila se ani příliš skrývat, že ho považuje za lepšího kandidáta, než je Grant.²⁷⁴ Samotní republikáni sice svého protikandidáta vnímali jako směšnou figurku, ale uvědomovali si jeho sílu, proto se mu pokusili vyrazit jeho trumfy z ruky snížením daní a zavedením široké amnestie pro bývalé konfederáty.²⁷⁵

Nově vycházející *Pokrok západu* se v dochovaných číslech zaměřil především na národní shromáždění demokratů, které se posunulo na začátek července. Mělo se tedy konat až po tom republikánském na začátku června, kde měl nominaci získat Grant. Podle novin z Nebrasky se poté liberálové a Greeley dostali do nevýhodné vyjednávací pozice, ve které by museli výměnou za demokratickou nominaci udělat řadu ústupků. Sama redakce však i přes své výhrady připustila, že by tomuto kandidátovi dala přednost před Grantem.²⁷⁶

Před volbami pak *Slávie* odhodila doposud pilně budovanou pověst nestrannosti a svými texty výrazně podporovala nově zformované hnutí. Není se čemu divit, pokud vezeme v potaz, že

²⁷² Foner, *Reconstruction*, 509.

²⁷³ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 10. 7. 1872, 1.

²⁷⁴ Tamtéž, *Slávie*, 15. 5. 1872, 1.

²⁷⁵ Foner, *Reconstruction*, 504.

²⁷⁶ NM, *Krajanská periodika, Pokrok západu*, 1. 6. 1872, 2.

sám Karel Jonáš za Liberálně republikánskou stranu v těchto volbách kandidoval.²⁷⁷ Měsíc před volbami oznámil, že skládá svou pozici v redakci, a jako záminku použil neuhrazené dluhy předplatitelů. Podle jeho vlastních slov dosáhly několik stovek až tisíc dolarů, ale z jeho prosincové korespondence s Vojtou Náprstkem vyplývá, že hned po volbách s redigováním listu stále počítá. Ještě si svému příteli postěžoval, že sice ve svém okrese dostal nejvyšší počet hlasů, ale nebylo to k ničemu, protože jeho strana ve Wisconsinu pohořela... *Kdybych byl přidržel jsem se strany úřednické, grantovské mohl jsem mít na přes rok konzulát.*²⁷⁸

Prezidentovi stoupenci ve mu údajně tento úřad měli nabídnou, pokud bude před volbami psát v jejich prospěch. Je ovšem jasné, že pokud tuto nabídku opravdu dostal, tak musel odmítnout. Svou kandidaturu čtenářům zatajil a svou rezignaci měl v úmyslu naplnit pouze v případě, že by ve volbách uspěl. V tehdejší době sice nebylo neobvyklé, že novináři vstupovali do politiky, ale přeci jen se jedná o určité narušení principu nezávislosti i určité důvěry mezi čtenářem a redaktorem.

Pokud bychom měli hovořit o vlivu Republikánské strany mezi Čechoameričany v prezidentských volbách 1872, připomeňme, že Grant i Greeley částečně naplňovali svým programem republikánské ideály. Bývalý generál sice pokračoval v tom, co začali radikálové rekonstrukcí Kongresu, ale oni sami nyní podporovali jeho oponenta. Navíc praxe Grantovy vlády byla postavená z velké části na korupci. Zatímco Greeley kolem sebe shromáždil řadu vlivných osobností a předsevzal si reformu státní správy, ale jeho volební program se v otázce rekonstrukce velmi blížil rétorice umírněných demokratů. Avšak liberální republikány můžeme vnímat vnitřní jako reformní křídlo mateřské strany.

²⁷⁷ NM, Vojta Náprstek, kar. 39, arch. č. 236 *Dopis od Karla Jonáše*, 10. 12. 1872.

²⁷⁸ NM, Vojta Náprstek, arch. č. 39/236 *Dopis od Karla Jonáše*, 10. 12. 1872.

V listopadu Greeley prohrál lidové hlasování výrazným rozdílem, což pro něj bylo zdrcující. Novinář byl unaven neustálým očerňováním a pomluvami, navíc ho krátce před volbami zastihla zpráva o úmrtí jeho ženy. Takže když se dozvěděl výsledky voleb, tak utrpěl mrtvici a musel být umístěn do sanatoria, kde za další tři týdny zemřel. Oba české časopisy vyjádřily kondolence, ale *Slávie* tyto události popisovala poměrně dramaticky a dával tuto smrt za vinu jeho politickým oponentům.²⁷⁹ Několik málo států, kde se podařilo liberálům zvítězit, prezidenští volitelé svým hlasem podpořili demokratického kandidáta.

Vítězství Granta znamenalo konsolidaci kariérních republikánů a celkové struktury strany. Z poražených liberálů se někteří vrátili zpátky k organizaci, jež se pokusili reformovat, za zmínku stojí hlavně Carl Schurz, ale většina u nich odešla k demokratům. *Slávie* volby ve své prvním listopadovém čísle podala jako prohru. Pro Karla Jonáše toto hlasování znamenalo definitivní rozluku se stranou Granta a začátek hledání nové platformy pro jeho názory.²⁸⁰

Republikáni v tomto období naplnili představu Čechoameričanů o porážce otroctví, ale následující kroky k zavedení vojenské správy vyvolávaly mezi intelektuály odpor k rostoucí centralizaci a celkově si nezískali další podporu k pokračování radikální politiky na rovného postavení Afroameričanů. Rodáci přejmuli severanský narativ, že si osvobození otroci mají k lepšímu postavení pomoci sami. Můžeme se sice zamyslet do jaké míry to bylo reálné, ale na věci to nic nemění. Otázka otrokářství pro přijetí dodatků ústavy byla vyřešená. Každodenní realita fungování ve společnosti černochoů naopak vyvolávalo různé spory a nesoulad, což ještě víc prohloubilo neochotu podporovat rekonstrukci Jihu. V Republikánské straně se začaly projevat protestantské ideály a odpor k alkoholu, které rovněž stály u jejího vzniku, ale dosud

²⁷⁹ Tamtéž, *Pokrok západu*, 4. 12. 1872, 1; *Slávie*, 4.12. 1872, 1.

²⁸⁰ NM, *Krajanská periodika*, *Slávie*, 6. 11. 1872, 1.

nedostávaly tolik prostoru. V krajanské komunitě to vůči ní vyvolávalo pouze další nevoli. Liberální republikánská strana, která kritizovala korupci ve úřednickém aparátu a byla ochotná se dohodnout s Jihem na ukončení rekonstrukce i sílící centralizace, získala podporu Karla Jonáše jako předního čechoamerického novináře a dalších jeho rodáků. Plně se proto naplnila politicko-kulturní dimenze politické inkorporace, když aktivně přemýšleli o svých politických cílech, jako to udělali dělníci se St. Louis. Ti dokonce dosáhli na politicko-institucionální rovinu, když se svými německými protějšky spojovali do pracovních organizací. Tuto úroveň můžeme přiřknout také samotnému Jonášovi, který aktivně vstupoval do prezidentské kampaně, aby naplnil svůj záměr stát se velvyslancem v Praze. Svou roli pravděpodobně sehrála i postava Carla Schurze, který jako imigrant z Porýní nejspíš dokázal na svou stranu přesvědčit řadu svých krajanů. Zájmy české a německé komunity se mnohdy shodovaly a podobně tomu bylo v případě prezidentské volby 1872. Při srovnání obou skupin je ovšem vidět, že Němci, už jen v osobě Schurze, dosahovali politicko-institucionální rovině ve větším měřítku.

5.3 Dignowity v ústraní

Dignowity po konci občanské války pobýval v New Orleans, kde se stýkal s dalšími radikálními republikány. Federální vláda podle jeho názoru postupovala proti státům bývalé Konfederace příliš mírně a své názory shrnul v pamfletu *Reconstruction of Texas a failure!* z roku 1868, ve kterém znovu otiskl své dřívější prohlášení a přidal zprávu generála Ryenoldse popisující současnou situaci v Texasu. Ten s poukázáním na problémy, jež způsobovalo řádění Ku-Klux-klanu požadoval silný armádní dohled nad tímto státem. Ani svobodu slova podle jeho svědectví nemohla být uplatňována bez ochrany ozbrojených složek státu. Dignowity připojil

svou myšlenku, že by vojenskou službu měli vykonávat dobrovolníci ze Severu, kteří by se stali nositeli *morální obrody*. Za svou službu by dostali půdu v Texasu, což mělo zajistit usazování svobodně smýšlejících občanů ve státě osamělé hvězdy.²⁸¹ Tato myšlenka by mohla uspět a přinést opravdovou změnu, ovšem opět zcela nereflektovala aktuální nálady ve společnosti. Společnost severních států byla válkou unavená, a navíc na západ od Mississippi byl volné půdy dostatek, takže nebylo pravděpodobné, že by někdo z přistěhovalců chtěl podstoupit vojenskou službu, když stejnou odměnu mohl získat i v oblasti Velkých plání. Tato myšlenka ho však stále řadí k radikálním republikánům, kteří byli v dané době mezi Čechoameričany na ústupu.

Antonín Michael Dignowity se ke své lékařské praxi už nikdy nevrátil. Když opustil své politické ambice a v sedmdesátých letech se vrátil do San Antonia, tak se zaměřil na obnovení svého majetku a získal dobře placenou pozici zeměměřiče v okrese Bexar. Zemřel v roce 1875.²⁸²

Hodnocení této postavy je v literatuře poměrně kritické a jeho návrhy prezidentovi Lincolnovi byly velkolepé, ale těžko proveditelné a poněkud naivní. Na druhou stranu se Antonínu M. Dignowitému podařilo prosadit se skrze radikální republikánskou platformu v San Antoniu jako jedna z předních postav texaského boje proti otrokářství, kterou podpořila řada postav americké politiky a společenského života. Jak jsme však viděli, tak jeho charisma, jež zapůsobilo na radikály v San Antoniu, nefungovalo na vládní úředníky ve Washingtonu. Své přesvědčení si však zachoval po celý svůj život, takže to leccos vypovídá o pevnosti jeho charakteru. Za svůj život se plně amerikanizoval a politické vazby vypovídají o jeho naprosté politické inkorporaci na politicko-institucionální úrovni skrze Republikánskou stranu.

²⁸¹ Dignowity, *Reconstruction of Texas*, 4-5.

²⁸² Vlha, *Mezi starou vlastí*, 49.

S krajanskou komunitou však nebyl v kontaktu a místo toho se orientoval na německé přistěhovalce, kteří s ním sdíleli společenské postavení. Příčinou nejspíš může být, že přišel do Spojených států už v třicátých letech 19. století, kdy Češi a Moravané ještě neodcházeli za oceán.

5.4 Ekonomická krize a konec rekonstrukce

V počátečních měsících druhého funkčního období prezidenta Granta se musela *Slávie* i *Pokrok západu* vyrovnat s porážkou a smrtí jejich favorita a dlouhodobého názorového spojence, jak dokládají často citované články *New York Tribune*. To však jejich redaktoři netušili, že se blíží velmi nestálé období amerických dějin, které přinese rozsáhlé politické změny.

Slávie se od listopadu 1872 výrazně změnila, v první řadě z ní odešel Václav Šnajdr, jenž se přestěhoval do Omahy, kde se stal redaktorem *Pokroku západu*. Jeho cesta následně vedla do Clevelandu v Ohiu, kde pracoval pro týdeník *Pokrok*.²⁸³ Karel Jonáš tedy zůstal na vedení listu sám, ale větší výzvu pro něj znamenalo najít nové názorové ukotvení. Uvědomoval si, že to byla právě Republikánská strana, jež zbavila Spojené státy otroctví, a díky tomu také měla podporu *Slávie* a českých přistěhovalců. V dané době ale podle něj hlasy černochoů držely u moci zkorumpované úředníky a centralizovanou vládu, která pomocí armády a federálních šerifů zasahovala do pole působnosti jednotlivých států. Se znepokojením sledoval narůstající vliv protestantismu, nativismu a temperančního hnutí usilujícího o zákaz alkoholu. Během voleb 1872 ale ještě nebyl připraven podpořit demokraty, kteří pro něj představovali konzervativní

²⁸³ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 20. 11. 1872, 1.

ideologický proud. Proto ve Wisconsinu usiloval o založení místní Liberálně republikánské strany, která by zastřešovala svobodomyšlné a progresivní tábory obou velkých stran.²⁸⁴

Obdobně tak *Pokrok západu* zůstával věrný Greeleyho platformě a během následujících měsíců několikrát připomněl její myšlenky a je srovnával s fungováním Grantovy administrativy a vzhledem k názorové blízkosti Šnajdra a Jonáše se nelze divit, že ta z nich vycházela podstatně hůř.²⁸⁵ Mladý redaktor se i proti jejím podporovatelům a nebál se kriticky popsat ani korupční skandál republikánského guvernéra Nebrasky.²⁸⁶ Nelze ovšem vyloučit, že se v tomto případě jednalo o politického konkurenta Edward Rosewatera, ale stejně je afiliace listu s liberálním hnutím zajímavá. Svědčí buď o jisté autonomii redakce, nebo o politických názorech samotného vlastníka.

Rosewater byl český Žid, jenž pocházel z Bukovan u Písku a do Spojených států přišel se svým otcem jako chlapec. Původně se vyučil na telegrafistu a žil v Clevelandu, ale poté se přesunul do Nebrasky, kde začal být politicky aktivní v Republikánské straně. V roce 1870 byl za ní zvolen do státního kongresu. Z komerčních důvodů a aby posílil svůj vliv, tak založil anglicky psané periodikum *Omaha Daily Bee*. S českým etnikem nebyl v kontaktu, ale po příchodu prvních krajanů do Nebrasky rozpoznal jejich politický potenciál a založil týdeník *Pokrok západu*, v němž inzerovali železniční společnosti, aby lákal české migranty k přesunu z měst středozápadu a ostatních rurálních oblastí k přesunu do Velkých plání.²⁸⁷

V první polovině sedmdesátých let Evropu i Ameriku zasáhla první celosvětová ekonomická krize. V jednotlivých částech světa měla různé dopady, ale všude nabourala doposud

²⁸⁴ Tamtéž, *Slávie*, 17. 9. 1873, 1; Tamtéž, *Slávie*, 8. 10. 1873, 1.

²⁸⁵ Tamtéž, *Pokrok západu*, 2. 4. 1873, 1; Tamtéž, *Slávie*, 20. 11. 1872, 1.

²⁸⁶ NM, *Krajanská periodika, Pokrok západu*, 9. 4. 1873, 1; Tamtéž, *Pokrok západu*, 2. 7. 1873, 1.

²⁸⁷ Habenicht, *c. d.*, 220.; Vlha, *Mezi starou vlastí*, 300-302.

nezpochybné koncepty pokroku. Jejím spouštěčem v Americe byl krach bankovní společnosti Jay Cooke & Company v září 1873 a překonat se jí podařilo až roce 1877. Až do dvacátých let 20. století se toto období nazývalo Velká hospodářská krize (The Great Depression). Banky nebyly schopné vyplácet úspory, burzovní domy pozastavily činnost a továrny začaly propouštět dělníky. Z pohledu této práce je především důležité, jaké měla krize důsledky na politické vazby americké a krajanské populace.

Je příznačné pro danou dobu, že finančník Jay Cooke padl kvůli půjčce železnici North Pacific, kterou nedokázala splácet. Celá situace rychle zaplnila stránky českých novin, které přinášely úvahy a předpovědi dalšího vývoje, popisovaly prezidentovy kroky a upozorňovaly na jednotlivé problémy. *Slávie* například popisovala budoucnost zadlužené železnice a její šance na dostavění.²⁸⁸ Zatímco *Pokrok západu* vycházející v rurální Nebrasce přinesl zprávu o zastavení obchodování mouky v St. Louis, což mělo pro místní zemědělce dalekosáhlé dopady.²⁸⁹

Značný problém znamenalo i propouštění z továren, což byl problém právě pro přistěhovalce, jejichž obživou byla z velké části práce v továrnách, která nevyžadovala vysokou kvalifikaci. Největší krajanské komunity byly v průmyslových centrech, jako bylo Chicago, New York a Cleveland, kde mezi populací byla až čtvrtinová nezaměstnanost.²⁹⁰ Kritické se staly zimní měsíce, během nichž dělníci bez práce požadovali, aby jim prezidentská administrativa zajistila zlepšení jejich životních podmínek. Celé hnutí se začalo formovat v politickou sílu, která stavěla na socialistických myšlenkách. Příkladem může být založení Workingmen's party of Illinois v Chicagu, u kterého stáli Češi, Němci a emigranti různých etnik.

²⁸⁸ Tamtéž, *Slávie*, 8. 10. 1873, 1.

²⁸⁹ Tamtéž, *Pokrok západu*, 1. 10. 1873, 1.

²⁹⁰ NM, Krajanská periodika, *Pokrok západu*, 1. 10. 1873, 1.

Slávie přinesla přepis jednotlivých řečníků, jejich proslovy se většinou ohrazovaly vůči vrstvě bohatých podnikatelů, které měli být dělníci vydáni napospas. Proto své postavení popisovali jako bílé otroctví. Někteří z řečníků sice stejně jako ostatní poukazovali na nepřijatelné pracovní podmínky, ale zároveň odmítl asociaci s komunismem. Místo toho se chtěli zaměřit na zachování úrovně mzdy a práci odborů.²⁹¹ Jejich vyjednávací pozice však byla opravdu složitá, protože vlastníci továren je v případě stávky mohli propustit, aby ochránili své zisky, i když se tím vystavovali riziku práce s nezaškoleným personálem. Vysoký počet českých dělníků se v tomto období nadobro rozešel s Republikánskou stranu, protože její myšlenka svobodné práce jako prostředek společenského postupu nadále neodpovídala realitě, a protože jim nedokázala nabídnout jiné východisko. Jejich zájmy, jako byla osmihodinová pracovní doba a zaručení pracovních podmínek, hájily jednoduše socialistické organizace.

Způsob, jakým o těchto hnutí informovaly oba listy, napovídá o jejich ideologickém směřování. *Pokrok západu* se zmiňuje především o stávkách tiskařů, soudních porotců nebo popisuje, jakým způsobem pracovníci železnice ve státě New York blokují dopravu, dokud nedostanou zaplacenou. O událostech v Chicagu nebo požadavcích účastníků dělnického shromáždění se však vůbec nezmiňuje.²⁹² Václav Šnajdr byl přesvědčený reformní liberál a podobně nejspíš smýšlel i Edward Rosewater, ale je možné, že v tomto případě převážilo jejich republikánské cítění.

Oproti tomu *Slávie* přibližovala čtenářům působení dělníků, a dokonce přímo zprostředkovávala jejich názory skrze otištěné dopisy.²⁹³ Z toho vyvozujeme, že toto hnutí bylo

²⁹¹ Tamtéž, *Slávie*, 24. 12. 1873, 1.

²⁹² NM, *Krajanská periodika, Pokrok západu*, 24. 12. 1873; Tamtéž, *Pokrok západu*, 30. 12. 1873; Tamtéž, *Pokrok západu*, 20. 1. 1874; Tamtéž, *Pokrok západu*, 27. 1. 1874.

²⁹³ Tamtéž, *Slávie*, 14. 1. 1874, 1.

listu sympatické, a proto mu poskytovalo prostor bez přidané kritiky. Může se také jednat o snahu zprostředkovat všechny důležité události české Ameriky. *Slávie* se profilovala jako první a nejčtenější krajanské noviny, takže bylo otázkou její profesní cti, aby tyto události pokryla. Pokud by se rozhodla opačně a tyto události zamlčela, jako to udělal *Pokrok západu*, tak by se to mohlo negativně promítnout do jejího postavení a následně i do její čtenosti. Navíc Jonáš se v této době veřejně distancoval od velkých stran, ale vzhledem k jeho angažovanosti v reformní straně²⁹⁴ si nejspíš snažil naklonit hlasy krajanských dělníků.

Kongres k vyřešení krize představil tzv. Inflation Bill, jehož původní znění v průběhu schvalovacího procesu kongresmani změnili několika dodatky a připomínkami. Jeho výsledná podoba měla zavést do oběhu 64 milionů bankovek. Myšlenka za tímto zákonem byla, že vláda má povinnost svými zásahy vyrovnávat fluktuaci státní ekonomiky. Tento proudem reprezentovali především zástupci západních a jižních států z obou stran, Grantova administrativa však návrh vetovala a Kongres nenašel dostatečnou sílu jeho rozhodnutí zvrátit. Republikánská strana se postavila za udržení zlatého standardu. Tímto rozhodnutím se přiblížila bohatým obchodníkům a průmyslníkům z východního pobřeží. S rostoucím odporem občanů severních států vůči rekonstrukci a federálním zásahům na Jihu tím našla i novou identitu. Rovná práva černochoů opustila a přijala fiskální odpovědnost společně s protestantskou morálkou a nativistickou a prohibiční rétorikou. Jedná se o myšlenkové proudy, které byly její součástí už od jejího vzniku, ale dosud nedostávaly mnoho prostoru na polické scéně, upozaděné otázkou osvobození otroků, rovnými občanskými právy a rekonstrukcí jižanských států. V dané době se však dostaly do popředí.²⁹⁵

²⁹⁴ *Slávie* o ní psala jako o straně lidu.

²⁹⁵ Foner, *Reconstruction*, 521-522.

Ve volbách do Kongresu na podzim 1874 se měly promítnout všechny výše zmíněné společenské změny. *Slávie* z pochopitelných důvodů nemohla udržet dříve deklarovaný princip nestrannosti a plně podporovala reformní hnutí ve Wisconsinu, která byla osočována z podpory demokratů, ale tomuto obrazu se Jonáš úpěnlivě bránil. Vyzdvihoval naopak, že reformními delegáty na sjezdu v Racine byli z valné části právě bývalí republikáni.²⁹⁶ Sám pak napadala Grantovu stranu. Věnovala například celý článek kritice republikánského kandidáta z Clevelandu, aby nakonec podpořil jeho oponenta Henry B. Payna z Demokratické strany, i když se ještě neodvážila uvést jeho politickou orientaci.²⁹⁷ Payne byl příkladem umírněného demokrata ze Severu, před válkou podporoval Douglase a v roce 1872 hlasoval pro Greelyho. Právě k tomuto myšlenkovému proudu se začínali *Slávie* a Jonáš přibližovat, ale opatrná rétorika svědčila o přetrvávajícím vlivu Republikánské strany mezi jejich čtenáři.

Pokrok západu několik týdnů před volbami kritizoval zásah federální moci v Louisianě, kde se demokraté násilím chopili moci a zbavili úřadu republikána Kelloga. Grant mu sice poslal na pomoc armádu, která rychle přemohla několik tisíc bílých Jižanů, ale vlna nevole, jež se zvedla proti tomuto kroku na Severu ukázala prezidentovi a jeho spolupracovníkům, že se veřejné mínění posunulo.²⁹⁸ V Nebrasce však republikáni měli velmi silnou podporu a volby v tomto státě vyhrály s výrazným náskokem před ostatními.²⁹⁹ Jakým způsobem se toto rozležení sil mohlo promítnout do tamní komunity popisuje redaktor *Pokroku západu* František Boleslav Zdrůbek. Podle něj žilo v hlavním městě Omaze sto českých rodin, ale pouze čtvrtina z nich četla noviny a udržovala si přehled o politickém dění. Ostatní se zajímaly pouze o pití piva, rvačky a

²⁹⁶ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 14. 10. 1874, 1.

²⁹⁷ Tamtéž, *Slávie*, 7. 10. 1874, 1.

²⁹⁸ NM, Krajanská periodika, *Pokrok západu*, 22. 9. 1874, 1-4; Tamtéž, *Pokrok západu*, 29. 9. 1874, 1.

²⁹⁹ Tamtéž, *Slávie*, 21. 10. 1874, 1.

chození na muziky.³⁰⁰ Objevila se i zpráva, že jeden z krajanů prodával hlasy svých českých sousedů politickým stranám. K uplácení voličů podle *Pokroku západu* sice docházelo, ale tento případ byl zvláštní v tom, že potom, co si organizátor tohoto podniku nechal zaplatit od demokratů, přišel se stejným seznamem osob k republikánům a vybral od nich peníze znovu. V den voleb měl pak všechny uvedené k urnám vést ... *jako dobytek*.³⁰¹ Vidíme tedy, že podle Zdrůbkova odhadu byli rodáci z Nebrasky inkorporováni ze tří čtvrtin na politicko-formální úrovni. O politické dění se aktivně zajímala pouze jedna čtvrtina a dosahovala tak aspoň na politicko-kulturní úroveň, ale můžeme předpokládat, že většina z nich podporovala republikány. Důvodem může být především silná osobnost Edwarda Rosewatera a jeho osobních vazeb na tuto stranu. Mezi krajany však v tomto státě žila také skupina protestantů, která měla osobní zájem na podpoře puritánských ideálů. Byl to právě Rosewater, kdo se dokázal inkorporovat na politicko-institucionální úrovni.

Výsledek byl však i pro lidi sledující aktuální dění velkým překvapením, protože republikáni byli naprosto poraženi a ztratili svou většinu ve Sněmovně reprezentantů, kterou drželi od roku 1860. Demokraté oproti tomu vyhráli v řadě severních států, kde dlouho byly pozice jejich oponentů neotřesitelné.³⁰² Důvod tohoto propadu viděla *Slávie* v neoblíbenosti Grantovi administrativy a jejích chybných kroků, kterých se dopustila v hospodářské politice.³⁰³ Zčásti měla jistě pravdu, protože temperanční opatření republikánů odradila řadu německých i českých voličů, ale hlavním problémem byla hospodářská krize, která zasáhla celé Spojené státy. Stejně jako k tomu docházelo v obdobných situacích, vládnoucí strana ztratila podporu svých voličů.

³⁰⁰ NM, Vojta Náprstek, kar. 34, arch. č. 3/50, *Korespondence Františka Boleslava Zdrůbka*, 24. 7. 1875.

³⁰¹ NM, *Krajanská periodika, Pokrok západu*, 20. 10. 1874, 1.

³⁰² Tamtéž, *Slávie*, 11. 11. 1874, 1.

³⁰³ Tamtéž, *Slávie*, 18. 11. 1874, 1.

Tyto volby znamenaly posílení demokratické tábora i v rámci krajanské komunity. Tato strana a její podporovatelé sázeli na katolickou rétoriku a ohrazovala se proti omezování produkce a konzumace alkoholu. Díky tomu měla silnou podporu mezi irskými a německými přistěhovalci, zatímco v rámci české komunity ji dosud volili převážně katolíci, konzervativci a případně zbytky Douglasových podporovatelů. V těchto volbách se však stala jakýmsi protestním hlasem pro řadu nespokojených Čechů, ať už se jednalo o liberální republikány z intelektuálních vrstev nebo české dělníka z velkých průmyslových center, jako byly Chicago, Cleveland a New York.

České katolické noviny byly zastoupen výrazně nižším počtem titulů, než tomu bylo u svobodomyšlného, a tedy nejčastěji i republikánského tisku. V Americe fungovaly *Katolické noviny* v letech 1867-1868, ale jejich brzký konec svědčí o nezájmu české komunity. Vydaná čísla se bohužel nedochovala, abychom je mohli analyzovat, ale lze předpokládat, že podobně jako tomu bylo u Irů a Němců, i tyto noviny podporovaly Demokratickou stranu. Jejich krach lze tedy vnímat i jako absenci tohoto myšlenkového proudu mezi krajany.³⁰⁴

Náhrada výše zmíněného periodika vznikla až v roce 1872, kdy začal farář Josef Hessoun vydávat *Hlas* v St. Louis, kde se mezi rodáky nacházel vysoký počet věřících, kterým se redakce přibližovala svým slovníkem i volbou témat. V politických otázkách se list nedržel principu nestrannosti a místo toho otevřeně podporoval Demokratickou stranu. Nemohlo se to však setkat s odporem, protože oproti svému předchůdci *Hlas* dokázal najít své čtenáře a vycházel až do začátku padesátých let 20. století.

³⁰⁴ NM, Krajanská periodika, *Hlas*, 7. 11. 1874; Tamtéž, *Hlas*, 14. 11. 1874; Tamtéž, *Hlas*, 21. 11. 1874.

O směřování české krajanské komunity vypovídá i zvolení Augustina Hajduška starostou obce La Grange v Texasu, okres Fayette. Do Ameriky přišel jako jedenáctiletý v roce 1856, ale během svého mládí studoval práva u advokátní firmy a následně se stal veřejným notářem. Jeho praxe byla poměrně oblíbená a stal se i funkcionářem Demokratické strany ve svém okrese. Díky tomu měl skvělou šanci, aby se v roce 1876 stal starostou a tuto pozici zastával následující čtyři roky. Podle *Slávie* to byl první Čech, který na tuto funkci ve Spojených státech dosáhl.³⁰⁵ Svou popularitu využil v následujících volbách na okresního soudce, které se mu podařilo vyhrát třikrát za sebou a tuto funkci vykonával od roku 1884-1890. Hajdušek svou úspěšnou kariéru spojil pevně spojil s Demokratickou stranou a texaským okresem Fayette. Je však příznačné, že začala právě v sedmdesátých letech, kdy byla tato strana mezi Čechy na vzestupu.³⁰⁶

Tento pohyb se projevil i v polemice *Slávie* a *Pokroku západu* z jara 1876 o blížících se prezidentských volbách. Celý spor začal, když se noviny z Nebrasky zamyslely, proč liberální republikáni a demokraté nechtějí podpořit reformního republikána Benjamina Bristowa. Na což *Slávie* odpovídala, že by pro něj rádi hlasovali, jen kdyby ho republikánské národní shromáždění vybralo jako prezidentského kandidáta, což se ale zcela jistě nestane. Na to však *Pokrok západu* namítal, ať se wisconsinský týdeník neunáhluje, protože se v politice může odehrát mnoho překvapení.³⁰⁷ Celá názorová výměna působí dojmem, že obě strany si dobře uvědomují, že stojí na opačných stranách barikády, ale ještě se k tomu otevřeně nehlásí.

To, co mělo na začátku roku neurčitou podobu, nabíralo v průběhu roku stále ostřejší obrysy. Demokratické platforma přijala za svého kandidáta Samuela J. Tildena z New Yorku, který patřil k jejímu umírněnému reformnímu křídlu, což si získalo sympatie řady českých novin.

³⁰⁵ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 21. 6. 1876, 1.

³⁰⁶ Habenicht, *c. d.*, 99; Rechciogl, *c. d.*, 158-159.

³⁰⁷ NM, Krajanská periodika, *Slávie*, 5. 4. 1876, 1; Tamtéž, *Pokrok západu*, 11. 4. 1876, 1.

Kromě nízkých daní, jež zavedl ve svém domovské státě, ho krajané měli v oblibě i díky rozbití Tamany Hall, tamního demokratické politického stroje, avšak on sám následně vytvořil vlastní takový okruh spolupracovníků.³⁰⁸ *Slávie* se sice nevyjádřila pro jeho podporu přímo, ale v řadě případů se vyjadřovala kriticky vůči jeho odpůrcům nebo naopak psala v pozitivním duchu o těch, kteří ho podporovali.³⁰⁹ Jonášova redakce zveřejnila článek, že Češi a Němci z Clevelandu v Ohio sice v minulosti podporovali republikány, ale před blížící se volbu se obrací k Tildenovi.³¹⁰ Nebo zveřejnila ohlas v novinách *Svornost* a *Amerikán*, kde působil František Boleslav Zdrůbek, který se radoval nad jeho kandidaturou a prohlašoval, že ... *Důkaz to, že demokratické opravní sliby nejsou prázdnými slovy jen a léčkami na hloupé hejly, nýbrž slovy upřímně myšlenými a provést se majícími.*³¹¹

Oproti tomu *Pokrok západu* se na ze svých liberálně pozic po změně několika redaktorů, kdy se této funkce ujal Jan Rosický, vrátil k Republikánské straně. Díky působení Rosewatera v Nebrasce existovala poměrně silná české komunit s vazbami na republikány. Rosický od něj týdeník odkoupil a do své redakce přibral i Jana Oliveriuse, který ještě podporoval tento myšlenkový směr. Společným snažením pak upevnili vliv své strany na místní komunitu a z *Pokroku západu* vytvořili jeden z nejčtenějších titulů české Ameriky, i když ostatní krajanské obce pod Jonášovým vlivem odcházeli k demokratům.³¹²

Dlouho se spekulovalo, že se kandidátem této strany pokusí potřetí za sebou stát Ulysses Grant, ale jeho administrativa byla poznamenána skandály jeho nejbližších spolupracovníků,

³⁰⁸ Foner, *Reconstruction*, 568.

³⁰⁹ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 12. 7. 1876, 1.

³¹⁰ Tamtéž, *Slávie*, 26. 7. 1876, 1.

³¹¹ Tamtéž, *Slávie*, 19. 7. 1876, 1.

³¹² Čapek, *The Čechs*, 172.

kteřé vyšly najevo během roku 1876.³¹³ Takže jeho pověst byla poškozená a nakonec nekandidoval. Proto se nabízelo široké spektrum kandidátů, z nichž mohli republikáni vybírat. Rutherford Hayes si dokázal udržet pozitivní vztahy se všemi rozhádanými frakcemi této strany, ale to byl jeden z mála úspěchů jeho kariéry. Ve svých funkcích působil nevýrazně a neměl ve zvyku hlasovat proti zájmům strany. Jeho krotká povaha se projevila i na volebním programu. Především v otázce rekonstrukce neměli republikáni v zájmu provokovat jižanské voliče.³¹⁴ Hayes ve svém přijímacím dopisu sice požadoval zachování ústavních práv všech občanů Spojených států bez ohledů na jejich barvu kůže, ale zároveň osud Jihu chce svěřit do rukou ... *poctivé a schopné místní správy*. Čímž naznačil, že jako prezident nebude bránit, i přes jejich násilnosti vůči černošskému obyvatelstvu, nastupujícím demokratickým vládám ve státech bývalé Konfederace.³¹⁵

Pokrok západu byl možná mezi českými novinami osamocen, ale stále si dokázal najít čtenáře stejného smýšlení, jak dokládají dopisy od čtenářů, a jeho aktivity směřovaly i k vytvoření zájmového politického klubu, který měl své účastníky vzdělávat a rozvíjet jejich zájem o veřejné dění.³¹⁶

Samotné volby na začátku listopadu 1876 však přinesly pouze další období nejistoty a narůstajícího napětí. První výsledky napovídaly, že se prezidentem stane Tilden. Se ziskem 184 volitelů už ho *Slávie* prohlašovala za vítěze, ale v potřebné většině mu chyběl jediný hlas.³¹⁷ Poslední nesečtené státy byly Florida, Severní Karolína a Louisiana, kde vládli republikáni. Pokud by se jejich voliči rozhodli pro Hayese, tak by vyhrál. Proto jejich komise zneplatnily řadu

³¹³ Tamtéž, *Slávie*, 2. 8. 1876, 1.

³¹⁴ Foner, *Reconstruction*, 567.

³¹⁵ NM, *Krajanská periodika, Pokrok západu*, 12. 7. 1876, 1.

³¹⁶ Tamtéž, *Pokrok západu*, 26. 7. 1876, 1.

³¹⁷ Tamtéž, *Slávie*, 8. 11. 1876, 1.

hlasovacích lístků, které přišli z demokratických okresů s odůvodněním, že tamní černí voliči byli zastrašováni.³¹⁸ Ozbrojení běloši opravdu před volbami běžně narušovali republikánská setkání a znemožňovali jim hlasovat. Docházelo také k provokacím a bičování osvobozených otroků, ale i tak se Tildenova strana proti tomuto rozhodnutí ohradila.

Slávie se k následujícímu vývoji vyjadřovala velmi kriticky. Vymezoval se vůči Grantovu opatření poslat do nesečtených států armádu, mluvila o ... *bodákovládě*, ale ve svém hodnocení se dopouštěla i obyčejných lží. Například uváděla, že William Kellog, guvernér Louisiany, je ve své funkci protiprávně, i když to byli bílí demokraté, kteří se pokusili jeho úřad násilím převzít.³¹⁹ Oproti tomu *Pokrok západu* stál jistě na straně republikánů, i když volil mnohem opatrnější rétoriku. Grantova opatření uváděl bez dalšího komentáře nebo popisoval nepříznivé postavení černochů v Louisianě.³²⁰ Podporovatelé Tildena z řad českých rodáků byli přirozeně nespokojení s danou situací a jejich frustrace se projevovala častými verbálními útoky a invektivy proti svým oponentům. Z jejich mírné rétoriky lze soudit, že republikáni oproti nim byli v menšině a snažili se ne eskalovat už tak napjatou situaci.

Florida, Severní Karolína i Louisiana se nakonec vyslovily pro Rutherforda Hayese a ten získal potřebnou většinu 185 hlasů, ale ve Spojených státech se mluvilo o další občanské válce. Začala se objevovat hesla jako... *Tilden nebo válka...* a jeho strana si uvědomovala vážnost dané situace, a proto přikročila k vyjednávání s demokraty. Čelní představitelé republikánů si začínali připouštět, že se jim nepodařilo vybudovat dlouhodobou podporu ve státech bývalé Konfederace, a začali spatřovat rekonstrukci jako neúnosnou zátěž pro dosažení prezidentského mandátu a zachování mírového stavu.

³¹⁸ Foner, *Reconstruction*, 495.

³¹⁹ NM, *Krajanská periodika, Slávie*, 15. 11. 1876, 1; *Tamtéž, Slávie*, 22. 11. 1876, 1.

³²⁰ *Tamtéž, Pokrok západu*, 16. 11. 1876, 1; *Tamtéž, Slávie*, 22. 11. 1876, 1.

V lednu 1877 ustanovil Kongres komisi pěti demokratů, pěti republikánů a pěti soudců, aby rozhodla o sporných hlasech z výše jmenovaných států. Její rozhodování trvalo až do konce února, ale nakonec převaha jednoho hlasu potvrdila vítězství Hayese.³²¹ Od tohoto rozhodnutí dále, již nemohli demokraté dosadit Tildena, ale pouze oddalovat jmenování jeho oponenta do úřadu. Vyjednávání mezi oběma tábory probíhalo na půdě Kongresu i mimo něj. Na jejich průběh měla vliv i bohatá vrstva podnikatelů, jejichž cílem bylo ukončit období nejistoty, které ohrožovalo jejich zisky. Proto republikáni nabídli sponzorovat stavbu železnice v Texasu, zatímco Jižané se zavázali respektovat rovné volební právo černochů. Oba tábory však byly víc než ochotné ukončit rekonstrukci a ukazovalo, že se federální vláda nebude nadále angažovat ve státech bývalé Konfederace.³²²

V březnu 1877 se Rutherford Hayes stal prezidentem, ale z ostatních podmínek dohody rychle sešlo. Texas nedostal finanční podporu pro své železnice a černošské obyvatelstvo ještě dlouho nezažilo pokojné volby. Vojenské oddíly, které držely u moci republikány v Louisianě a Jižní Karolíně, však odešly zpátky na Sever a moc převzali demokratičtí guvernéri.³²³ Na celý Jih se tedy vrátila vláda bývalých otrokářů a v otázce černošského obyvatelstva na Severu zvítězil přístup liberálů, který ve veřejném diskurzu vedl k ukončení debaty rekonstrukce bývalých států Konfederace.

Během druhého volebního období prezidenta Granta se odchod většiny české krajanské komunity od republikánů k jiným politickým uskupením. Prvním vlivem byla snaha o liberální reformu v této straně, které se vymezoval vůči korupci prezidentovy administrativy, dokonala ekonomická krize. Jejím vlivem došlo k urychlení procesu přechodu k Demokratické straně, ale

³²¹ Tamtéž, *Slávie*, 21. 2. 1877, 1.; Tamtéž, *Pokrok západu*, 22. 2. 1877, 1.

³²² Foner, *Reconstruction*, 580-582.

³²³ NM, *Krajanská periodika*, *Slávie*, 4. 4. 1877, 1.

novou podporu získala i dělnická hnutí v New Yorku, Chicagu a Clevelandu. Republikáni si udrželi své postavení především mezi novináři *Pokroku západu* a jejich čtenáři, zatímco ostatní periodika se klonila k umírněným reformním demokratům.³²⁴ Otázka rekonstrukce a rovných práv pro černošské obyvatelstvo nebyla nadále pro většinu Čechů aktuální. Vnímali ji jako překážku k mírovému vyrovnání s Jihem a už vůbec kvůli ní nebyli tolerovat zásahy federální vlády do záležitostí jednotlivých států, i kdyby to bylo na ochranu zavražďované a napadané části populace. Jonášova snaha o založení reformní strany ve Wisconsinu stejně jako aktivity českých dělníků jsou příkladem politicko-institucionální roviny inkorporace českého etnika do amerického politického systému.

³²⁴ NM, Krajanství I, karton 34, *Jan Borecký. Americký scrapbook 1871-1889.*

6 Závěr

Předkládaná diplomová práce se zabývá vlivem Republikánské strany na krajanskou komunitu ve Spojených státech amerických během druhé poloviny 19. století. Ke zkoumání tohoto jevu jsme použili především českoamerická periodika, která pocházela především ze svobodomyslného tábora. Na jejich zpracování jsme aplikovali obsahovou analýzu a kritickou analýzu diskurzu.

Inkorporace rodáků do Republikánské strany probíhala skrze vlastní intelektuální elity, které se zabývaly polickým životem v Novém světě, a skrze prostředí, ve kterém se pohybovali a vykonávali své každodenní povinnosti. V padesátých letech 19. století byl rozhodující vliv Vojty Náprstka, ten se jako první rozhodl agitovat mezi krajany a rozpoznal jejich volební potenciál. Cestoval po státě Wisconsin a vynaložil značné úsilí v podpoře republikánského prezidentského kandidáta Johna Charlese Frémonta. Náprstkův vliv se projevoval ještě v následujících letech jednak snahou založit samostatné noviny, k čemuž nabádal, tak i v podpoře výše zmíněného Frémonta.

Jako další čelní představitelé emigrantské inteligence se vyprofilovali redaktoři krajanských novin. Každý z nich měl svůj okruh následovníků a podporovatelů. Nejvýraznější z nich byl ovšem Karel Jonáš, který vedl nejčtenější periodikum *Slávie*, jehož pomocí promlouval v šedesátých a sedmdesátých letech ke svým čtenářům. Značného vlivu dosáhli Václav Šnajdr nebo Jan Rosický, postupně oba vedli úspěšný list *Pokrok západu*.

Krom slova vzdělaných novinářů se Čechoameričané inkorporovali do amerického politického života na základě svého okolí. Vzhledem ke kulturní i jazykové blízkosti se často

usazovali v blízkosti Němců a přebírali jejich názory a vnímání světa. Ale je na místě upozornit, že nešlo o prosté kopírování a existovaly příklady, kdy se Češi rozhodovali opačně.

Ve srovnání obou etnik je zřejmé, že Němci byli v průběhu sledovaného období silněji etablováni na politicko-institucionální rovině. Měli ve svých řadách vlivné politiky jako byl Carl Schurz a jejich noviny fungovaly na vyšší úrovni. Příčinu můžeme hledat v tom, že jejich komunita se začala etablovat dřív, byla i početnější a tím pádem i politicky významnější. Krajané v tomto ohledu nelze vnímat jako homogenní skupinu. Zatímco obyvatelé v rurálních oblastech nejevili o politické dění valný zájem, tak menší i když stále početná část se aktivně zajímala o veřejné dění a dosahovala na politicko-kulturní úroveň politické inkorporace. Nejužší skupina krajanů ve městech organizovala spolky na posílení postavení jejich komunity v americké společnosti, jako byl například záměr založit samostatnou českou osadu a další struktury, čímž dosahovali na úroveň politicko-institucionální. Nejlepší příkladem toho byly politické ambice Karla Jonáše, Antonína Michaela Dignowitého nebo Edwarda Rosewatera, kteří aktivně vstoupili do politiky a budovali kolem sebe politické organizace.

Celkově v průběhu sledovaného období dochází k postupnému stupňování úrovně politické inkorporace. Její klíčovou otázkou a otázkou podpory republikánů se stalo otrokářství, které v padesátých letech bylo nejpalčivějším problémem americké společnosti. Pro Čechy představovalo přímé ohrožení jejich budoucího působení v Novém světě, pokud by se totiž rozšířilo z Jihu do nově vznikajících teritorií v oblasti Velkých plání a dál na Sever, tak by prakticky znemožnilo malým rodinným farmářům usazovat se v těchto regionech. Představovalo pro ně totiž nepřekonatelnou konkurenci. Vzhledem k tomu, že drtivá většina Čechů přicházela právě do zemědělských oblastí, tak otázka otroctví byla i otázkou budoucnosti české Ameriky.

Proto Republikánská strana v padesátých a šedesátých letech získala podporu většiny Čechoameričanů. Hlasovali pro ni intelektuálové z měst i dělníci a zemědělci. Vznikla v padesátých letech spojením řady politických skupin, emigrantům byli nejvíce nakloněni členové bývalé Strana svobodné půdy, ale všechny spojoval společný cíl porazit otrokářství. Po občanské válce a přijetí rekonstrukčních dodatků naplnila svůj primární cíl a do popředí se začaly dostávat další myšlenkové proudy, které stály u jejího vzniku. Rekonstrukce Jihu ještě nebyla dokončená a černošské obyvatelstvo v tamní společnosti zdaleka nemělo zajištěné rovnoprávné postavení, ale ukázalo se, že krajané sledovali vlastní zájmy, a přijaté ústavní dodatky na jeho podporu považovali za dostatečné. Naopak puritánské tendence a setkávání se s Afroameričany v každodenním životě, je od další podpory Grantovi strany odrazovaly.

V některých případech se rodáci přidrželi starých afiliací, výrazný byl například Jan Rosický a další obyvatelé Nebrasky nebo Antoním Michael Dignowity, jenž zůstal věrný radikální myšlenkám, ale z pohledu celé krajanské společnosti v letech 1872 až 1876 došlo k finální tranzici od republikánů k demokratům.

7 Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Náprstkovo muzeum

- fond Vojta Náprstek, karton 8.
- fond Vojta Náprstek, karton 34.
- fond Vojta Náprstek, karton 37.
- fond Vojta Náprstek, karton 39.
- fond Vojta Náprstek, karton 47.
- fond Vojta Náprstek, karton 49.
- fond Vojta Náprstek, karton 77.
- fond Krajanství 1, karton 34.

Library of Congress

- fond Abraham Lincoln Papers, Series 1. General Correspondence. 1833-1916.
- fond Abraham Lincoln Papers, Series 2. General Correspondence. 1858-1864.

Vydané prameny a edice pramenů

Dignowity, Anthony, Michael. *Bohemia under Austrian Despotism*. New York, 1857.

Dignowity, Anthony, Michael. *Reconstruction*. Washington, 1865.

Dignowity, Anthony, Michael. *Reconstruction of Texas a Failure*, Washington, 1865.

Kašpar, Oldřich (ed.). *Tam za mořem je Amerika*. (Praha: Kora, 1992).

Vlha, Marek. *Dopisy z války Severu proti Jihu*. (Brno: Matice moravská, 2010).

Dobová periodika

Hlas, 1884.

Národní noviny, 1860-1861.

Pokrok západu, 1872-1877.

Pozor, 1865-1866.

Slávie, 1861-1877.

Slovan americký, 1860-1861.

Literatura

Bubeniček, Rudolf. *Dějiny Čechů v Chicagu*, (Chicago, 1939).

Čapek, Tomáš. *Naše Amerika. Kritické posouzení hospodářského a sociálního stavu a politické, církevní, národní a spolkové činnosti amerických Čechů a Slováků se zřetelem ke všem americkým Slovanům: Statistický přehled stěhování amerických Čechů a Slováků*. (Praha: Národní rada československá, 1926).

Čapek, Tomáš. *Padesát let českého tisku v Americe*. (New York: František Brodský, 1911).

Čapek Tomáš. *The Čechs in America A Study of Their National, Cultural, Political, Social, Economical and Religious Life*. (New York: Houghton Mifflin Company, 1920).

Fairclough, Isabela and Fairclough, Norman. *Political Discourse Analysis. A Method for Advanced Students*. (London: Routledge, 2012).

Foner, Eric. *Free Soil, Free Labor, Free Men: The Ideology of the Republican Party Before the Civil War*. 2nd edition (Oxford: Oxford University Press, 1995).

Foner, Eric. *Reconstruction: America's unfinished revolution, 1863-1877*. (New York: HarperPerennial, 2014).

Habenicht, Jan. *Dějiny Čechův Amerických*. (St. Louis: Hlas, 1904-1910).

Heideking, Jürgen and Mauch, Christof. *Dějiny USA*. (Příbram: Grada Publishing, 2012).

Houšť, Antonín Petr. *Krátké dějiny a seznam česko-katolických osad ve Spoj. Státech Amerických*. (St. Louis, 1890).

Hutečka, Jiří. *Země krví zbrocená. Americká občanská válka 1861-1865*. (Nakladatelství Lidové noviny: Praha, 2008).

Jaklová, Alena. *Čechoamerická periodika v 19. a 20. století*. (Praha: Academia, 2006).

Kutnar, František. *Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v době Bachova absolutismu*. (Praha: ČSAV, 1964).

Krippendorff, Klaus. *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. 2nd edition (London: SAGE Publications, 2004).

McPherson, James. *Battlecry for freedom: the Civil War era*. (New York: Oxford University Press, 2003).

Opatrný, Josef. *Amerika prezidenta Granta*, (Praha: Karolinum, 2019), 382-383.

Polišenský, Josef. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky*. I. díl (Praha: Karolinum, 1992).

Rechcigl, Miloslav; *Češi se ve světě neztratí, natož v Americe. Medailonky ze života českých vystěhovalců*. (Univerzita Palackého v Olomouci: Olomouc, 2020).

Rychlík, Jan. *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a Československu*. (Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007).

Šatava, Leoš. *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. (Praha: Univerzita Karlova, 1989).

Secká, Miluše. *Vojta Náprstek. Vlastenec, sběratel, mecenáš*. (Praha: Národní muzeum, 2011).

Šolle, Zdeněk. *Vojta Náprstek a jeho doba*. (Praha: Felis, 1994).

Tindhall, George and Shi, David. *Dějiny Spojených států amerických*. (Praha: NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 1996).

Studie

Anderson, Kristen. “German Americans, African Americans, and the Republican party in St. Louis, 1865-1872“ *Journal of American Ethnic History*, no. 1, 28 (2008): 34-51.

Clark Efford, Alison. "Abraham Lincoln, German-Born Republicans, and American Citizenship" *Marquette Law Review*, no. 4 (2010): 1375-1381.

Fischer, Molly. "A Passion for Liberty: German Immigrants in the Creation of the Republican Party and the Election of Lincoln" *The Saber and Scroll Journal*, no. 2 (2017): 31-50.

Geithman, David and Klingman, Peter. "Negro Dissidence and the Republican Party, 1864-1872" *Phylon*, no. 2, 40 (1979): 172-182.

Gerstle, Gary. "The political incorporation of immigrant groups: An historical perspective on the American Experience." *American Arabs and political participation* (2006): 27-40.

Levine, Bruce. "The Vital Element of the Republican Party" *Journal of the Civil War Era*, no. 4 (2011): 481-505

Gienapp, William. "Nativism and the Creation of a Republican Majority in the North before the Civil War" *Journal of American History*, no. 3 (1985): 529-559.

McPherson, James. "Grant or Greeley? The Abolitionist Dilemma in the Election of 1872" *The American Historical Review*, no. 1, 71 (1965): 43-61.

Perutka, Lukáš. "Čeští Texasané a Americká občanská válka" *Historický obzor*, no. 9-10, 27 (2016): 201-211.

Vlha, Marek. "Zůstaňte doma a poctivě se živte". Počátky masového vystěhovalectví z českých zemí do Ameriky v zrcadle soudobé beletrie. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, č. 55, (2008), 78-82.

8 Resumé

This thesis describes relations between the Republican Party and the Czech community in United States of America during the second half of 19th century. They are observed by the lens of newspapers published by Czech intellectuals such as Karel Jonáš, Václav Šnajdr or Vojta Náprstek.

In the fifties Vojta Náprstek was one of the most influential persons among the Bohemians and Moravians. Because of his progressive thinking he recognized the Republican Party as upcoming force of American politics, which is willing to protect emigrants from destructive fallout of slavery to small family farms, which were most common among his countrymen. Therefore, he campaigned for John Charles Frémont in 1856 and affected many of them for years to come.

During the sixties and seventies, it became apparent that the solution of slavery was the main link between Czechs and the Republican Party. They were willing to support the radicals such as Charles Sumner or others capable congressmen of that era, but while the Reconstruction Amendments were accepted, they considered the problem solved. The measures on federal level put forward by Grant administration caused considerable distaste among them.

Especially Karel Jonáš disagreed with such cause and ended up leading the Czech liberal republican reform in the 1872 which was concluded with their transition to the Democratic Party in 1876. In the seventies the Czech workers also formed their own Socialist parties together with other ethnic groups. These movements were accelerated by the Great Depression of the 19th century.